

Årsredovisning 1995/96 för Stockholms universitet

Innehåll

FÖRORD	5
1 VAD ÄR STOCKHOLMS UNIVERSITET	6
2 GRUNDUTBILDNING	8
UPPDRAG OCH MÅL	8
RESULTAT OCH MÅLUPPFYLLELSE	8
Fler helårsstudenter och helårsprestationer	9
Ökat antal avlagda examina	10
Sökande och nybörjare	12
Fördjupningsnivå	14
Kvällsstudier, fortbildning och vidareutbildning	15
Förändring av kurs- och utbildningsutbudet	17
Särskilda åtaganden	19
Uppdragsutbildning	24
INTERNATIONALISERING	25
INTÄKTER OCH KOSTNADER	28
Anslagsfinansierad utbildning	28
Uppdragsutbildning	28
Kapitalförändring	29
3 FORSKARUTBILDNING	30
INLEDNING	30
UPPDRAG OCH RESULTAT	30
Nyantagna	30
Forskarstuderande	31
Studiestöd och arbetsplats	31
Examina	32
Studietiden	32
Forskarskola	34
INTERNATIONALISERING	34
Samarbete med elituniversitet	35
4 FORSKNING	36
INLEDNING	36
UPPDRAG	36
RESULTAT	37
FORSKNINGSEXEMPEL	38
Humanistiska fakulteten	39
Juridiska fakulteten	40
Samhällsvetenskapliga fakulteten	40
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten	41
NYA OCH INDRAGNA PROFESSURER	42
INTERNATIONALISERING	43
KONTAKTSEKRETARIAT OCH KONTAKTFORSKARVERKSAMHET	44
INTÄKTER OCH KOSTNADER	45
Intäkter	45
Kostnader	46
Uppdragsforskning	46
Kapitalförändring	47

5 KVALITETSARBETET ÅREN 1994–1996	48
INLEDNING	48
HISTORISK-FILOSOFISKA SEKTIONEN	49
Planerna för kvalitetsarbetet	49
Redovisning av kvalitetsarbetet	50
SPRÅKVETENSKAPLIGA SEKTIONEN	51
Måldokument	51
Extern utvärdering	53
Fakultetsnämndens summering	53
JURIDISKA FAKULTETEN	54
Den nya grundutbildningen	54
Forskarutbildningen	56
SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA FAKULTETEN	57
Jämförelsebedömning	57
Särskilda kvalitetsprojekt	58
Uppnådda resultat	58
MATEMATISK-NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN	59
Institutionernas kvalitetsutvecklingsarbete	60
Grundutbildning	60
Forskarutbildning	62
ANDRA INSATSER FÖR KVALITETSUTVECKLING	63
Universitetspedagogiska kurser	63
Lärostudions digitalisering	63
Pedagogisk IT-konsult	64
Rörlig pedagogisk resurs	64
Övrig kompetensutveckling	64
SAMMANFATTNING	64
6 PERSONAL	66
PERSONALSTRUKTUR	66
Fördelning på tjänstetyper	67
Ålders- och könsfördelning	69
KOMPETENSUTVECKLING	70
Ämnesmässig kompetens	70
Pedagogisk kompetensutveckling	71
JÄMSTÄLLDHETSARBETE	71
7 INFORMATION OCH BIBLIOTEK	73
INFORMATIONSVERKSAMHETEN	73
Särskilda satsningar	73
BIBLIOTEKSVERKSAMHETEN	74
Ökat nyttjande	74
Nytt bibliotekssystem	75
Internationella projekt	75
8 ÖVRIG VERKSAMHET	77
FONDFÖRVALTNINGEN	77
BERGIANSKA BOTANISKA TRÄDGÅRDEN	77
MANNE SIEGBAHLABORATORIET	77
ANNAN VERKSAMHET	78
9 LEDNINGS- OCH ORGANISATIONSFRÅGOR	79
LEDNINGS- OCH STYRSYSTEM	79
EKONOMI	79
INSTITUTIONSORGANISATIONEN	80
INTERNREVISIONSVERKSAMHETEN	81
LEDAMÖTER I UNIVERSITETSSTYRELSEN 1995/96.	81

11 EKONOMISK REDOVISNING 84

INLEDNING	84
SAMMANSTÄLLNING	85
BOKSLUT	86
Redovisningsprinciper och värderingsgrunder	86
Ersättningar och förmåner	87
Resultaträkning	89
Balansräkning	91
Anslagsredovisning	94
Finansieringsanalys	95
Noter till resultat- och balansräkning	98

UNDERLAG FÖR SLUTGILTIGT ANSLAG GÄLLANDE GRUNDUTBILDNINGFEL! BOKMÄRKET ÄR

STYRELSENS BESLUT 104

BILAGA 1: INSTITUTIONER OCH CENTRA VID STOCKHOLMS UNIVERSITET

BILAGA 2: DOKTORSAVHANDLINGAR FRAMLAGDA 1995-07-01–1996-12-31

Tabellförteckning

Tabell 1: Resultat läsåret 1995/96	10
Tabell 2: Avlagda examina läsåren 1993/94 - 1995/96	11
Tabell 3: Antal nybörjare mm på linjer och program ht 1995	12
Tabell 4: Grundkurser (motsvarande) med mer än 15 sökande per plats höstterminen 1995	13
Tabell 5: Andelen helårsstudenter inom resp utbildningsområde och fördjupningsnivå 1993/94-1995/96	15
Tabell 6: Antal studerande och helårsstudenter i vissa särskilda åtaganden.	21
Tabell 7: Antal ut- och inresande studenter inom Erasmus och Nordplus 1993/94 1995/96	27
Tabell 8: Kostnader inom grundutbildning fördelad på ändamål budgetåren 1994/95 och 1995/96	28
Tabell 9: Nyantagna till forskarutbildningen per fakultet läsåret 1995/96.	30
Tabell 10: Antal registrerade i forskarutbildningen och framlagda avhandlingar läsåret 1995/96	31
Tabell 11: Antal doktorsexamina per fakultet läsåret 1995/96.	32
Tabell 12: Forskningsvolymen i antal personår per fakultet läsåren 1993/94 och 1995/96	38
Tabell 13: Indragna och inrättade professorer	43
Tabell 14: Antal kontrakt och registrerade belopp för kontrakten läsåren 1993/94 till 1995/96	44
Tabell 15: Externa bidrag till forskning och forskarutbildning fördelat på typ av finansier, budgetåret 1995/96 (18 månader)	46
Tabell 16: Kostnad för forskning och forskarutbildning fördelad på ändamål budgetåren 1994/95 och 1995/96	46
Tabell 17: Antalet helårspersoner för tjänster som professor, universitetslektor och forskarassistent samt andelen kvinnor och andelarna över 54 år respektive under 45 år för de olika fakulteterna	69

Figurförteckning

Figur 1: Grundutbildningen fördelad på utbildningsområden	9
Figur 2: Brutto- och nettostudietider för doktorsexamen 1992/93 till 1994/95.	33
Figur 3: Fördelning på fakulteter av anslag för forskning och forskarutbildning.	45
Figur 4: Personalen fördelad på olika tjänstekategorier läsåret 1995/96 för fakulteter, universitetsbiblioteket och förvaltningen	66

Årsredovisning 1995/96 har producerats vid Planeringsenheten, Stockholms universitet.
För den ekonomiska redovisningen svarar Ekonomiavdelningen, Stockholms universitet.
Redaktör: Utbildningsledare Olof Liljefors
Tryckt i mars 1997 på Reproenheten vid Stockholms universitet.

Förord

1 Vad är Stockholms universitet

Stockholms universitet är ett storstadsuniversitet med bredd och mångfald och nära kontakt med samhället – både ur ett lokalt och internationellt perspektiv. Det präglar den forskning och utbildning som bedrivs vid universitetets ca 80 institutioner och motsvarande enheter inom fyra fakulteter, den humanistiska, juridiska, samhällsvetenskapliga samt den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Forskningen är inriktad mot grundforskning.

Grundläggande utbildning bedrivs i form av drygt 800 kurser inom ett åttio-tal ämnen samt ett 25-tal utbildningslinjer eller program. Antalet studenter är drygt 34 600. Det finns omkring 120 forskarutbildningsämnen och antalet aktiva forskarstuderande är 1 900. Antalet anställda vid universitetet är ca 3 800 – omkring 200 av dem är professorer. Därtill kommer omkring 1 900 timarvoderade lärare.

Stockholms universitet fick sitt namn 1960 då den privata Stockholms högskola blev statlig. Högskolan började sin verksamhet 1878 och var då en mindre högskola med endast ett fåtal forskare och studenter men den gav även öppna föreläsningar för en intresserad stockholmspublik. Från början var det framför allt matematisk-naturvetenskaplig utbildning som erbjöds. År 1904 fick högskolan examensrätt och år 1906 utdelades den första doktorsgraden. Året därpå bildades den juridiska fakulteten. År 1920 bildades den humanistiska fakulteten och ur den den samhällsvetenskapliga år 1964. Före utflyttningen till Frescati fanns de flesta institutionerna i innerstaden runt Observatoriekullen.

Utflyttningen till Frescati, strax norr om innerstaden, började år 1970 då de sex blå höghusen, Södra huset, började bli klara. Där finns nu flertalet institutioner inom humanistisk, samhällsvetenskaplig samt juridisk fakultet. Några år senare samlades först institutionerna för kemi, meteorologi och biofysik och sedan de biologiska, genetiska och zoologiska institutionerna i Arrheniuslaboratorierna för naturvetenskap.

Juristernas hus, Allhuset (bokhandel, post, restauranger, kårlokaler, resebyrå mm), universitetsbiblioteket och Frescatihallen har också bidragit till att skapa ett modernt campus och en inspirerande miljö. En aula och en byggnad för geovetenskaperna är under uppförande. Sedan universitetet fått tillgång till fd Sveaplans gymnasium sträcker sig campus från Sveaplan i söder till Bergianska trädgården i norr.

Närheten mellan människor och institutioner ger en naturlig koppling mellan forskning och utbildning - en av grundstenarna för universitetets verksamhet. Den förstärks av närheten till naturen med fina grönområden, motions slingor och promenadvägar i Sveriges första nationalstadspark.

Sedan ett femtontal år tillbaka har universitetet återupptagit verksamheten med öppna föreläsningar. Syftet är att i populärvetenskaplig form ge exempel på den forskning som bedrivs vid universitetet.

Universitetsstyrelsen fastställde 1993-06-18 Allmänna mål för Stockholms universitet vilka i korthet innebär att universitetet skall vara

- ett storstadsuniversitet i samverkan och nära kontakt med samhället,
- ett universitet med starka band mellan utbildning och forskning,
- ett universitet med bredd och mångfald som särmerke,
- ett universitet med intensivt internationellt utbyte,
- ett universitet med stark lokal förankring,
- ett universitet med samlad lokalisering och av rimlig storlek samt
- ett universitet i ständig förändring men med allas delaktighet som bestående mål.

Universitetsstyrelsen har under de senaste åren fastställt måldokument för olika områden, bland annat för

- kvalitet i grundutbildningen,
- handikapp och högskolestudier,
- studievägledning,
- studentinflytande vid Stockholms universitet,
- informationsteknikens användning och utveckling vid Stockholms universitet,
- informationsverksamheten vid Stockholms universitet.

2 Grundutbildning

Uppdrag och mål

Stockholms universitets uppdrag från statsmakterna avseende grundutbildningen återfinns i regleringsbrevet för budgetperioden 1995/96, i högskolelagen och i högskoleförordningen. Där föreskrivs att universitetet skall bedriva utbildning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Den skall anordnas på ett sådant sätt att det finns ett nära samband mellan forskning och grundutbildning och så att högsta kvalitet uppnås med hänsyn till tillgängliga resurser.

Stockholms universitet skall ge utbildning inom utbildningsområdena Humaniora, Juridik, Samhällsvetenskap, Naturvetenskap, Teknik, Medicin, Vård och Övrigt, varvid ersättning läsåret 1995/96 ges för drygt 22 800 helårsstudenter (inklusive en del av de särskilda åtagandena nedan). Vidare skall universitetet under perioden 1993-07-01–1996-06-30 redovisa minst 5 100 examina om minst 120 poäng.

Vid sidan av detta uppdrag har universitetet även fått i uppdrag vissa särskilda åtaganden. Dessa särskilda åtaganden utgörs av uppdrag att ge undervisning i svenska för utomnordiska studenter, i allmän kriminologi, koreanska, lettiska, litauiska, nederländska, strålningsbiologi, teckenspråk, tolkning och översättning. Vidare skall universitetet avsätta medel för teckentolkning och till stöd för funktionshindrade studenter där universitetet dessutom har ett nationellt samordningsansvar. Universitetet skall även förlägga undervisning till forskningsparken NOVUM i Huddinge, erbjuda kompletteringsutbildning för socialarbetare med utländsk examen, aspirantutbildning för arbetslösa invandrare med akademisk utbildning, behörighetsgivande förutbildning, s.k. basår samt naturvetenskapliga och tekniska utbildningar för studerande med särskilt vuxenstudiestöd (s.k. NT-utbildning). Slutligen skall universitetet erbjuda sommarkurser och tillfälligt utöka antalet platser inom områdena Humaniora, (inklusive särskilda platser i språkutbildning), Samhällsvetenskap och Juridik. En fullständig redovisning av de särskilda åtagandena lik som av resultatet för dessa återfinns på sid 17.

Utöver dessa uppdrag som styr verksamhetens omfattning och inriktning har universitetsstyrelsen fastställt mål för verksamheten. Dessa återfinns i kapitel 1, Vad är Stockholms universitet

Resultat och måluppfyllelse

Grundutbildningen bedrivs inom Stockholms universitets samtliga fakulteter, dvs de humanistiska, juridiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna. Endast en mindre del, mindre än 1 procent, ligger utanför fakultetsorganisationen.

Grundutbildningen spänner över ett brett område, sammanlagt ca 80 ämnen fördelat på ca 800 kurser och ca 25 linjer eller program.

I det följande avsnittet redovisas uppgifter avseende helårsstudenter och helårsprestationer för läsåret 1995/96. Redovisningen grundar sig på de uppgifter som lämnats till Högskoleverket och NU-databasen.¹

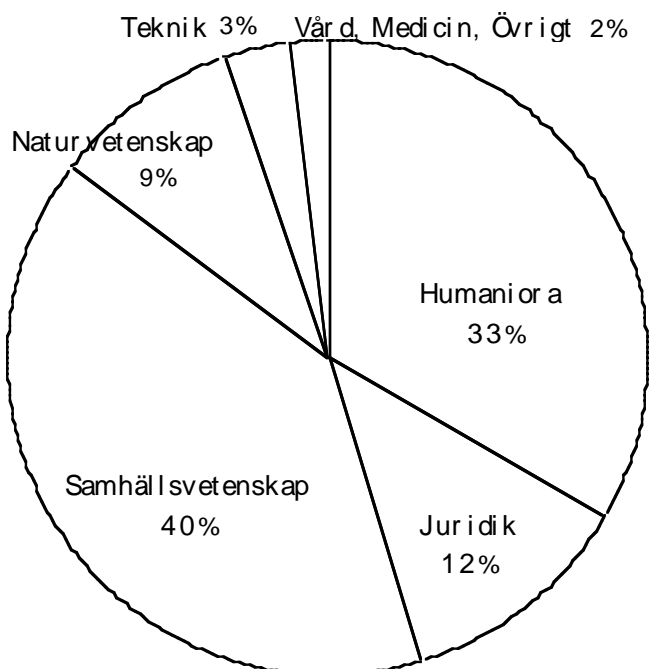
¹ Det innebär att även icke ersättningsberättigande helårsstudenter och helårsprestationer ingår och dessa kan således skilja sig från de uppgifter som återfinns i underlaget för beräkning av slutligt anslag för budgetåret 1995/96. Dessa senare uppgifter återfinns i kapitel 11, Ekonomisk redovisning, avsnittet Underlag för slutgiltigt anslag gällande grundutbildning.

Fler helårsstudenter och helårsprestationer

Läsåret 1995/96 studerade drygt 34 600 studenter (individer) på grundutbildningen vid universitetet, vilket motsvarar drygt 21 800 helårsstudenter. Studierna resulterade i 16 900 helårsprestationer, vilket innebär en prestationsgrad eller genomströmning (antalet helårsstudenter dividerat med antalet helårsprestationer) på 78 procent. Sammanlagt avlades drygt 2 200 examina.

Grundutbildningen har expanderat kraftigt de senaste fem åren, med 24 procent sedan läsåret 1991/92 och med fem procent jämfört med föregående budgetår. Den samhällsvetenskapliga fakulteten är den största med 44 procent av studenterna följt av den humanistiska fakulteten (34 procent), varav historisk-filosofiska sektionen 20 procent och språkvetenskapliga sektionen 14 procent, den juridiska fakulteten (12 procent) och den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten (nio procent). Denna fördelning har förändrats endast marginellt de senaste åren. Ökningen har under femårsperioden varit störst inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten (38 procent) och minst inom den juridiska (18 procent).

Hur antalet helårsstudenter i grundutbildningen fördelar sig på de olika utbildningsområdena framgår i figur 1 nedan.

Figur 1: Grundutbildningen fördelad på utbildningsområden

Det föreligger en mycket nära koppling mellan indelningen i utbildningsområden och grundutbildningens fakultetsindelning, vilket är uppenbart för utbildningsområdena Humaniora, Juridik, Samhällsvetenskap och Naturvetenskap vilka ligger helt eller nästan helt inom motsvarande fakulteter. Utbildning inom utbildningsområdena Teknik, Vård och Medicin bedrivs inom den samhällsvetenskapliga fakulteten, på data- och systemvetenskapliga linjen, socionomlinjen respektive psykologlinjen. Utbildningsområdet Övrigt utgörs av journalistikprogrammet, vilket ligger inom den humanistiska fakultetens historisk-filosofiska sektion och utbildningen vid Grafiska institutet/Institutet för högre kommunikations- och reklamutbildning (GI/IHR) vilken

Skillnaden mellan uppgifterna till NU-databasen och i underlaget för beräkning av slutligt anslag är emellertid mycket små och har ingen praktisk betydelse för analys och diskussion.

utgör en del av den samhällsvetenskapliga fakulteten. Den utbildningsverksamhet som ligger utanför fakultetsorganisationen utgörs av Tolk- och översättarinstitutets tolkutbildningar och Latinamerika institutets kurser.

FAKULTETSNÄMND	Helårs- studen- ter	Helårs- presta- tioner	Genom- ström- ning	Andel kvinnor	Andel under 25 år
Historisk-filosofiska	4 339	3 219	74	61	52
Språkvetenskapliga	3 003	2 159	72	72	52
Juridiska	2 640	2 288	86	55	52
Samhällsvetenskapliga	9 639	7 546	78	54	49
Matematisk-naturvetenskapliga	2 071	1 590	77	45	57
Ej nämndanknuten utbildning	168	146	87	76	19
Samtliga	21 860	16 948	78	57	51

Tabell 1: Resultat läsåret 1995/96. Källa: LADOK

I tabell 1 ovan redovisas antal helårsstudenter, helårsprestationer, genomströmning och köns- och åldersfördelning för respektive fakultet.²

Jämfört med föregående läsår har antalet helårsstudenter ökat med nära 5 procent, störst har ökningen varit för de juridiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna som ökat med tio procent jämfört med föregående läsår. Köns- och åldersfördelningarna är i stort desamma som tidigare. Nära 60 procent av studenterna är kvinnor och denna andel är störst inom språkutbildningarna och minst inom de naturvetenskapliga utbildningarna³. Lite drygt hälften av studenterna är under 25 år och denna andel är störst inom matematisk-naturvetenskaplig fakultet och minst inom samhällsvetenskaplig fakultet. Liksom föregående läsår är drygt tio procent av studenterna 35 år eller äldre, andelen är minst inom de juridiska och matematisk-naturvetenskapliga utbildningarna där den är ca 8 procent och störst inom de språkvetenskapliga utbildningarna där den är 17 procent.

Undervisning och examination vid samtliga institutioner resulterade i drygt 16 900 helårsprestationer, en ökning med 900 helårsprestationer eller 5 procent, vilket innebär att genomströmningen (antalet helårsprestationer dividerat med antalet helårsstudenter) blir 78 procent, en liten ökning jämfört med föregående läsår. Liksom tidigare är genomströmningen högre inom den juridiska fakulteten, för kvinnliga studenter och studenter i åldersgruppen 25-34 år.

Att genomströmningen är högre inom den juridiska fakulteten beror sannolikt på att studierna i mycket stor utsträckning är linjeorganiserade, ca 75 procent av studenterna går på juristlinjen, och inom denna förekommer nästan ingen halvfartsundervisning eller kvällsundervisning.

Ökat antal avlagda examina

Under läsåret 1995/96 avlades sammanlagt 2 218 examina om minst 120 poäng inom grundutbildningen, en ökning med nära 250 examina eller 12 procent sedan föregående läsår. Sammanlagt har under budgetperioden 1993-07-01-1996-06-30 avlagts 5 763

² Utöver det som redovisas i tabellen tillkommer ca 260 helårsstudenter inom de internationella utbytesprogrammen, samt ca 185 helårsstudenter som läser svenska för utomnordiska studenter och 158 helårsstudenter vid GI/IHR. Alla uppgifter avser läsåret 1995/96.

³ Inom matematisk-naturvetenskapliga fakultetens utbildningar varierar andelen kvinnor markant. Andelen kvinnor är över 55 procent inom utbildningar i kemi, biologi och geovetenskap men under 25 procent inom matematik-fysikområdet.

examina, vilket med drygt tio procent överstiger det uppdrag som universitetet haft. Antalet examina redovisas i tabell 2 nedan.

Det är framför allt antalet magisterexamina, kandidatexamina, och juris kandidat-examina som har ökat medan examina enligt äldre studieordning av naturliga skäl har minskat påtagligt. Även antalet examina i förhållande till antalet helårsstudenter har ökat, från åtta till tio per 100 helårsstudenter. Mer än hälften av examina inom grundutbildningen har studier inom den samhällsvetenskapliga fakulteten som huvudämne.

	1993/94	1994/95	1995/96
AVLAGDA EXAMINA			
Magisterexamen	86	248	371
Kandidatexamen	618	837	992
Högskoleexamen	17	22	44
Juris kandidatexamen	250	281	308
Psykologexamen	18	33	40
Socionomexamen	143	132	121
Ex. enl äldre studieordning	489	419	342
	1 621	1 972	2 218

Tabell 2: Avlagda examina läsåren 1993/94 - 1995/96

Efter det föregående läsåret kunde man konstatera en mycket klar ökning av den yngsta åldersgruppen, under 25 år, bland dem som tagit examen. Dessa utgjorde 39 procent 1994/95, att jämföra med 9 procent fyra år tidigare. Läsåret 1995/96 utgör denna grupp knappt 20 procent. En tänkbar förklaring till den markanta ökningen fram till 1994/95 av andelen upp till och med 24 år av dem som avlagt examen skulle kunna vara förändringar i åldersfördelningen de senaste åren. Som framgått ovan har dock åldersfördelningen varit ganska stabil under de senaste åren. Det är således svårt att finna en förklaring till både den markanta ökningen till 1994/95 liksom till den nästan lika påtagliga nedgången 1995/96.

Det kan tyckas att antalet examina är litet med hänsyn till universitetets storlek. En av förklaringarna till detta kan vara att i Stockholm är Lärarhögskolan en egen högskola vars studenter läser den ämnesteorietiska delen av utbildningen vid Stockholms universitet men efter avslutade studier tar ut sin examen på Lärarhögskolan. Om Lärarhögskolan ingick i Stockholms universitet skulle sannolikt antalet examina öka proportionellt väsentligt mer än antalet helårsstudenter.

En annan faktor av betydelse är att Stockholms universitet är ett storstadsuniversitet, där en mycket stor andel av studenterna kommer från stockholmsområdet. Det är sannolikt vanligare att kombinera universitetsstudier med förvärvsarbete och att bedriva universitetsstudier som fortbildning och vidareutbildning än vid andra universitet. För detta talar att andelen studenter över 24 år läsåret 1994/95 vid Stockholms universitet var 48 procent, inom utbildningsområdena humaniora, juridik, samhällsvetenskap och naturvetenskap. Vid Uppsala och Lunds universitet utgjorde samma åldersgrupp inom samma utbildningsområden endast ca 35 procent. Dessa universitet har således en klart större andel ungdomsstuderande som i större utsträckning läser för examen.

Slutligen ger vissa studier vid handen att det finns ett icke ringa antal studenter som uppfyller kraven för examen men av olika skäl inte tagit ut något examensbevis. En orsak till detta kan vara en tidigare bestämmelse (som numera är borttagen) om att den

som avlagt examen inte har rätt till poängförtur vid antagning till kurser. Universitetet avser att genom informationsåtgärder uppmärksamma berörda studenter på att de uppfyller kraven för examen och på värdet för dem själva att avlägga examen. Universitetet planerar vidare att införa olika typer av diplomeringshögtider för att därmed skapa större uppmärksamhet kring examen inom grundutbildningen.

Sökande och nybörjare

Sammanlagt sökte ca 42 200 till kurser och linjer med antagning vid Stockholms universitet och ca 4 400 till linjer med antagning genom Verket för högskoleservice (VHS). I tabell 3 nedan redovisas antalet nybörjare på linjer och program höstterminen 1995 samt andelen kvinnor, andelen under 25 år, antalet sökande per plats samt den lägsta betygspoängen vid det första urvalet.

	Antal nybörjare	Andel kvinnor (%)	Andelen under 25 år (%)	Antal sökande per plats	Lägsta betygs-poäng vid 1:a antagning
Journalistikprogrammet, 120 p	34	50	47	*	
Kulturvetarlinjen, 120-160 p	236	72	64	8	4,3
Språk, kultur, marknad, 120 p	33	73	55	*	
Östasienlinjen, 160 p	52	48	73	10	4,2
Juristlinjen, 180 p	341	51	64	11	4,6
Data- och systemvetenskapliga linjen, 160 p	141	26	60	11	4,3
Ekonomlinjen, 120-160 p	371	38	73	7	4,5
Management i medicinsk teknik, 120 p	31	42	68	5	4,0
Multimedia: Pedagogik – teknik, 120 p	43	44	58	*	
Psykologlinjen, 200 p	34	53	21	41	4,9
Samhällsplanerarlinjen, 120-160 p	70	57	67	10	4,2
Socionomlinjen, 140 p	80	75	40	22	4,4
Biologisk-geovetenskapliga linjen, 120-160 p	37	76	30	36	4,9
Biologlinjen, 120-160 p	42	71	69	29	4,6
Fysiklinjen, 120-160 p	63	25	73	6	3,7
Geovetarlinjen, 120-160 p	39	56	77	11	3,9
Kemistlinjen, 120-160 p	69	57	70	11	4,1
Matematisk-datalogiska linjen, 120-160 p	109	18	74	6	3,5
Molekylärbiologiska linjen, 120-160 p	43	49	74	22	4,5
Nutritionlinjen, 120-160 p	13	92	77	26	4,6
Projektlinjen i matematik, fysik, matematisk statistik, 120-160 p	25	32	88	6	3,4

Tabell 3: Antal nybörjare mm på linjer och program höstterminen 1995
(* markerar antagning i annan ordning, varför jämförbar statistik saknas)

För många fristående kurser är efterfrågan på platser mycket stor, på många kurser finns mer än tio sökande per plats. Grundkurs i pedagogik med inriktning på Personal-Arbete-Organisation som är en av tre alternativa ingångskurser till den rekommenderade studiegången Personal-Arbete-Organisation (PAO), 160 poäng, har 83 sökande per plats. I tabell 4 nedan redovisas grundkurser eller motsvarande med mer än 15 sökande per plats. Om inget annat anges är kursens längd 20 poäng och undervisningen förlagd till dagtid.

Antalet nybörjare läsåret 1995/96 var 8 916 personer, varav 1 906 började på något av de 21 program som startade på hösten och 7 010 började på en fristående kurs utanför linjer och program. Antalet nybörjare vårterminen 1996 är hälften så stort som på hösten och endast 7 linjer och program har kursstart under våren.

En granskning av högskolenybörjare efter hemlän (läser för första gången vid någon högskola i Sverige) visar att 77 procent av högskolenybörjarna vid Stockholms universitet läsåret 1994/95 kom från Stockholms län. Motsvarande beräkning för de andra stora universiteten visar att mellan 45-60 procent av deras högskolenybörjare kommer från respektive universitets "hemlän". Stockholms universitet rekryterar således i mycket stor utsträckning sina studenter från det egna länet.

Universitetet gör stora insatser för att informera och väcka intresse för akademiska studier i allmänhet och studier vid universitetet i synnerhet. Så exempelvis anordnas varje vårtermin "Öppet hus" för avgångsklasserna i gymnasiet under ett par dagar då gymnasisterna inbjuds att komma till universitetet och få muntlig och skriftlig information om olika utbildningar.

GRUND-/BASKURS (20 POÄNG)	Sökande per plats
Pedagogik med inriktning på PAO	83
Medie- och kommunikationsvetenskap	61
Psykologi med inriktning på PAO	46
Företagsekonomi	45
Juridisk översiktscurs	41
Kriminologi	39
Psykologi	33
Samhällskunskap	33
Biologi (baskurs), 45 p	23
Etnologi	21
Socialantropologi	20
Filmvetenskap	19
Kulturgeografi	18
Nationalekonomi	18
Litteraturvetenskap (kvällskurs)	17
Feministiska idéer och teorier (10 p)	17
Socialpsykologi	17
Svenska	17
Geografi	16

Tabell 4: Grundkurser (motsvarande) med mer än 15 sökande per plats höstterminen 1995

Samtidigt finns det möjligheter för dem att ställa frågor och i viss mån att diskutera studieval. Dessutom besöker universitetets studievägledare gymnasierna för att informera om högskolestudier. Universitetets lärare och forskare medverkar i "Högskoleveckan" då de besöker skolor i länet och föreläser inom olika ämnesområden.

Utöver detta satsar matematisk-naturvetenskapliga fakulteten särskilda resurser för att väcka och stimulera gymnasisternas intresse för naturvetenskapliga studier vid universitetet. Här kan nämnas verksamhet med forskarskola under två sommarveckor med föreläsningar, seminarier och laborativt forskningsarbete under kvalificerad handledning. Rekrytering till denna forskarskola sker genom besök i olika klasser av en

av universitetets lärare som bland annat spelar upp en roande karikatyr av en forskare och avslutar med en intresseväckande föreläsning.

Fördjupningsnivå

I tabell 5 nedan redovisas antalet helårsstudenter fördelat på fördjupningsnivå enligt den av Högskoleverket föreskrivna definitionen. Denna knyter an till den fördjupningsnivå som krävs för att kursen skall ge behörighet till kandidat-⁴ respektive magisterexamen⁵.

Ett vanligare nivåbegrepp är det som mer precist benämns förkunskapsnivå, vilket innebär att kursen klassificeras med avseende på de förkunskaper⁶ i ämnet som den aktuella kursen kräver.

I de lokala föreskrifterna för de generella examina som fastställts av universitetsstyrelsen anges att examensordningens begrepp "60-poängsnivå" och "80-poängsnivå" skall knyta an till fördjupningsnivå och inte till förkunskapsnivå. Begreppen anger således den omfattning av fördjupade studier som krävs för att de föreskrivna examensarbetena skall kunna genomföras på en kvalitativt godtagbar nivå.

Vanligtvis medför denna precisering av nivåkravet för examen inte något problem då det för de flesta ämnena är en god överensstämmelse mellan dessa bägge klassificeringar på så sätt att en C-kurs ger rätt till en kandidatexamen och en D-kurs till magisterexamen.

I vissa ämnen, särskilt sådana språk som studeras som nybörjarspråk vid universitetet, är det emellertid inte möjligt att inom ramen för 60 poäng nå den fördjupning som berättigar till kandidatexamen med språket som huvudämne. Språkvetenskapliga fakultetsnämnden har därför beslutat att för att ha vissa ämnen som huvudämne i kandidatexamen krävs 80 poäng (i några språk 100 poäng) och på analogt sätt 100 poäng (i några språk 120 poäng) för magisterexamen. Detta gäller i t ex arabiska, indologi, japanska och koreanska.

Inom det humanistiska utbildningsområdet medför dessa bägge definitioner av kursnivå vid beräkning av antalet helårsstudenter på C- och D-nivåerna att antalet, bestämt i enlighet med förkunskapsdefinitionen, är ca 15 procent större än antalet bestämt i enlighet med fördjupnings- (examens-) definitionen.

I nedanstående tabell 5 redovisas procentandelen helårsstudenter inom respektive *fördjupningsnivå* och utbildningsområde. Av universitetets stora utbildningsområden redovisas ej det juridiska i tabellen då kurserna inom detta utbildningsområde ej klassificerats med avseende på fördjupningsnivå. Anledningen är att examensfordringarna för juris kandidatexamen är utformade på ett annat sätt än för de generella kandidat- och magisteramina.

Av tabellen framgår att fördelningen av helårsstudenter på respektive fördjupningsnivå är ganska stabil över de senaste åren. Den mest påtagliga förändringen är ökningen av andelen helårsstudenter på 80-poängsnivån inom det samhällsvetenskapliga utbildningsområdet. Antalet helårsstudenter på fördjupningskurs/magisternivån har ökat från 778 läsåret 1992/93 till 935 innevarande läsåret, en ökning med 20 procent. Denna ök-

⁴ Med kurser på 60-poängsnivån avses kurser som ligger på den fördjupningsnivå som krävs för kandidatexamen. Även sådana kurser som ej innehåller självständigt arbete kan ingå. För examen krävs dock en kurs som innehåller självständigt arbete.

⁵ Med kurser på 80-poängsnivån avses kurser som ligger på den fördjupningsnivå som krävs för magisterexamen. Även sådana kurser som ej innehåller självständigt arbete kan ingå. För examen krävs dock en kurs som innehåller självständigt arbete.

ning på 80-poängsnivån beror med största sannolikhet på införandet av magisterexamen 1993, vilket motiverade fler studenter att läsa kurser på denna nivå och samtidigt stimulerade institutionerna att utveckla och marknadsföra kurser på magisternivån. Inom det humanistiska området torde utvecklingen ha varit i stort sett densamma. Att ökningen inte återspeglas lika klart i tabellen ovan torde bero på den tidigare nämnda expansionen inom grundutbildningen vilken av naturliga skäl främst sker på kurser inom poängintervallet 1-40 poäng.

FÖRDJUPNINGSNIVÅ	60-poängsnivån, andel i procent			80-poängsnivån, andel i procent		
	93/94	94/95	95/96	93/94	94/95	95/96
Utbildningsområde/läsår						
Humaniora	11	12	12	4	4	4
Samhällsvetenskap	12	12	12	4	4	5
Naturvetenskap	15	16	17	9	9	8

Tabell 5: Andelen helårsstudenter inom resp utbildningsområde och fördjupningsnivå läsåren 1993/94-1995/96

I en kandidatexamen med en kurs på 60-poängsnivån utgör denna ca 17 procent av utbildningen. Om praktiskt taget alla studenter som påbörjar akademiska studier avlägger filosofie kandidatexamen borde således 17 procent av helårsstudenterna bedriva studier på 60-poängsnivån. Så är i det allra närmaste fallet inom det naturvetenskapliga utbildningsområdet. Inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena utgör andelen helårsstudenter på 60-poängsnivån beräknat på summan av 40- och 60-poängsnivåerna ca 12 procent. Detta är knappast förvånande. En icke försumbar andel av studenterna inom utbildningsområdena Humaniora och Samhällsvetenskap bedriver sina studier med andra mål än examen: fortbildning, vidareutbildning eller ren bildning. Ganska många studenter breddar sin profilerade utbildning genom att studera ämnen vid andra fakulteter, exempelvis språk, ekonomi eller juridik, studier som ligger på AB-nivån.

Kvällsstudier, fortbildning och vidareutbildning

I universitetets uppdrag ingår även att bereda möjligheter för fortbildning och vidareutbildning för redan yrkesverksamma. Denna ingår som en del i det ordinarie uppdraget men kan även ske inom ramen för uppdragsutbildning.

Utan att fråga varje enskild student är det ogörligt att uppskatta andelen vars syfte med studierna är fortbildning och vidareutbildning. Sannolikt är dock andelen fortbildning och vidareutbildningsstudenter större bland de studenter som är 35 år och äldre. Som framgått ovan är denna andel drygt tio procent räknat på helårsstudenter. Andelen är minst inom de juridiska utbildningarna (åtta procent) och störst inom språkutbildningarna (17 procent). Andelen har minskat något sedan 1991/92 då motsvarande andel var ca 14 procent för hela universitetet, vilket skulle kunna betyda att den andel som bedriver studier för fortbildning och vidareutbildning har minskat.

⁶ A-kurs (1-20 poäng) kräver inga akademiska förkunskaper i ämnet. B-kurs (21-40 poäng) förutsätter genomgången A-kurs. C-kurs (41-60 poäng) förutsätter genomgången B-kurs osv.

Kvällsstudier

Ett sätt för universitetet att öka möjligheterna för den som vill fortbilda och vidareutbilda sig är att anordna kurser på kvällstid, i allmänhet i långsam studietakt. Innevarande läsår studeerade knappt 7 900 studenter, motsvarande ca 2 700 helårsstudenter på kvällstid. Detta är en minskning med 3 procent jämfört med föregående läsår och med drygt 15 procent sedan läsåret 1991/92. Kvällsstudenternas andel av universitetets totala omfattning inom grundutbildningen har under samma period minskat från 18 procent till 12 procent.

Drygt hälften av universitetets kvällsundervisning (uttryckt i helårsstudenter) ligger inom det humanistiska området och dessa kvällsstudenter utgör ca 20 procent av verksamheten inom området.

För de övriga stora utbildningsområdena utgör kvällsstudenterna ca tio procent av helårsstudenterna. För det samhällsvetenskapliga området som ju är det största innebär det att deras kvällsundervisning motsvarar drygt 30 procent av all kvällsundervisning. Kvällskurserna ligger till drygt 90 procent inom poängintervallet 1-40 poäng och 65 procent av studenterna är 25 år eller äldre (jämfört med knappt 50 procent för hela universitetet).

Det finns åtminstone två orsaker till att omfattningen på kvällsundervisningen har minskat under senare år. Dels är sökandetrycket på kvällskurser oftast klart lägre än motsvarande kurser på dagtid, dels är genomströmningen klart lägre på kvällskurserna, 62 procent jämfört med 79 procent för de kurser som har undervisning på dagtid. Anledningen till detta senare är främst att de som studerar på kvällstid ofta måste prioritera förvärvsarbete på bekostnad av studierna. Denna lägre genomströmning får ekonomiska konsekvenser för institutionerna. Sannolikt betyder kvällskursernas lägre sökandetryck mer än deras lägre genomströmning för den enskilda institutionens beslut om fördelning av platser till förmån för kurser för lagda till dagtid.

Många institutioner är dock angelägna att kunna erbjuda undervisning på kvällstid. De vill ge även förvärvsarbetande möjlighet till akademiska studier i ämnet och man ser samtidigt kvällskurserna som en viktig introduktion och ingång till högre kurser i ämnet.

Fortbildning och vidareutbildning

Huvuddelen av universitetets utbildning är främst avsedd att ge ungdomsstuderande en grundläggande akademisk utbildning. Stora delar lämpar sig likväl även för fortbildning och vidareutbildning. Dessutom finns det vissa kurser som är speciellt avsedda för fortbildning och vidareutbildning, vilket framgår av kursens namn eller de urvalskriterier som fastställts för kursen. Detta gäller t ex på sådana kurser är Barnkultur, 20 p, Bildterapi för barn, 20 p, Ekologi, 5 p, Valfri kurs för datayrkesverksamma, 10 p, Elektronik, 10 p, Journalistik, 5-20 p, Medie- och kommunikationsvetenskap, 20 p, Barn- och ungdomslitteratur, 20 p, Praktisk svenska, 20 p, Juridik i socialt arbete, 10 p, Svenska för invandrarundervisning, 20 p, Arbetsmarknadskunskap med personaladministration, 20-60 p samt Grafiska institutets utbildningar.

En viktig del inom fortbildningsområdet utgörs av fortbildning för skolans personal. Förutom att många lärare fortbildar sig genom universitetets ordinarie kursutbud så anordnar universitetet speciella utbildningsinsatser för skolans personal. Dessa är beställda dels av Skolverket, dels av kommuner och av enskilda skolor. Ett exempel på detta är den seminarieserie för skolledare som genomförts i tre omgångar under budgetåret 1995/96 (18 månader). I seminarieserien behandlades bl a stress och ledarskap – en jämförelse mellan kvinnor och män, modeller och verktyg för utvärde-

ring, forskning kring framgångsrika skolor i Stockholm samt konflikthantering och kränkande särbehandling. Dessutom genomfördes en seminarieserie om dyslexi, belyst ur biologiska, medicinska, psykologiska och lingvistiska perspektiv och vilka stödåtgärder som kan vara lämpliga för dessa elever. Seminarierna om utvärdering ledde till att man våren 1996 genomförde en kurs om utvärdering av utbildning.

Som exempel på institutionernas fortbildning för skolans personal kan nämnas

- Institutionen för lingvistik: Fortbildningskurs i teckenspråk för döv lärare, 20 poäng,
- Institutionen för nordiska språk: fortbildning i läs- och skrivutveckling, 5 poäng,
- Centrum för tvåspråkighetsforskning: delar av kursen Invandrarbarn, tvåspråkighet och utbildning, 20 poäng, Svenska som andraspråk, 5 poäng, Att lära på ett andraspråk, 5 poäng, Migration, kultur och kommunikation, 5 poäng,
- Historiska institutionen: Vetenskaplig metod och teori, Genushistoria samt Grundläggande kurs i historia för lågstadielärare,
- Institutionen för fysikalisk kemi, oorganisk kemi och strukturkemi/Kemilärarnas resurscentrum: 11 studiedagar runt om i landet med information och demonstration av olika typer av laborationer. Man har vidare utarbetat två laborationskompendier för gymnasiet,
- Matematiska institutionen: Breddad kompetens II, 10 poäng,
- Fysikum och kemiinstitutionerna: Ett antal olika fortbildningsinsatser för lärare i fysik och kemi.

Förändring av kurs- och utbildningsutbudet

Vid ett levande universitet förändras utbildningens innehåll hela tiden. Till största delen sker detta genom revidering av befintliga kursplaner och litteraturlistor men även genom tillskapandet av nya kurser och nedläggning av kurser.

Högskolereformen 1993 innebar bl a att föreskrifterna om allmänna utbildningslinjer upphörde att gälla. En huvudtanke i reformen var att utbildningen skulle vara organiserad i kurser som studenterna har stor frihet att själva kombinera till examen. Vid Stockholms universitet kom denna del av reformen att få störst konsekvenser vid den samhällsvetenskapliga fakulteten.

Före reformen fanns vid den samhällsvetenskapliga fakulteten ca 15 allmänna och lokala linjer. Efter reformen har dessa minskat till sex. Detta innebär inte att det utbildningsinnehåll som fanns i de nedlagda linjerna inte längre förekommer i grundutbildningen. Till största delen har detta utbildningsinnehåll integrerats i eller överförs till kvarvarande eller nya fristående kurser. Så har exempelvis den tidigare P-linjens (linjen för personal- och arbetslivsfrågor) innehåll till stora delar återuppställt i kurser inom den rekommenderade studiegången PAO-programmet (Personal-Arbete-Organisation) som emellertid inte har samma fasta struktur som en linje eller ett program.

Mot bakgrund av erfarenheter från utländska universitet, där man nått goda resultat med en samarbetsinriktad och samhällsorienterad utbildning i matematik och fysik, har man inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten startat en ny utbildningslinje, Projektlinjen i matematik, fysik, matematisk statistik, 120-160 poäng. Matematik och fysik har traditionellt en låg andel kvinnliga studerande. Målet för den nya linjen är att försöka uppnå en jämnare könsfördelning bland de studerande genom att rekrytera fler kvinnor och uppmuntra dessa att fullfölja utbildningen. Nära hälften av studietiden ägnas åt projektarbeten i stället för konventionella kurser. Projektarbetena, som utförs i grupp, ger stort utrymme för enskilda initiativ och idéer och ger många tillfällen till kontakter med ämnenas användningsområden och betydelse för samhället. Efter två år

väljer studenten sin inriktning och studierna avslutas med en fil-kandexamen efter sammanlagt tre år eller fil-magexamen efter fyra år.

Andelen helårsstudenter på linjer/program har minskat från 41 procent läsåret 1992/93 till 33 procent läsåret 1995/96 för uni versitetet som helhet. På fakultetsnivån har den största förändringen varit inom den samhällsvetenskapliga fakulteten där andelen har minskat från 49 till 36 procent under samma period, följt av den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten där andelen minskat från 54 till 45 procent. För de bägge andra fakulteterna är förändringarna endast marginella.

Kontinuerligt sker en förnyelse av kursutbudet, nya kurser inrättas och andra läggs ner. En väsentlig faktor i det här sammanhanget är behovet att föra in nya forskningsrön i undervisningen. Givetvis påverkas innehållet i befintliga kurser av nya rön inom forskningen, men det kan inträffa, särskilt inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, att ett forskningsområde genom nya rön växer till i omfång så att det motiverar en egen och helt ny kurs oftast på påbyggnadsnivå.

Även inom de andra fakulteterna kan liknande noteras. Så har exempelvis inom humanistiska fakulteten utbildningen i historisk osteologi omarbetats och i samband därmed bytt namn till arkeoosteologi. Andra exempel kan man finna inom journalistik och kvinnoforskning.

Inom den samhällsvetenskapliga fakulteten har några institutioner utvecklat kurser på engelska. Så kan exempelvis statsvetenskapliga institutionen ge hela sin grundutbildning på engelska och företagsekonomiska institutionen kan ge en stor del av grundutbildningen på engelska. Institutionen för socialt arbete har infört grund- och fortsättningskurs i socialt arbete i form av fristående kurser, vilket gjort det möjligt för grupper som inte ansett sig ha möjlighet att följa hela den sociala linjen, 140 poäng, att ändå på universitetsnivå fördjupa sina kunskaper inom området. Dessa kurser har enligt institutionen mötts av ett positivt gensvar.

Även inom den juridiska fakulteten utgörs de nya kurserna till stor del av specialkurser på engelska som ses som ett led i den ökade utbytesverksamheten och utbildningens internationalisering.

Bland universitetets särskilda åtaganden ingår NT-utbildning, aspirantutbildning och kompletteringsutbildning för invandrade socialarbetare, vilket genererat olika typer av nya kurser.

Fysikum deltar i två samarbetsprojekt kring kursutveckling finansierade av Grundutbildningsrådet. I det ena, i samarbete med institutioner vid Kungliga Tekniska Högskolan, prövas olika former av datorstödd undervisning. I det andra, i samverkan med Lärarhögskolan i Stockholm och institutionerna för astronomi och meteorologi, utnyttjas material från frontlinjeforskningen inom fysikområdet som hämtas via Internet. Materialet används som underlag för elementär undervisning i astronomi och meteorologi.

Internet och multimedia utnyttjas i ett utvecklingsprojekt vid institutionen för biokemi, även detta finansierat av Grundutbildningsrådet.

Den nya magisterexamen har medfört att institutionerna har utvecklat ett antal magisterkurser. De ligger på fördjupningskursnivå (61-80 poäng) och på denna nivå har tidigare efterfrågan på kurser inte varit stor. Som framgår av tabell 2 så har antalet magisterexamina ökat de senaste åren. Främst inom de juridiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna är magisterkurser ett påtagligt inslag bland de nya kurserna. Exempelvis har fler institutioner inom den samhällsvetenskapliga fakulteten

utvecklat magisterkurser om 40 poäng som består av delkurser från två ämnen och som ofta är profilerade mot yrkesverksamhet. Som exempel på sådana magisterkurser kan nämnas magisterkurs i politik och ekonomi med inslag av statsvetenskap och nationalekonomi samt magisterkurs i internationell migration och etniska relationer med inslag från socialantropologiska institutionen och centrum för invandringsforskning. Nya magisterkurser har utvecklats även vid de övriga fakulteterna. Den nya magisterexamen innebär att fler studenter än tidigare inom ramen för sin grundutbildning studerar på en högre och mer kvalificerad nivå, vilket måste anses vara positivt.

Särskilda åtaganden

Utöver det mer allmänt formulerade uppdraget för vilket resultat etc redovisats ovan har universitetet av statsmakterna även fått ett antal mer specificerade uppdrag eller särskilda åtaganden. I den följande listan redovisas de särskilda åtagandena i den ordning de återfinns i regleringsbrevet för budgetåret 1995/96. Redovisningen inkluderar senare beslutade ändringar.

Särskilda åtaganden

1. Universitetet skall ge undervisning i svenska för utomnordiska studenter motsvarande minst 50 helårsstudenter per år.
2. Universitetet skall anordna utbildning i allmän kriminologi, koreanska, lettiska, litauiska, nederländska, strålningsbiologi och teckenspråk.
3. Universitetet skall avsätta medel för kostnader vid Tolk- och översättarinstitutet, TÖI, med bl a tolk- och översättarutbildning för minst 120 studenter och konferenstolkutbildning för minst 7 studenter per läsår.
4. Universitetet skall avsätta medel för teckenspråkstolkning.
5. Universitetet har nationellt ansvar för att förbättra situationen för funktionshindrade studenter och vid behov fördela medel till övriga universitet och högskolor. Universitetet skall i årsredovisningen redovisa vilka åtgärder man vidtagit för att förbättra situationen för studenter med funktionshinder.
6. Universitetet skall förlägga undervisning motsvarande 275 helårsstudenter till forskningsparken NOVUM i Huddinge.
7. Universitetet skall delta i och delfinansiera Tjärnö marinbiologiska laboratorium tillsammans med Göteborgs universitet. Laboratoriet är knutet till Göteborgs universitet.
8. Universitetet är huvudman för ett nationellt resurscentrum i kemi.
9. Universitetet skall erbjuda kompletteringsutbildning för socialarbetare med utländsk examen, motsvarande 20 helårsstudenter och förlagd till Södertälje.
10. Universitetet skall somrarna 1995 och 1996 erbjuda kurser för 336 helårsstudenter.
11. Universitetet skall erbjuda naturvetenskapliga och tekniska utbildning för studerande med särskilt vuxenstudiestöd (s.k. NT-utbildning) motsvarande 236 helårsstudenter. Antagning skall göras både höstterminen 1995 och höstterminen 1996. Ersättning erhålls så länge utbildningen varar.
12. Universitetet skall som särskild utbildningssatsning erbjuda ettårig språkutbildning till sammanlagt 220 helårsstudenter.
13. Universitetet skall under perioden 950701-960630 erbjuda en särskild teoretisk och praktisk utbildning om 40 poäng (s.k. aspirantutbildning) för i första hand arbetslösa invandrare med akademisk utbildning, motsvarande 200 helårsstudenter samt med start höstterminen 1996 för motsvarande 100 helårsstudenter.
14. Universitetet skall tillfälligt utöka utbildningsuppdraget under perioden 950701-960630 inom områdena humaniora, samhällsvetenskap och juridik (HSJ-platser) motsvarande 600 helårsstudenter samt höstterminen 1996 med 600 helårsstudenter.
15. Universitetet skall med start höstterminen 1996 anordna behörighetsgivande förutbildning, s.k. basår för motsvarande 40 helårsstudenter.

I tabell 6 nedan redovisas hur många studenter mm som studerat inom ramen för åtagandena i punkterna 1-3, 6, 9-11 samt 13 och 15.

Som framgår av tabellen har universitetet i de flesta fall mer än väl uppfyllt det särskilda åtagandet, undantagen utgörs av punkterna 11 (NT-utbildning), 13 (aspirantutbildning) och 15 (basår). För dessa utbildningar har behörighets- och antagningsbestämmelsernas utformning bidragit till detta.

Universitetet har även fullgjort den tillfälliga utökningen av språkutbildningen (p 12) och av HSJ-platser (p 14), men det går inte att särredovisa då det inte gjorts någon särskild antagning eller registrering av dessa studenter.

Efter tabellen redovisas de åtaganden som ej redovisas i tabellen samt kommenteras några av de åtaganden som redovisas i tabellen.

ÄMNE I SÄRSKILT ÅTAGANDE	Antal stude- rande	Antal helårs- studenter	Kurs- nivå
Svenska för utomnordiska (utbytes-) studenter	312	57	
Allmän kriminologi	442	211	gk till Mag
Koreanska	50	24	gk till Mag
Lettiska	28	11	gk till fdk
Litauiska	15	5	gk till fdk
Nederländska	133	46	gk till Mag
Strålningsbiologi	7	1	pk
Teckenspråk för döva, hörselskadade och hörande	32	12	gk till Mag
Översättarutbildning	200	134	
Konferenstolkutbildning	15	15	
Utbildning vid NOVUM	520	360	gk till Mag
Aspirantutbildning 1995/96	119	119	
Aspirantutbildning, ht 1996	81	37	
Kompletteringsutb. f. socialarbetare m utländsk utbildning	29	15	
Kompletteringsutb. f. socialarbetare m utl. utb, ht-96	20	10	
Sommarkurser, 1995	1 359	248	
Sommarkurser, 1996	1 133	220	
NT-utbildning, 1995/96	146	102	
NT-utbildning, höstterminen 1996, nybörjare	106	58	
Basår	41	21	

Tabell 6: Antal studerande och helårsstudenter i vissa särskilda åtaganden

Kursnivå: fdk=fördjupningskurs, gk=grundkurs, Mag=magisterkurs och pk=påbyggnadskurs

Medel för kostnader vid Tolk- och översättarinstitutet, TÖI

Omfattningen av utbildningen vid TÖI framgår av tabellen ovan. Konferenstolkutbildningen har genomförts med gott resultat, av de 14 som gick upp i slutprovet våren 1996 har hittills 12 blivit godkända⁷.

Det senaste budgetåret har präglats av utvecklingsarbete och arbete med nya kurser, till stor del inriktat på behov inom det europeiska samarbetet men även på behov inom Sveriges närområde, dvs Nordkalotten och Östersjöområdet.

Institutets styrelse har fastställt ett forsknings- och utvecklingsprogram som omfattar ett flertal forskningsprojekt kring tolkning och översättning samt utveckling av en för bildningsförbundens folkbildning och högskolan gemensam lärarutbildning för alla kategorier av tolk- och översättarlärare.

Inom den mer reguljära utbildningen vid TÖI kan nämnas att man i samarbete med språkinstitutionerna utarbetat ett två-årigt översättarprogram på magisternivå.

⁷ Utbildningen omfattar tolkning mellan svenska och engelska, franska, tyska och spanska i olika kombinationer för respektive student.

Medel för teckenspråkstolkning

Universitetet har avsatt 3 075 tkr för teckenspråkstolkning vid universitetet och andra högskolor i Stockholmsregionen (utom Lärarhögskolan).

Döva och hörselskadade studenter har vid Stockholms universitet studerat följande ämnen och utbildningar: juridik, sociologi, miljövärd, socialantropologi, filmvetenskap, samhällskunskap och biologisk-geovetenskaplig utbildning. Andra högskolor som anlitat teckenspråkstolkare är Teaterhögskolan, Konstfack, Karolinska institutet och Idrottshögskolan.

Bristen på utbildningstolkare är mycket stor och utgör ett hinder för döva och hörselskadade som vill skaffa sig en högre utbildning. Vid universitetet finns för närvarande 8 universitetsadjunktstjänster inrättade. Därutöver har 4 teckenspråkstolkare varit anställda.

I sammanhanget förtjänar det att nämnas att som framgår av tabellen Stockholms universitet anordnar undervisning i teckenspråk för döva, hörselskadade och hörande, liksom att universitetet även erbjuder kurser på teckenspråk i svenska för döva.

Universitetets nationella ansvar för funktionshindrade studenter

För tredje året i rad ökar antalet studenter med funktionshinder vid universitet och högskolor. Läsåret 1993/94 erhöll 324 studenter medel för särskilda utbildningskostnader och läsåret 1994/95 var det 464 och läsåret 1995/96 652 studenter som erhållit motsvarande medel vilka använts till anteckningshjälp, lektörs- och assistenthjälp, muntlig (i stället för skriftlig) tentamen, extra undervisning, förlängd tentamenstid, teckenspråkstolkning och jämkning av kursplan. Till detta kommer 395 studenter med funktionshinder vid universitet och högskolor som ej behövt få del av särskilda medel men likväl fått annat och ibland omfattande stöd av respektive handikapphandläggare.

Den handikappgrupp som ökat mest är studenter med läs- och skrivsvårigheter, dyslexi, som ökat från 55 personer 1993/94 till 182 läsåret 1995/96.

De internationella kontakterna rörande studenter med funktionshinder fortsätter att öka i antal och universitetets handikappsamordnare har medverkat vid många internationella konferenser och med artiklar i olika utländska publikationer och har dessutom utsetts till "project adviser" i ett LEONARDO-projekt.

Med stöd av de nationella handikappmedlen har en undersökning om funktionshindrade akademikers arbetsmarknad genomförts och redovisats för AMS. Av undersökningen framgår att döva, hörselskadade, synskadade och dyslektiska akademiker har mindre problem på arbetsmarknaden jämfört med blinda och dem med multipla funktionshinder. Majoriteten av respondenterna är aktiva på arbetsmarknaden och de flesta av dessa har reguljära arbeten medan endast 15 procent har lönebidrags- eller Samhallanställning.

Handikappsamordnaren har förordnats av Kulturdepartementet att vara ledamot i styrelsen för Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Slutligen har 13 913 tkr fördelats till universitet och högskolor inom landet för stödåtgärder för funktionshindrade studenter.

Verksamhet för funktionshindrade studenter vid universitetet

Totalt studerar ca 300 "kända" funktionshindrade studenter vid universitetet, vilket är en ökning jämfört med tidigare år. Av dessa är 162 studenter i behov av olika stödåtgärder

som medför särskilda kostnader. Dessa kostnader uppgick budgetåret 1995/96 (18 månader) till 1 489 861 kr.

Regeringen har beslutat att en försöksverksamhet med anpassning av högskoleprovet till synskadade och dyslektiker skall bedrivas i tre år med början våren 1995 och med det nationella ansvaret för genomförandet placerat vid Stockholms universitet.

I provet för gravt synskadade och provet för dyslektiker i multimediamiljö i Stockholm och i Lund våren 1996 deltog 80 personer varav 13 gravt synskadade.

Nationellt resurscentrum i kemi

En mycket stor del av verksamheten vid Kemilärarnas resurscentrum (KRC) har bestått av kontakt med kemilärare från hela landet via e-post, fax, telefon och brev. Dessa har sökt svar på kemiska frågor och säkerhetsfrågor, fått förslag på experiment och laborationer, diskuterat kursuppläggningar, litteratur, utvärderingsfrågor etc.

Resurscentrum sprider via Internet information om laborationer, experiment, praktiska tips, litteratur, kontaktpersoner vid olika universitet, kurser och annat material samt kommentarer om aktuella kemiska händelser. KRC ger även ut informationsbrev som ställs till kemiansvariga lärare i gymnasier och högstadieskolor, och som innehåller information om aktuella publikationer, säkerhetsfrågor samt didaktiska och experimentella tips.

Verksamheten vid KRC har på regeringens uppdrag bedömts av en arbetsgrupp från Skolverkets och Högskoleverkets gemensamma arbetsgrupp för naturvetenskap och teknik (NOT-gruppen). Det sammanfattande omdömet i den rapport som lämnades till regeringen 1996-03-25 är klart positivt.

Aspirantutbildning

Nära 600 personer sökte till aspirantutbildningen (en särskild teoretisk och praktisk utbildning om 40 poäng för i första hand arbetslösa invandrare med akademisk utbildning) med start höstterminen 1996 och av dem var ca hälften icke behöriga i svenska och/eller engelska. Av de 200 som antogs bedömdes ca 25 procent (efter resultatet av inträdesprovet i svenska) genom intensivundervisning kunna klara rikstestet. Huvudsakligen på grund av oklarheter gällande studiefinansiering blev det endast 120 som började på utbildningen som har två inriktningar, ekonomisk inriktning respektive marknadsföringsinriktning.

Genomströmningen är 78 procent och knappt hälften har avslutat hela utbildningen om 40 poäng. Av dem som var obehöriga i svenska vid antagningstillfället har 75 procent avlagt rikstestet och därmed uppfyllt behörighetskravet. Drygt hälften av dessa har dessutom med godkänt resultat avslutat utbildningen.

Omkring hälften av studenterna har fått arbete efter avslutad utbildning och 20 procent har gått vidare till fortsatta universitetsstudier.

Kompletteringsutbildning

Utbildningens syfte är att ge invandrare och flyktingar med en lämplig högskoleutbildning från hemlandet en kompletterande utbildning med tonvikt på kunskap om det svenska samhällets uppbyggnad, socialrätt, och metodik i socialt arbete för att göra dem mer konkurrenskraftiga på den svenska arbetsmarknaden. Utbildningen har tidigare bedrivits på uppdrag av länsarbetsnämnden i Uppsala och från dessa kursomgångar finns huvudsakligen goda erfarenheter. 20 av 24 studenter från den första kursomgången fick omedelbart efter avslutad kurs anställningar i linje med utbildningen.

Tjärnö marinbiologiska laboratorium

Tjärnö Marinbiologiska Laboratorium (TMBL) söder om Strömstad är fältstation för Stockholms och Göteborgs universitet. Där bedrivs undervisning och forskning främst inom ämnesområdena marin ekologi, marin miljövård, marin botanik, marin zoologi samt marina organismers systematik. Det moderna laboratoriet har samtidigt plats för och kan internatförlägga 40 studerande och ett 20-tal forskare. Laboratoriet disponerar ett undervisningsfartyg som kan medföra 50 passagerare, ett mindre forskningsfartyg samt ett flertal småbåtar. Institutioner inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten gav år 1996 sju grundutbildningskurser med 16-30 studenter vid varje kurstillfälle. Detta motsvarar 1 636 studerandedagar och 254 lärardyg. Fakulteten utnyttjade också TMBL för uppsatsförfattande studenter inom grundutbildningen samt för doktorander och forskare under sammanlagt cirka 250 persondygn. Universitetet har tre ledamöter i TMBL:s styrelse.

NT-utbildningar

NT-utbildningar finns inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten med inriktning på biologi, kemi, geovetenskap, fysik, datalogi och inom projektlinjen samt inom samhällsvetenskapliga fakulteten med inriktning på data- och systemvetenskap. Inom biologin har man för denna grupp valt att satsa på en ny typ av grundläggande biologiutbildning, helt och hållet uppbyggd kring problembaserat lärande (PBL). Utbildningen har organiserats i fyra ämnesintegrerande teman, vilket också är ett nytt grepp inom biologiundervisningen.

Läsåret 1995/96 studerade nära två tredjedelar av NT-studenterna vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Genomströmningen för NT-utbildningarna är 83 procent inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten och 71 procent inom samhällsvetenskapliga fakulteten.

Sommarkurser

Som framgår i tabellen ovan uppfyller universitetet mer än väl åtagandet gällande sommarkurser. Sommaren 1995 erbjöd institutionerna 29 kurser med undervisning under sommaren och 1996 22 kurser, vilket är en kraftig ökning jämfört med sommaren 1994 då det fanns endast 13 kurser. Intresset från studenternas sida är stort, för många kurser mer än 100 förstahandssökande, exempelvis hade nybörjarkursen i italienska drygt 1000 förstahandssökande till 25 platser. Genomströmningen sommaren 1995 är för hela universitetet 62 procent att jämföra med 77 procent för den reguljära verksamheten. Dessa värden är emellertid inte helt jämförbara då endast de som är undervisningsregistrerade på sommarkurserna bidrar till helårsprestationerna och därmed till genomströmningen. För den reguljära verksamheten gäller att även de som är tentamensregistrerade bidrar till helårsprestationerna och till genomströmningen.

Uppdragsutbildning

Stockholms universitet bedriver uppdragsutbildning på uppdrag av andra högskolor, främst Lärarhögskolan i Stockholm (LHS), och på uppdrag av andra uppdragsgivare som inte är högskolor. Dessa senare kan vara statliga myndigheter, kommuner eller privata företag som beställer utbildning från universitetet som en del av sin verksamhet gällande personalens kompetensutveckling eller fortbildning och vidareutbildning. Ett exempel på detta är den ovan nämnda fortbildningsverksamheten för skolans personal.

En stor del av uppdragsutbildningen vid universitetet görs på uppdrag av LHS, sammanlagt omfattar detta 1 110 helårsstudenter under läsåret 1995/96, varav nära två tredjedelar ligger inom den humanistiska fakulteten. Uppdragsutbildningen för LHS

utgör ungefär 12 procent av grundutbildningen inom fakulteten, inom vissa institutioner kan denna uppdragsutbildning vara väsentligt större än så. Jämfört med läsåret 1994/95 har omfattningen på denna uppdragsutbildning minskat med 22 procent.

Universitetet medverkar också i högskoleutbildningen på Gotland och sammanlagt omfattar detta ca 370 helårsstudenter, mest inom den samhällsvetenskapliga fakulteten men även den humanistiska har en stor andel. Denna uppdragsutbildning har ungefär samma omfattning som tidigare läsår. Under höstterminen 1996 har universitetet medverkat med uppdragsutbildning inom ramen för den nya Södertörns Högskola med sammanlagt 459 helårsstudenter.

Uppdragsutbildning till andra uppdragsgivare än högskolor registreras inte i LADOK-systemet eftersom en sådan registrering skulle kunna medföra att vederbörande kursdeltagare skulle kunna uppfattas som student vid universitetet och därmed få förtur till vissa kurser. Därför är det nu inte möjligt att redovisa uppgifter gällande omfattningen uttryckt i helårsstudenter. I avsnittet intäkter och kostnader i detta kapitel redovisas att intäkterna från denna verksamhet utgör ca 25 procent av de totala intäkterna för uppdragsutbildning. Även om denna del av uppdragsutbildningen inte har så stor omfattning på institutionerna uppfattas den av dessa som en värdefull verksamhet. Den ger möjlighet att föra ut kunskaper till nya grupper och möjlighet att pröva nya pedagogiska grepp i mindre grupper.

En mindre del av denna uppdragsutbildning har de senaste åren bedrivits inom ramen för Stockholms sommaruniversitet som är en stiftelse där Stockholms universitet är en av stiftarna jämte Kungliga Tekniska Högskolan, Handelshögskolan, Lärarhögskolan och Karolinska institutet. Syftet med stiftelsen är att erbjuda kvalificerade sommarkurser på akademisk nivå, främst till dem som redan har en akademisk grundutbildning och är ute i förvärvslivet och som önskar bredda eller fördjupa sin akademiska kompetens. Sommaruniversitetet erbjöd, efter ett par års planering, sina första avgiftsbelagda kurser sommaren 1994. Samtidigt anmodade utbildningsdepartementet universitet och högskolor att ge reguljär högskoleutbildning på sommartid. Sommaruniversitetet utsattes därför för "egen" konkurrens och intresset från målgruppen för Sommaruniversitetets kurser tonades naturligt ner. Sommaren 1996 gav Stockholms universitet endast fem kurser med sammanlagt drygt 40 deltagare. Rektorskonventet har beslutat att tills vidare hålla Stiftelsen Stockholms Sommaruniversitet vilande.

Internationalisering

Att verka för ökad internationalisering ses av de flesta institutionerna som ett viktigt inslag i kvalitetsarbetet. Ökade kontakter med utländska studenter och forskare liksom med utländska lärosäten ger värdefulla impulser i det egna arbetet samtidigt som det kan ge en måttstock vid bedömningen av kvaliteten på den egna verksamheten.

Internationaliseringen av grundutbildningen kan ske i olika former. En är att undervisning och litteratur även har ett internationellt perspektiv och att en väsentlig del av kurslitteraturen är på främmande språk. En annan viktig form är att svenska studenter får en del av sin utbildning vid ett utländskt universitet och att studenter från utländska universitet och högskolor väljer att studera en eller ett par terminer i Sverige. Sveriges medlemskap i EU har ytterligare bidragit till att öka internationaliseringen inom grundutbildningen. Antalet ICP-nätverk (Interuniversity Cooperation Programme) inom ERASMUS-programmet har ökat kraftigt från 33 ICP läsåret 1993/94 till 67 ICP läsåret 1995/96.

Utöver de studentutbyten som regleras genom avtal finns det många studenter som studerar någon termin utomlands och detta kan ske i samverkan med en svensk universitetsinstitution eller helt på eget initiativ, så kallade Freemovers.

I tabellen 7 nedan redovisas antalet ut- och inresande studenter inom ramen för ERASMUS- och NORDPLUS-programmen de senaste tre läsåren.

Läsår	ERASMUS		NORDPLUS	
	Utresande	Inresande	Utresande	Inresande
1993/94	194	118	35	41
1994/95	226	181	50	75
1995/96	268	224	70	95

Tabell 7: Antal ut- och inresande studenter (individer) inom ERASMUS och NORDPLUS läsåren 1993/94 till 1995/96.

Som framgår av tabellen är det ett ökande antal svenska studenter som tar vara på de förbättrade möjligheterna att förlägga en del av sina studier utomlands. Samtidigt har fler utländska studenter sökt sig till Stockholms universitet. Det har därigenom blivit en bättre balans mellan ut- och inresande studenter. Omkring hälften av de inresande ERASMUS-studenterna studerar vid den samhällsvetenskapliga fakulteten. De humanistiska och juridiska fakulteterna tar emot omkring 20 procent av de inresande ERASMUS-studenterna vardera och den matematisk-naturvetenskapliga tio procent. De inresande NORDPLUS-studenterna studerar nästan enbart vid de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna.

Storbritannien är det land som tar emot det största antalet studenter och därefter Tyskland, varifrån det största antalet inresande kommer.

Det avtalsreglerade utbytet med länder utanför Europa är huvudsakligen organiserat vid institutionerna. Som komplement till det institutionsbundna utbytet har universitetet ett antal centrala utbytesavtal. Utbytet enligt dessa avtal har under perioden omfattat USA, Kanada, Australien, Korea och Japan. Sammanlagt har ca 70 gäststudenter studerat vid universitetet vid sidan av ERASMUS- och NORDPLUS-programmen.

Ökningen av antalet utbytesstudenter kan ses som ett resultat av universitetets insatser för att förbättra omhändertagande av utbytesstudenterna. Likaså har institutionerna fortsatt att öka antalet kurser med undervisning på engelska.

Universitetet har i många år genom The Institute for English-Speaking Students (IES) med The International Graduate School (IGS) erbjudit undervisning på engelska i samhällsvetenskapliga ämnen för studenter från utländska universitet. I och med de senaste årens ökning av studentutbytesverksamheten och institutionernas större engagemang i internationaliseringen av grundutbildningen så har IES omorganiserats. Undervisningen i svenska för utländska studenter har förts till institutionen för nordiska språk. Den samhällsvetenskapliga undervisningen på engelska är organiserad som ett nätverk av kurser med engelska som undervisningsspråk under beteckningen The International Graduate Programme (IGP). Syftet med omorganisationen är att kurserna skall knytas närmare till de berörda ämnesinstitutionerna och ingå som en del i deras internationaliseringsarbete.

De sociala aktiviteterna för de inresande utbytesstudenterna, som administreras av studentkåren, har också byggts ut.

I sin ansökan till det nya SOKRATES-programmet för läsåret 1997/98 har universitetet planerat för en fortsatt ökning av studentutbytet liksom av de övriga aktiviteter som programmet omfattar, dvs lärarutbyten, gemensam kursplaneutveckling och gemensam mastersutbildning. Universitetet deltar också i projektet för överföring av studiemeriter, European Credit Transfer System (ECTS).

Intäkter och kostnader

Mer detaljerad redovisning av intäkter och kostnader görs i kapitel 11, Ekonomisk redovisning. Här görs endast en kortfattad redovisning av vissa delar.

Underlaget för beräkning av slutligt anslag för budgetåret återfinns i kapitel 11, Ekonomisk redovisning, avsnittet Underlag för slutgiltigt anslag gällande grundutbildning.

Anslagsfinansierad utbildning

Intäkterna budgetåret 1995/96 (18 månader) från grundutbildningsanslaget uppgår till 903,4 mkr. Utöver detta tillkommer anslag för sommarkurser, extra HSJ-platser, språkkurser, aspirantutbildning, kompletteringsutbildning, NT-utbildning och basår och sammanlagt uppgår intäkterna av anslag för grundutbildning till 973,4 mkr eller 648,9 mkr räknat på 12 månader, en ökning med 3 mkr jämfört med budgetåret 1994/95.

Tillsammans med vissa andra anslag för särskild verksamhet inom grundutbildningen uppgår intäkterna för den reguljära grundutbildningen till 992,9 mkr.

Kostnaderna för den reguljära grundutbildning för hela budgetåret uppgår till 1 017,4 mkr eller 678,3 mkr räknat på 12 månader, vilket innebär att kostnaderna för den reguljära grundutbildningen ökat med 12 procent jämför med budgetåret 1994/95. Denna ökning av kostnaderna förklaras till en begränsad del av att verksamheten inom grundutbildningen ökat med omkring fem procent. Se vidare avsnittet Årets kapitalförändring nedan.

I tabell 8 nedan visas kostnadernas fördelning på olika ändamål för budgetåren 1994/95 och 1995/96.

Skillnaden i fördelning mellan budgetåren gäller främst personalkostnader, som minskat med fem procentenheter och övrig drift som ökat lika mycket.

KOSTNAD FÖRDELAD PÅ ÄNDAMÅL	1994/95 (%)	1995/96 (%)
Personalkostnader	63	58
Lokalkostnader	23	21
Övrig drift	11	16
Avskrivning o räntekostnader	3	5

Tabell 8: Kostnader inom grundutbildning fördelad på ändamål budgetåren 1994/95 och 1995/96

Till detta bidrar det faktum att det under budgetåret 1994/95 kom att utbetalas osedvanligt stora retroaktiva löner, vilket bidrar till att höja andelen för personalkostnaderna.

Uppdragsutbildning

Intäkterna i uppdragsutbildningen uppgår för budgetåret sammanlagt till 160,8 mkr varav 109 mkr utgör ersättning för uppdragsutbildning som Stockholms universitet fullgör på uppdrag av andra högskolor och resten, 51,8 mkr är ersättning för uppdragsutbildning som beställts främst av statliga myndigheter, affärsdrivande verk och svenska organisationer utan vinstsyfte. Räknat på 12 månader och under antagandet att intäkterna är jämnt fördelade för det förlängda budgetåret uppgår dessa intäkter sammanlagt till 107,2 mkr, vilket innebär en ökning med ca tre procent jämfört med föregående år. Intäkterna från uppdragsutbildningen på uppdrag av andra högskolor har ökat med 18 procent och övrig uppdragsutbildning har minskat med 20 procent.

Kostnaderna för uppdragsutbildningen uppgår till 153,5 mkr.

Kapitalförändring

Som redovisas ovan uppgår kostnaderna för den reguljära grundutbildningen för hela budgetåret till 1 017,4 mkr, vilket innebär att kostnaderna överstiger intäkterna med ca 24,5 mkr. Kostnaderna för uppdragsutbildningen uppgår till 153,5 mkr vilket ger ett överskott om 7,3 mkr.

Till en del beror detta sannolikt på svårigheter att avgöra hur en viss kostnad ska fördelas på olika kostnadsbärare. Det kan ha förekommit att lärare vars lön konteras på anslagsfinansierad grundutbildning även fullgjort en del undervisning inom uppdragsutbildning, t ex för Lärarhögskolan. Även under detta år har mycket arbete lagts ner på att kontrollera och rätta eventuella birster i konteringarna och informera om behovet av en korrekt kontering. Man kan å andra sidan hävda att en helt korrekt kontering, dvs att lärarlönerna månad för månad konteras efter den undervisning han/hon just då fullgör är mycket resurskrävande, varför man måste finna en lämplig balans mellan vad som krävs för en korrekt kontering och vad som är rimlig resursinsats i förhållande till andra uppgifter.

Tillsamman med vissa övriga intäkter inom grundutbildningen uppgår de sammanlagda intäkterna för verksamheten inom grundutbildningen till 1 211,1 mkr och kostnaderna till 1 228,3 mkr vilket innebär att utfallet blir ett underskott om 17,2 mkr. Delvis förklaras underskottet av de ovan nämnda svårigheterna och i en del fall att på svårigheter att avgöra på vilken verksamhet en viss kostnad skall bokföras.

I och med att finansiella intäkter och kostnader för grundutbildningen ger ett positivt resultat begränsas underskottet inom grundutbildningen till 3,3 mkr. Årets kapitalförändring inom grundutbildningen uppgår således till - 3,3 mkr.

3 Forskarutbildning

Inledning

Vid Stockholms universitet bedrivs forskarutbildning vid samtliga fakulteter, dvs inom de humanistiska, juridiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga vetenskapsområdena. Forskarutbildningen vid Lärarhögskolan i Stockholm är knuten till den samhällsvetenskapliga fakulteten och forskarutbildningen i musikpedagogik vid Musikhögskolan är knuten till den humanistiska fakulteten. Sedan Grafiska institutet/IHR 1994-07-01 inordnades i Stockholms universitet och den samhällsvetenskapliga fakulteten ingår även konstnärligt utvecklingsarbete i universitetets verksamhet. Sammantaget bedrivs forskarutbildning i ca 120 olika ämnen varav några är unika i Sverige som exempelvis teckenspråk, demografi och kriminologi.

Uppdrag och Resultat

I Regleringsbrevet för budgetåret anges som gemensamma mål för högskolor och universitet att dessa skall bedriva effektiv verksamhet på hög internationell nivå, öka antalet doktorsexamina och öka andelen disputerade lärare.

Nyantagna

Under läsåret 1995/96 antogs 343 nya forskarstuderande vid universitetet, vilket är ungefär lika många som föregående år. Fördelningen på de olika fakulteterna framgår av tabell 9 nedan.

NYANTAGNA TILL FORSKARUTBILDNINGEN LÅSÅRET 1995/96	Antal	Andel kvinnor (%)	Andel över 34 år (%)	Andel under 25 år (%)
Humanistisk	83	54	23	7
Juridisk	12	42	33	0
Samhällsvetenskaplig	147	50	48	4
Matematisk-naturvetenskaplig	101	45	7	26

Tabell 9: Nyantagna till forskarutbildningen per fakultet läsåret 1995/96

Antalet nyantagna är ungefär detsamma som föregående läsår samt med en likartad fördelning mellan fakulteterna. Jämfört med läsåret 1993/94 har antalet nyantagna ökat med 50 individer eller knappt 20 procent. En stor del av denna ökning faller på den samhällsvetenskapliga fakulteten där fakultetsnämnden 1993 beslutade om krav på minsta aktivitet⁸ för att behålla en plats inom forskarutbildningen samt om regler för att beräkna handledningskapaciteten vid respektive institution. Sammantaget klargjorde detta för institutionerna vilket utrymme som fanns för att anta nya forskarstuderande inom ämnet.

Kvinnorna utgör omkring hälften av de nyantagna på varje fakultet men för de olika ämnena inom fakulteterna finns det givetvis stora skillnader.

Den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten skiljer sig på ett markant sätt från de övriga på så sätt att de har en mycket liten andel av de nyantagna som är äldre än 34 år och en stor andel som är yngre än 25 år.

⁸ Godkänd på kurser eller avhandlingsarbete motsvarande minst 20 poäng under tre på varandra följande terminer.

Den samhällsvetenskapliga fakulteten har den största andelen äldre bland de nyantagna. Det är framför allt de nyantagna kvinnorna som bidrar till detta, mer än hälften av dem är över 34 år, jämfört med ca 40 procent av de nyantagna männen. Samma mönster mellan fakulteterna vad avser åldersfördelning återfinns även inom grundutbildningen fast inte lika markant. En orsak till att medelåldern bland de nyantagna är högre inom den samhällsvetenskapliga fakulteten ligger sannolikt i karaktären på många av ämnena inom fakulteten på så sätt en forskarutbildning inom dessa ämnen kräver en viss (samhälls-)livserfarenhet som grund utöver grundutbildningen.

Forskarstuderande

Sammantaget fanns det drygt 1 900 antagna forskarstuderande med minst tio procent aktivitet.

ANTAL REGISTRERADE I FORSKAR- UTBILDNINGEN LÄSÅRET 1995/96	Antal	Andel kvinnor (%)	Andel över 34 år (%)	Andel med studiestöd (%)	Fram- lagda dr-avh
Humanistisk	628	51	63	25	32
Juridisk	50	46	44	32	1
Samhällsvetenskaplig	617	48	67	31	39
Matematisk- naturvetenskaplig	613	39	24	79	64

Tabell 10: Antal registrerade i forskarutbildningen och framlagda avhandlingar, per fakultet läsåret 1995/96

Som framgår av tabell 10 ovan har de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna knappt en tredjedel var av universitetets forskarstuderande. Andelen kvinnor är störst inom den humanistiska fakulteten och minst inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Den samhällsvetenskapliga fakulteten har största andel äldre tätt följt av den humanistiska och den matematisk-naturvetenskapliga har minst andel forskarstuderande över 34 år.

En följd av den samhällsvetenskapliga fakultetsnämndens ovan redovisade krav på minsta aktivitet är att andelen aktiva av samtliga doktorander ökat från 67 procent höstterminen 1991 till 81 procent höstterminen 1995 vid fakulteten medan motsvarande ökning för samtliga samhällsvetenskapliga fakulteter ökat från 67 till 71 procent under samma period. En liknande men inte lika tydlig tendens finns vad gäller de heltidsaktiva som höstterminen 1995 utgjorde 33 procent vid Stockholms universitet och 30 procent i hela riket.

Under läsåret lades sammanlagt 136 doktorsavhandlingar fram, fakultetsfördelningen framgår av tabell 11. Förteckning över under läsåret och höstterminen 1996 framlagda avhandlingar återfinns i bilaga 2.

Studiestöd och arbetsplats

Antalet studiestöd (doktorandtjänst eller utbildningsbidrag) har ökat med tio procent sedan föregående läsår. Ökningen ligger helt på utbildningsbidragen som mer än fördubblats, från 69 utbildningsbidrag läsåret 1994/95 till 152 läsåret 1995/96 samtidigt som antalet doktorandtjänster minskat från 580 till 562.

Inom de humanistiska, juridiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna har endast mellan varr fjärde och var tredje registrerad forskarstuderande ordnad studiefinansiering, vanligtvis doktorandtjänst. Inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten har

nästan åtta av tio forskarstuderande studiefinansiering. Om man inkluderar de forskarstuderande inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten som har tjänst som forskningsassistent så visar det sig att samtliga forskarstuderande (inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten) har finansiering ordnad inom universitetet. Även om det också inom de andra fakulteterna finns forskarstuderande med tjänst som forskningsassistent så är det sannolikt inte lika stor andel som har sin finansiering ordnad på detta sätt.

Tillgång på arbetsplats och viss institutionsservice, såsom tillgång till datorer och kopiering, har blivit något bättre sedan 1991 enligt en uppföljning som redovisades våren 1996. Nästan alla institutioner erbjuder arbetsrum/arbetsplats till forskarstuderande med doktorandtjänst, antingen vid institutionen eller i universitetsbiblioteket (finansierat av institutionen) och därmed tillgång till institutionsservice. Fler talet institutioner erbjuder i begränsad omfattning arbetsplats även åt några forskarstuderande utan finansiering. Fortfarande är emellertid rumsbristen i kombination med institutionernas begränsade resurser en starkt begränsande faktor som försvårar möjligheterna att ge fler forskarstuderande tillgång till arbetsplats. Särskilt för forskarstuderande utan studiestöd eller annan, ofta extern finansiering, kommer institutionerna sannolikt även framdeles ha svårigheter att ordna ordentliga arbetsplatser.

Examina

Vid universitetet avlades läsåret 1995/96 sammanlagt 212 examina inom forskarutbildningen varav 140 doktorsexamina och 72 licentiatexamina. Antalet doktorsexamina ligger på ungefär samma nivå som föregående läsåret medan antalet licentiatexamina ökat med 33 procent jämfört med läsåret 1994/95 och med ca 150 procent sedan läsåret 1991/92.

ANTAL DOKTORS- EXAMINA LÄSÅRET 1995/96	Antal doktors- examina	Andel kvinnor (%)	Andel över 34 år (%)
Humanistisk	35	46	69
Juridisk	1	0	100
Samhällsvetenskaplig	39	49	85
Matematisk- naturvetenskaplig	66	32	32

Tabell 11: Antal doktorsexamina per fakultet läsåret 1995/96

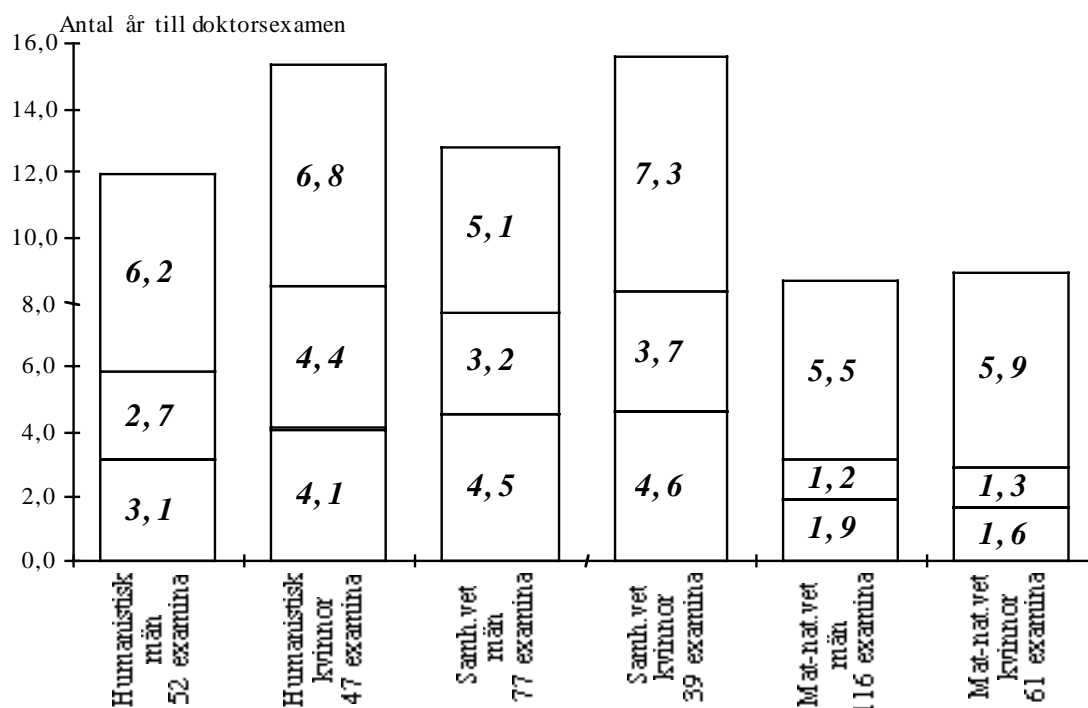
Hur doktorsexamina fördelar sig på fakulteterna redovisas i tabell 11 ovan. Av tabellen framgår att kvinnorna utgör knappt hälften av de färdiga doktorerna inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna och ungefär en tredjedel inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Andelen över 34 år av de nyexaminerade doktorerna är störst inom den samhällsvetenskapliga fakulteten (utöver den juridiska med endast en doktorsexamen) följt av de humanistiska och minst inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, vilket är vad man bör förvänta sig med tanke på hur åldersfördelningen ser ut för de nyantagna forskarstuderande och att samma tendens återfinns även inom grundutbildningen.

Studietiden

Åldern på de nyexaminerade doktorerna påverkas av tre faktorer, a) ålder vid tiden för grundexamen, b) antal terminer mellan grundexamen och antagning till forskarutbildning samt c) studietakt inom forskarutbildningen. Den senare faktorn ger upphov

till skillnaden mellan bruttostudietid (antal år mellan antagning till forskarutbildning och examen) och nettostudietid. Om studietakten eller aktivitetsgraden för en forskarstuderande är i det närmaste 100 procent blir det nästan ingen skillnad mellan dessa bägge men om doktoranden av något skäl inte bedriver sina forskarstudier på heltid blir det en skillnad som kan uppgå till ett antal år. En orsak till den lägre studietakten kan vara försörjningssvårigheter.

I diagrammet i figur 2 nedan redovisas studietiden från avlagd grundexamen till avlagd doktorsexamen inom de humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna och grundar sig på SCB:s uppgifter gällande dem som avlagt doktorsexamen läsåren 1992/93 till 1994/95. Då det under den aktuella perioden avlagts endast tre doktorsexamina inom den juridiska fakulteten ingår denna inte i diagrammet.

Figur 2: Brutto- och nettostudietider för doktorsexamen 1992/93 till 1994/95.

Källa: SCB, U 21 SM

Den översta delen av varje stapel visar nettostudietiden uttryckt i år, beräknat som registrerade terminer i forskarutbildningen multiplicerat med aktivitetsgrad (enligt doktorandens uppgift vid registreringen). Den mellersta delen utgörs av skillnaden mellan antalet registrerade år inom forskarutbildningen (oavsett aktivitet, dvs bruttostudietid) och nettostudietiden eller differensen mellan brutto- och nettostudietid (dvs bruttodifferens). Den nedre delen av varje stapel visar antalet år från avlagd grundexamen till antagning till forskarutbildning.

Av diagrammet framgår att tiden från grundexamen till doktorsexamen är kortast vid den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, mellan 8–9 år varav nettostudietiden är 5–6 år. Nettostudietiderna är ganska lika vid de olika fakulteterna men kvinnorna har genomgående längre nettostudietider och inom den samhällsvetenskapliga fakulteten är denna skillnad två år eller ca 40 procent av nettostudietiden. Sannolikt beror detta på att forskarutbildning sammanfaller med det skede i livet när man bildar familj och att detta har större fördröjande effekt på de kvinnliga forskarstuderande jämfört med de manliga.

Man ser vidare att den stora skillnaden mellan de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna å ena sidan och den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten å den

andra utgörs dels av tiden mellan grundexamen och antagning till forskarutbildningen (den nedersta delen av varje stapel) dels av bruttodifferensen (den mellersta delen). En förklaring till skillnaden i bruttodifferens är olikheterna mellan fakulteterna vad gäller arbetsformer inom forskarutbildningen. Inom matematisk-naturvetenskapliga fakulteten är forskarutbildningen och de forskarstuderande oftast organiserade som arbetsgrupper kring gemensamma projekt med en nära kontakt mellan doktorand och handledare. Inom de andra fakulteterna förekommer också dessa arbetsformer, men en större del av de forskarstuderande arbetar mer enskilt och har inte lika nära kontakt med sin handledare. En annan och minst lika viktig del av förklaringen ligger också i skillnaden mellan fakulteterna vad avser andelen doktorander som har studiefinansieringen ordnad. Som framgått ovan är det stora skillnader mellan den matematisk-naturvetenskapliga fakultetens forskarstuderande och de övriga vad gäller studiefinansiering.

Forskarskola

I olika sammanhang har det förekommit förslag om forskarskolor, dvs att institutioner samarbetar inom forskarutbildningen kring någon form av tema.

Under året har den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten deltagit i förberedelsearbetet med att starta en lokal forskarskola bekostad av Stiftelsen för strategisk forskning. Stiftelsen har beslutat att stödja sex lokala forskarskolor, en i varje universitetsort. Den biomedicinska forskarskolan i Stockholmsområdet ska drivas gemensamt av Karolinska institutet, Stockholms universitet och Kungliga Tekniska Högskolan. Definitionsmässigt ligger denna forskarskola i gränslandet mellan grundutbildning och forskarutbildning. Utbildningen ska läggas upp så att den kan avslutas med en magisterexamen. Tanken var att forskarskolan skulle starta höstterminen 1996, men starten är framflyttad till vårterminen 1997.

Inom samhällsvetenskapliga fakulteten har det under året startats en forskarskola i jämförande genusstudier med stöd av särskilt anslag. Denna forskarskola består av tre integrerade delar: ett flervetenskapligt undervisnings- och forskningskollegium, ett program för samarbete med ledande europeiska och nordamerikanska universitet och ett samordnat system för forskningsinformation genom workshops, internationella symposier och konferenser samt publikationer av working papers och monografier.

Nio forskare från fem institutioner och institut inom samhällsvetenskapliga fakulteten samt historiska institutionen deltar. Till programmet är knutna fem internationella forskare inom ämnesområdet (från New School for Social Research/ New York, Utrechts universitet, Oxfords universitet, universitetet i Göttingen samt Harvard University). Varje år ges en rad tvärvetenskapliga forskarkurser där forskare från ovanstående institutioner undervisar. Forskarskolan driver även ett antal projekt inom ett centralt forskningsprogram. De viktigaste forskningsområdena är de förändringsprocesser som berör genus, medborgarskap och välfärdsstaten.

Internationalisering

Internationaliseringen har kommit in tidigare inom forskarutbildningen jämfört med grundutbildning, och som ett mer naturligt inslag i och med att en icke obetydlig andel av de forskarstuderande själva har utländsk bakgrund. Därtill kommer att de forskarstuderande har närmare kontakt med de ledande forskarna (jämfört med studenterna inom grundutbildningen) och därmed också med de ledande forskarnas internationella kontakter. De forskarstuderande är heller inte sällan med på internationella vetenskapliga konferenser. Vid så gott som samtliga institutioner finns vidare utländska gästforskare som deltar i institutionernas seminarier och övriga arbete.

De forskarstuderande exponeras därigenom på ett naturligt sätt för utländska impulser i sitt dagliga arbete. Den internationella karaktären av forskarutbildningen manifesteras vidare av att de flesta avhandlingar skrivs på engelska och att sammanläggningsavhandlingar ofta utgörs av artiklar som publicerats i internationella vetenskapliga tidskrifter.

Samarbete med elituniversitet

Det av regeringen tidigare initierade samarbetet med utländska elituniversitet har fortsatt. Samarbetet omfattar École des Haute Études en Science Sociales, Paris (institutionen för ekonomisk historia), Goldsmith College (institutionen för journalism, media och kommunikation) och Imperial College (institutionen för biokemi) vid University of London, Oxford University och Harvard University (sociologiska institutionen/institutet för social forskning), Stanford University och Freie Universität, Berlin (pedagogiska institutionen/institutionen för internationell pedagogik) samt University of California, Berkeley (Fysikum). De särskilda medel som ställts till förfogande har – tillsammans med satsningar från berörda institutioner och fakultetsnämnder inom ramen för ordinarie anslag – möjliggjort ett väsentligt ökat utbyte av såväl forskarstuderande som forskare/lärare inom forskarutbildning mellan respektive institution vid universitetet och deras samarbetspart vid de utländska elituniversiteten.

Dessutom har universitetet med stöd av dessa elituniversitetsmedel utvecklat ett samarbete med Humboldt-Universität zu Berlin (HU) som är öppet för alla institutioner. Institutionen för tyska och nederländska vid Stockholms universitet har haft en nyckelroll i detta samarbete liksom Nordeuropa-institut vid HU. Därutöver har fyra andra institutioner varit engagerade i utvecklingsarbete med olika motparter vid HU. Ett problem under året har varit att HU, liksom andra tyska universitet fått akuta ekonomiska problem. Av det skälet fick t ex ett besök vid HU av ledningen vid universitetsbiblioteket senareläggas till våren 1997.

4 Forskning

Inledning

Forskningen vid Stockholms universitet är inriktad mot grundforskning. Den bedrivs vid närmare 80 institutioner och ett antal forskningsinstitut och omfattar allt från dövas teckenspråk, europeisk integrationsrätt och högenergifysik till invandrarfrågor, medeltiden, orientaliska språk och naturresurs- och miljöfrågor.

Ett grundläggande villkor för stora delar av universitetsforskningen är att forskarna har stor frihet att välja sina forskningsproblem. Detta är en förutsättning för att säkerställa en nyskapande och kvalitativt högtstående forskning. Detta fria val har medfört att det vid universitetet har utvecklats ett antal profilområden inom forskningen där universitetet har en mycket väl utvecklad kompetens. Bland dessa forskningens profilområden kan nämnas följande:

- Journalistik och masskommunikation
- Medeltiden
- Filmvetenskap
- Teckenspråk och dövas svenskinlärning
- Tvåspråkighet
- EG-rätt
- Immaterialrätt
- Rättsinformatik
- Samhällsvetenskaplig forskning med internationell inriktning
- Offentlig politik och förvaltning
- Vård och hälsa
- Arbetsmarknadsforskning
- Samhällsvetenskaplig longitudinell forskning
- Astrofysik
- Fundamental växelverkan
- Materialforskning
- Molekylära livsvetenskaper
- Naturresurs- och miljöforskning

Forskning och forskarutbildning bör ses som två integrerade delar, där en väl fungerande forskning är en av de nödvändiga förutsättningarna för en framgångsrik forskarutbildning. Forskarutbildningen är samtidigt en av de viktigaste källorna för nya idéer och nya synsätt inom forskningen.

Kvalitetsfrågorna är ständigt aktuella inom forskningen och kvalitetsgranskning sker bland annat i samband med disputationer, ansökningar om externa medel och vid publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter.

Uppdrag

Universitetet skall bedriva forskning (och forskarutbildning) inom de humanistiska, juridiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna samt bedriva konstnärligt utvecklingsarbete. Universitetet skall verka för att antalet artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter ökar.

I regleringsbrevet föreskrivs särskilt att universitetet skall fördela medel till institutet för social forskning, institutet för internationell ekonomi, centrum för marin forskning (dvs

Stockholms marina forskningscentrum), Internationella Meteorologiska Institutet och medverka (tillsammans med Kungliga Tekniska Högskolan) till finansiering av lokaler och anläggningstillgångar vid Manne Siegbahnlaboratoriet. Universitetet skall vidare fördela medel till rörlig resurs för lärare inom den kommunala högskolan.

Resultat

Forskning är ofta en långvarig process där resultaten kommer stötvis och ibland i form av verkliga genombrott. Resultaten av forskningsverksamheten är av mångahanda slag. En del är nya förklaringsmodeller eller teorier som hjälper oss att bättre förstå vår omvärld. Andra resultat är klarare empiriska beskrivningar, ofta av kvantitativ men även av kvalitativ karaktär. Ibland kan innebörden av ett forskningsresultat få förnyad uppmärksamhet efter ett antal år när en mer spridd och fördjupad förståelse har infunnit sig. Som ett aktuellt exempel kan nämnas 1995 års Nobelpris i kemi. En av pristagarna, Paul Crutzen, gjorde väsentliga delar av den forskning i kemisk meteorologi som låg till grund för priset som doktorand vid Stockholms universitet och publicerade resultaten i sin doktorsavhandling 1973. Insikten om betydelsen av Paul Crutzens resultat ökade avsevärt vid upptäckten av ozonhålet över Antarktis 1985.

Antal examina inom forskarutbildningen kan sägas vara ett resultat av forskningsverksamheten. Doktoranderna svarar för en inte ringa del av forskningen vid institutionerna. Som framgått tidigare har under budgetåret avlagts 212 examina inom forskarutbildningen, varav 140 doktorsexamina.

Ett annat sätt att kvantitativt mäta resultaten är genom antalet publicerade artiklar i vetenskapliga tidskrifter. I uppdraget från statsmakterna ingår, som nämnts ovan, att ”bidra till att antalet artiklar i internationella vetenskapliga tidskrifter ökar.”

Det finns emellertid klara svårigheter med denna metod. En del forskning resulterar i publicering i bokform. Många resultat presenteras även på nationella och internationella konferenser. Faktorer som sampublicering, publicering av samma material i flera olika tidskrifter etc, gör det i det närmaste omöjligt att få fram relevanta uppgifter som är helt jämförbara lärosäten och fakulteter emellan. Samtidigt kan det finnas en annan fara i att för mycket betona vikten av publicering i internationella tidskrifter. Det förtjänar att citera centrums för tvåspråkighetsforskning kommentar i sammanhanget: ”*Det är viktigt att en inhemsk vetenskaplig diskurs hålls vid liv, inte minst för att det svenska språket skall hållas i trim*”.

Man måste därför tolka och använda den här typen av uppgifter med mycket stor försiktighet. Inom olika ämnesområden är det stora skillnader i praxis gällande publicering. Vissa ämnen är av den karaktären att det mest naturliga är en internationell publicering medan det finns andra ämnen som i detta avseende är av motsatt karaktär. Det är således förenat med stora risker om man jämför olika institutioners eller forskningsområdets forskningsverksamhet enbart med avseende på internationell publicering. Ett annat problem när det gäller antalet publicerade artiklar är att de kan vara av olika längd och kvalitet och tidskrifterna som artiklarna publiceras i kan ställa olika krav på artikelns kvalitet och vetenskapliga värde. Om man skulle starkt framhäva måttet antalet internationellt publicerade artiklar som grund för medelstillelning eller annan belöning finns risk att detta mått kan manipuleras t ex genom att en längre artikel delas upp i ett par kortare och att i stort identiska artiklar publiceras i näraliggande tidskrifter.

Mot bakgrund av dessa osäkerheter och avgränsningsproblem redovisas inga kvantitativa uppgifter. Av redovisningar från institutionerna i samband med kvalitetsarbete mm framgår klart att man på de flesta institutioner har höjt ambitionsnivån

när det gäller publicering i internationella tidskrifter. Av NFR:s utvärderingar inom kemi, biologi och geovetenskap framgår att Stockholms universitet ligger långt framme när det gäller internationell publicering.

Att uppskatta volymen på den forskning som görs vid universitetet är mycket vanskligt. När man använder ett mått som personår uppstår problem att avgränsa de personer som sysslar med forskning och fastställa den tid dessa använder till forskningsarbete. För vissa personalkategorier är det helt klart att de sysslar med forskning, t ex professorer, forskare, forskarasistenter, men för andra personalkategorier är det inte lika klart. Den största gruppen i detta avseende är lektorerna där vissa enbart forskar och andra enbart undervisar. Universitetets strävan numera är att samtliga lärare skall både undervisa och forska.

I tabell 12 nedan redovisas forskningsvolymen uttryckt i antal personår och fördelat på fakultet. Underlaget till tabellen⁹ utgörs av SCB:s mätningar av forskningsvolymen. (Dessa uppgifter går inte att jämföra med de som återfinns i årsredovisningen för 1994/95 då de bygger på olika underlag)

FORSKNINGSVOLYM	Lsåret 1993/94	Lsåret 1995/96	Andel (%)	Ökning (%)
Humanistisk	289	356	21	23
Juridisk	45	58	3	29
Samhällsvetenskaplig	441	490	29	11
Matematisk–naturvetenskaplig	757	777	46	3
Samtliga fakulteter	1 513	1 631	100	8

Tabell 12: Forskningsvolymen i antal personår per fakultet läsåren 1993/94 och 1995/96. Källa: SCB

Av tabellen framgår att forskningsvolymen uppgår till drygt 1 600 personår för hela universitetet och av detta svarar den matematisk–naturvetenskapliga fakulteten för knappt hälften. Den samhällsvetenskapliga fakulteten svarar för mer än hälften av forskningsvolymen vid de "torra", dvs de humanistiska, juridiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna. Det forskningsarbete som utförs av forskarstuderande utan tjänst ingår i redovisningen i tabellen ovan och kan uppskattas till ca 15 procent av forskningsvolymen. Forskningsvolymen har för hela universitetet ökat med nära tio procent sedan läsåret 1993/94.

En försiktig skattning av forskningsintensiteten vid de olika fakulteterna beräknat på uppgifterna om antalet helårspersoner anställda vid respektive fakultet, som redovisas i kapitel 6, Personal, ger vid handen att vid de "torra" fakulteterna, är omkring hälften av personalen verksam inom forskningen och vid den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten lite drygt 60 procent.

Forskningsexempel

Att ge ens en kortfattad beskrivning eller redovisning av all den forskning som försiggår vid universitetets alla institutioner, centra och forskningsinstitut låter sig inte göras på det utrymme som står till förfogande. Anslaget inklusive lokalmedel för forskning och forskarutbildning uppgår till ca 1 096 mkr och till detta kommer bidrag

⁹ Tabellen inkluderar tvärvetenskaplig forskning, 50 personår, som av SCB ej är fakultetsplacerad. Hälften av den tvärvetenskapliga forskningen är förd till den matematisk-naturvetenskaplig fakulteten och resten till de samhällsvetenskapliga och humanistiska fakulteterna.

från forskningsråd och liknande finansiärer om sammanlagt ca 581 mkr, allt räknat på budgetåret 1995/96 (18 månader). En närmare redovisning av intäkter och kostnader görs i avsnittet Intäkter och kostnader i detta kapitel.

I det följande avsnittet redovisas mycket summariskt och nästan rubrikmässigt en del av forskningen vid universitetet och redovisningen avser endast att ge exempel på den forskning som pågår. Dessutom redogörs i avsnittet verksamheten vid vissa särskilda inrättningar för vilka Stockholms universitet i regleringsbrevet erhållit anvisade medel eller särskilda föreskrifter. Dessa är Centrum för kvinnoforskning, Institutet för internationell ekonomi, Institutet för social forskning, Stockholms Marina Forskningscentrum och Internationella meteorologiska institutet i Stockholm.

I inledningen till detta kapitel återfinns en förteckning över de forskningens profilområden där det finns en väl utvecklad kompetens vid universitetet. Likaså ger förteckningen över framlagda doktorsavhandlingar en bild av den forskning som förekommer.

Humanistiska fakulteten

Forskningen inom den humanistiska fakulteten mätt som personår utgör drygt 20 procent av forskningen vid universitetet. Inom den humanistiska fakulteten finansieras forskningen vid sidan av anslaget för forskning och forskarutbildning främst av medel från Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), Riksbankens Jubileumsfond (RJ) och dess fond för kulturvetenskaplig forskning.

Ett stort projekt som finansieras huvudsakligen av externa medel är projektet *Översättning och tolkning som språk- och kulturmöte* som bedrivs i samarbete mellan de språkvetenskapliga sektionerna vid Stockholms universitet och Uppsala universitet. Av de sammanlagt 25 delprojekten har 13 sin hemvist vid språkinstitutioner i Stockholm.

Ett annat stort projekt inom humanistiska fakulteten är det sektionsövergripande projektet *Mening och tolkning* som genomförs i samarbete främst mellan de litteraturvetenskapliga och filosofiska institutionerna vid den historisk-filosofiska sektionen och institutionerna för nordiska språk och lingvistik inom den språkvetenskapliga sektionen.

Den särskilda fakultetsresursen som universitetet och fakulteten kunnat disponera de senaste fem åren har varit av stor betydelse för forskningsverksamheten och kommer att redovisas i en särskild skrift som skall ges ut av fakulteten. Exempelvis har såväl arkeologiska som lingvistiska studier av förhållanden i Östersjöländerna finansierats av dessa medel.

Andra exempel på forskning inom fakulteten är den tvärvetenskapliga forskningen om andraspråksinlärning, där förutom Centrum för tvåspråkighetsforskning flera språkinstitutioner är engagerade, och forskningen kring dövas teckenspråk och dövas svenskinlärning. Vid fakulteten finns världens första och sannolikt enda professur i teckenspråk.

Den nyinrättade professuren i medeltidshistoria har inneburit att medeltidsseminariet i vilket forskare och forskarstuderande från ett flertal institutioner inom fakulteten medverkar har fått fastare former.

Centrum för kvinnoforskning är en enhet för tvär- och mångvetenskaplig forskning och arbetar med att utveckla betydelsen av kön i olika sammanhang, tider och kulturer. Vid centret är kvinnoforskare från många olika discipliner verksamma, exempelvis från filosofi, historia, juridik, rättssociologi, socialantropologi och sociologi. Förutom en skriftserie med rapporter från seminarier och forskningsprojekt ger centret ut två

publikationer, Kvinnor & Forskning och Social Politics. Utöver verksamhet inom forskning och forskarutbildning ger centret några kurser inom grundutbildningen.

Juridiska fakulteten

Juridiska fakulteten är den forskningsmässigt minsta av universitetets fakulteter. Mätt i personår svarar den för omkring tre procent av forskningsvolymen. Det är emellertid tveksamt om detta mått fångar upp bl a de relativt omfattande insatserna i remissyttranden över lagförslag och medverkan i lagstiftningsprojekt - verksamheter som är svåra att skilja från renodlad rättsvetenskaplig verksamhet. Som ovan framgår har också forskningen inom fakulteten ökat med nära 30 procent sedan 1993/94, vilket bl a är ett resultat av samarbetet mellan de juridiska fakulteterna i riket i syfte att öka forskningsvolymen och bereda den rättsvetenskapliga forskningen ett större utrymme hos externa finansärer, framförallt HSFR, som är den för närvarande största.

Forskningen bedrivs över ett brett fält, omfattande såväl metodfrågor och rättsteori som materiell juridik. Även om det bör betonas att fakultetens styrka ligger i den stora bredd inom vilken forskning bedrivs kan ändå som några särskilda profilområden med stor aktivitet framhållas EG-rätt, rättsinformatik, skatterätt och immaterialrätt.

Forskningen bedrivs i växande omfattning i internationell miljö och med internationell inriktning. Det är t ex vanligt att doktorander tillbringar en del av sin tid i forskningsmiljöer i andra länder och doktorandresor till viktiga utländska centra arrangeras varje år. Fakulteten har nyligen ingått ett samverkansavtal med ett stort internationellt förlag för att främja och underlätta den internationella spridningen av producerade forskningsresultat. En kanal för det egna landet har skapats genom Juridisk Tidskrift vid Stockholms universitet, vilken tillkommit på fakultetens initiativ och administreras i dess hägn.

Samhällsvetenskapliga fakulteten

Forskningen inom den samhällsvetenskapliga fakulteten utgör nära 30 procent av hela universitetets forskning mätt i personår och är volymmässigt den största bland de "torra" fakulteterna. Den externfinansierade forskningen erhåller medel främst från HSFR, RJ och Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR), men även från Forskningsrådsnämnden (FRN), Teknikvetenskapliga forskningsrådet och sektorsorgan som Bygghörsningsrådet (BFR), Arbetsmiljöfonden (AMF), Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) och Expertgruppen för arbetsmarknadspolitisk utvärderingsverksamhet (EFA). Ett par institutioner har erhållit anslag från Stiftelsen för strategisk forskning och från EU.

Forskningen inom fakulteten rör sig från förhållanden inom individen, över familjen, arbetsgruppen och kommunen till jämförelser mellan stater och mellan globala system. Som exempel på frågeställningar eller fenomen som forskningen inom fakulteten försöker belysa kan nämnas *rättsliga och politiska aspekter av tillfälligt flyktingskydd i massflyktingsituationer, interaktionen mellan människa och maskin, företagande och organisationsbeteende med ny teknik, brottsoffer, globala system för marknader kring miljö-koncessioner, inkomstfördelning och arbetslöshet, flyktningbarn i barnomsorgen, nationella och transnationella kulturprocesser, missbruksforskning, forskning kring äldres behov av vård och omhändertagande, arbetslöshet och marginaliseringsprocesser, nya modeller för arbetsorganisation, statistisk analys och utvärdering av program för missbruksbehandling.*

Institutet för internationell ekonomi (IIES) bedriver nationalekonomisk forskning med ett internationellt och jämförande perspektiv. Institutet bedriver ingen egen

forskarutbildning utan forskare från institutet medverkar i forskarutbildningen vid nationalekonomiska institutionen och institutet ger tillgång till arbetsplats åt ungefär tio forskarstuderande i nationalekonomi. Institutet och dess forskare har en omfattande publikations- och gästforskarverksamhet.

Institutet för social forskning (SOFI) bedriver nationalekonomisk och sociologisk forskning med inriktning på arbetsmarknadsekonomi och utvärdering av arbetsmarknadspolitik, levnadsnivå och välfärd samt socialpolitik och social förändring. Institutet bedriver ingen egen forskarutbildning utan forskare från institutet medverkar i forskarutbildningen vid de nationalekonomiska och sociologiska institutionerna. Ungefär 25 forskarstuderande i nationalekonomi och sociologi är knutna till institutet. Institutet är även engagerat i grundutbildningen där man har ansvar för kurser i arbetsmarknadskunskap med personaladministration.

Hälsö högskolan i Stockholm har av samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden tilldelats 907,5 tkr som rörlig resurs för vårdlärares kompetensuppehållande verksamhet.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten

Forskningen inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten utgör nästan hälften av universitetets forskning mätt i personår. Forskningen inom fakulteten rör sig från materiens minsta beståndsdelar och den fundamentala växelverkan till astrofysiken och interstellära fenomen. Forskning inom de molekylära livsvetenskaperna och miljöinriktad forskning utgör en betydande del av fakultetens verksamhet. Ungefär hälften av medlen för forskning inom fakulteten kommer från externa finansiärer.

Göran Gustavssons stiftelse för naturvetenskaplig och medicinsk forskning utdelar sedan 1991 årligen fem stora pris inom vart och ett av områdena molekylärbiologi, fysik, kemi, matematik och medicin. 1996 tilldelades tre vid Stockholms universitet aktiva forskare detta prestigefyllda pris.

Sammanlagt har drygt 80 forskare inom fakulteten under budgetåret erhållit medel från NFR för nya projekt inom hela det naturvetenskapliga området. Samtidigt skall man vara medveten om att dessa projekt i forskarens ögon bara är nästa länk i kontinuerligt pågående sökande efter bättre förståelse av olika skeenden i naturen.

NFR har också under året anslagit medel till två nya särskilda forskartjänster med inriktning på fysikalisk kemi, särskilt NMR-metodik, respektive molekylärbiologi, särskilt signaltransduktion.

Institutioner inom fakulteten deltar i fyra av fem biomedicinska forskningsprogram som finansieras av Stiftelsen för strategisk forskning, nämligen *Glykokonjugater i biologiska system* (organisk kemi), *Infektions- och vaccinforskning* (Wenner-Grens institut, organisk kemi), *Inflammationsforskning* (Wenner-Grens institut) och *Neuroforskning* (neurokemi och neurotoxikologi).

Tjugoåtta av fakultetens forskare deltar i 35 EU-finansierade projekt inom industri- och materialteknologier (2 projekt), miljö- och klimat (20 projekt), havs forskning och marina teknologier (4 projekt), bioteknologi (2 projekt), biomedicin och hälsa (3 projekt), jordbruk och fiske (2 projekt), kärnkraftsäkerhet (1 projekt) samt utlandprogrammet (1 projekt). Dessutom har fyra forskare fått medel inom programmet utbildning och rörlighet för forskare att användas till utländska forskares vistelse vid Stockholms universitet.

Stockholms Marina Forskningscentrum (SMF) är en paraplyorganisation för marin verksamhet vid Stockholms Universitet och Högskolan i Kalmar med syftet att bredda den marina kompetensen, en grundförutsättning för att möjliggöra en mer

tvärvetenskaplig verksamhet och samarbete över ämnesgränserna. För detta ändamål finansierar SMF ett kansli, fältstationen Askölaboratoriet, fartyg/båtar, tekniskt stöd, drift av databas och informationsverksamhet. Forskarutbildningen stöds genom doktorandtjänster (3 st), medel för doktorandkurser och ett 40-tal stipendier.

Under 1996 förstärktes den marina forskningsverksamheten vid Högskolan i Kalmar genom tillkomsten av en professur. Medel från Wallenberg-stiftelsen finansierade flyttningen av en forskargrupp i marin växtfysiologi från Uppsala universitet till botaniska institutionen vid Stockholms universitet.

Marin forsknings- och utbildningsverksamhet bedrevs under 1996 vid nio institutioner knutna till SMF och är till mycket stor del extern finansierad.

SMF:s gästforskarprogram och "Östersjöakuten" (Transportarbetarförbundets donation för samarbete med de baltiska länderna) har bidragit till ett intensifierat internationellt samarbete i Östersjöregionen.

Miljöövervakningen har en egen budget och stöds indirekt genom tillgång till fartyg (via avtal med Sjöfartsverket), specialutrustade containrar för provtagning och uppbyggnad och driften av databasen BED (Baltic Ecosystem Database). SMF är även sedan juli 1996 utsedd till datavärd för den nationella marina biologiska databasen BIOMAD (Biologiska Marina Databasen) som är under uppbyggnad.

Internationella meteorologiska institutet (IMI) spelar en stor roll för den meteorologiska forskningens internationella samarbete bland annat inom FN:s Intergovernmental Panel for Climate Change (IPCC). Årligen tillbringar 6-12 utländska gästforskare en längre tid vid institutet (oftast med bibehållen lön från hemlandet) då de deltar i institutets verksamhet och ger seminarier och kurser. Dessutom gästas institutet årligen av ett 40-tal gästforskare en kortare tid då de bland annat medverkar vid seminarier. IMI samarbetar, förutom med Meteorologiska institutionen vid Stockholms universitet även med SMHI i Norrköping, oceanografiska institutionen vid Göteborgs universitet och meteorologiska institutionen vid Uppsala universitet när det gäller gästforskarverksamheten.

Nya och indragna professorer

<i>Indragna professorer</i>	<i>Inrättade professorer</i>
SAMHÄLLSVETENSKAPLIG FAKULTET	
	Professur i data- och systemvetenskap
	Professur i företagsekonomi med särskild inriktning på entreprenörskap och småföretagande
	Professur i kulturgeografi med inriktning mot samhällsplanering
Professur i psykologi, särskilt social perception	Professur i psykologi, särskilt personlighets- och utvecklingspsykologi
	Professur i sociologi, särskilt ekonomisk sociologi
	Professur i statsvetenskap med inriktning mot genusforskning
MATEMATISK-NATURVETENSKAPLIG FAKULTET	
	Professur i biostatistik
	Professur i ekologisk geografi
	Professur i experimentell fysik, särskilt astropartikelfysik vid höga energier

Professur i fysik	Professur i experimentell molekylfysik
Professur i mineralogi, petrologi och geokemi	Professur i geokemi och petrologi
Professur i tillämpad strukturkemi	Professur i kemisk spektroskopi, särskilt NMR-metodik
Professur i meteorologi	Professur i dynamisk meteorologi
Professur i organisk kemi med inriktning mot polysackaridkemi	Professur i organisk kemi med inriktning mot bioorganisk kemi

Tabell 13: Indragna och inrättade professurer, budgetåret 1995/96 (18 månader)

Under budgetåret 1995/96 (18 månader) har 14 professurer inrättats, sex inom den samhällsvetenskapliga fakulteten och åtta inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten enligt redovisning i tabell 13.

Samtidigt har sex professurer dragit in, en inom den samhällsvetenskapliga fakulteten och fem inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten

Fem av de inrättade samhällsvetenskapliga professurerna är nya, liksom tre av de matematisk-naturvetenskapliga. För de övriga nyinrättade professurerna handlar det om ändrad benämning eller inriktning som en följd av utvecklingen inom forskningsområdet.

Två av de nya samhällsvetenskapliga professurerna, nämligen professurerna kulturgeografi med inriktning mot samhällsplanering och i statsvetenskap med inriktning mot genusforskning är inrättade med stöd av särskilda medel för professurer för underrepresenterat kön, liksom två nya inom den matematisk-naturvetenskapliga området, i biostatistik och i ekologisk geografi. De övriga nya professurerna har tillkommit genom omDispositionering till topp tjänster av medel för forskning och forskarutbildning, eller med stöd av en donation (prof. i företagsekonomi).

Internationalisering

Det internationella utbytet är sedan länge en integrerad del av forskningen vid universitetet och merparten av detta utbyte sker på initiativ av de enskilda forskarna. För att säkerställa att den egna forskningen är av hög kvalitet och för att vidga kretsen av kvalificerade diskussionsparter är det för de flesta forskarna självklart att delta i internationella forskarmöten och där presentera forskningsresultat, vilket ger forskaren viktiga kontakter och forskningen viktiga impulser. Dessa kontakter leder även till att utländska forskare besöker institutionerna vid universitetet och medverkar då oftast vid seminarier eller i forskarutbildningskurser eller magisterkurser. Den snabba utvecklingen inom IT-området underlättar väsentligt de internationella kontakterna.

Det som skett under senare år är att det europeiska forskningssamarbetet inom EU:s forskningsprogram ställt ökade krav på universitetet att ge stöd till institutionernas och de enskilda forskargruppernas deltagande. Stödet ges främst genom information om de möjligheter som programmen erbjuder samt hjälp med utarbetandet av ansökningar till programmen. Den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten har dessutom satsat särskilda resurser på att hjälpa forskarna med ansökningar genom att anlita ett brittiskt konsultföretag som arbetar med denna typ av service.

EU-KONTRAKT	Antal nya kontrakt	ECU	Kronor
-------------	--------------------	-----	--------

1993/94	10	32 000	7 107 300 ¹⁰
1994/95	10	628 244	
1995/96	33	4 033 001	

Tabell 14: Antal kontrakt och registrerade belopp för kontrakten läsåren 1993/94 till 1995/96

Hur deltagandet i EU-programmen (tredje och fjärde ramprogrammen) har utvecklat under perioden visas i tabell 14 ovan.

Utöver det rika kontaktnät och den internationella utbytesverksamhet som finns vid institutionerna finns det vid universitetet flera institut och centra som har en utpräglat internationell inriktning. Här kan nämnas Institutet för internationell ekonomi, Institutionen för internationell pedagogik, Institutionen för baltiska studier, Centrum för invandringsforskning, Centrum för Stillahavsasienstudier, Latinamerikainstitutet, Stockholms Marina Forskningscentrum och Internationella Meteorologiska Institutet i Stockholm.

De nationellt särskilt anvisade medlen för forskningssamarbete med närområdet av Östeuropa, vilka för universitetets del omfattat ca 1 mkr per år, har rönt stort intresse inom universitetet och ansökningarna har uppgått till 3-4 mkr per år. Urvalen av vilka projekt som skall få del av dessa medel har gjorts inom respektive fakultet.

Kontaktsekretariat och kontaktforskarverksamhet

Ett holdingbolag för exploatering av forskningsresultat – Stockholms Universitet Holding AB – har inrättats under året och avser att förstärka kontaktsekreterarverksamheten externt. Bolaget har genomfört styrelsebesök vid ett antal institut och på andra sätt inlett institutskontakter. Bolaget har inträtt som delägare i Stockholms Teknikhöjd AB och har inlett samarbete med Teknovator liksom med TeknikBroStiftelsen Stockholm vilken tillskjutit medel till vissa projekt. Holdingbolaget har gemensamt med universitetet marknadsfört sig vid den Tekniska Mässan i Stockholm i oktober 1996.

Ett tjänstebolag under holdingbolaget har bildats med affärsidé att marknadsföra unga studenters kompetens för projektuppdrag i småföretag i Stockholmsregionen. Bakom ursprungsidén finns ett initiativ från SAF och genomförandet sker med ekonomiskt stöd från TeknikBroStiftelsen.

Ett tjänstebolag med uppgift att bilda ett kvalitetsnätverk av psykologer med speciell kompetens inom den forensiska psykologin och att ställa nätverket till förfogande för landets rättsväsende är under förberedande.

Ytterligare ett tjänstebolag förbereds med stöd från TeknikBroStiftelsen. Detta siktar till att marknadsföra enskilda forskares kompetens i form av konsultnätverk och genomförs delvis i samverkan med Teknovator AB. Ytterligare några tjänstebolag finns under tidig planering.

För att stödja kommersialisering av forskningsprojekt, har Stockholms universitet under året svarat för kostnader för ett internationellt patent inom det fysiologiska området där patent beviljats för tre länder utom Europa. Inom Europa återstår vissa kostnader för ett komplett patentskydd. Formen för marknadsföring beslutas under 1997.

¹⁰ Kontrakt tecknade före 1994-01-01 finansierades av svenska myndigheter

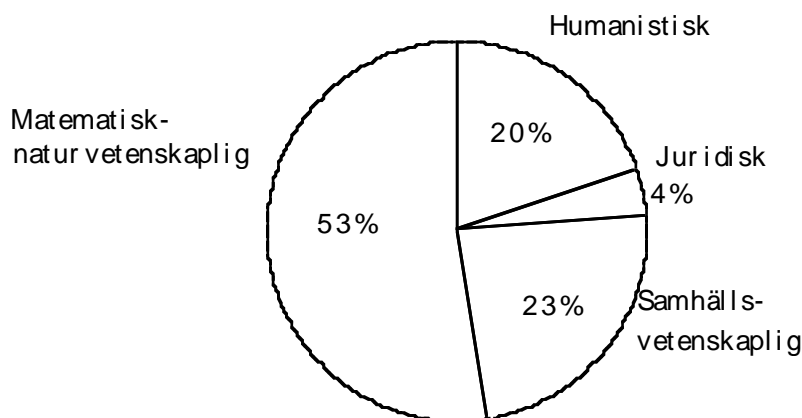
Ytterligare något patentuppslag har undersökts. Holdingbolaget och universitetet har gemensamt med Stockholms Tekniskhögskola AB förberett en strategi för att inom en fakultet gemensamt arbeta med information internt till fakultetens forskare. Bolaget förbereder vidare tillsammans med Teknovator AB ett projekt att utåta, till "marknaden", synliggöra universitetet som kompetensresurs och underlätta för externa förfrågningar att nå fram till rätt forskargrupp.

Intäkter och kostnader

I detta avsnitt redovisas intäkter och kostnader för både forskning och forskarutbildning sammantaget. Då dessa bägge verksamheter är starkt kopplade till varandra går det inte att i någon större utsträckning avgöra om en intäkt eller en kostnad gäller forskning eller forskarutbildning. Mer detaljerad redovisning av intäkter och kostnader mm redogörs för i kapitel 11, Ekonomisk redovisning. Här lämnas endast en kortfattad redovisning vissa delar.

Intäkter

Intäkterna för budgetåret 1995/96 (18 månader) från anslaget för forskning och forskarutbildning uppgår till 1 096 mkr, varav 734,3 mkr avser läsåret 1995/96, vilket är en ökning med ca 12 mkr jämfört med läsåret 1994/95. De anslag som i regleringsbrevet är direkt anvisade till respektive fakultet fördelar sig på samma sätt som föregående läsår vilket visas i figur 3 nedan. Av anslaget skall minst 164,2 mkr användas som studiestöd i forskarutbildningen

Figur 3: Fördelning på fakulteter av anslag för forskning och forskarutbildning

Omfattningen av externt finansierad verksamhet (bidrag och ersättning för uppdragsforskning) uppgår för budgetåret till 619,6 mkr, varav 581,5 mkr kommer från forskningsråd och liknande organisationer. Detta svarar mot 53 procent av anslagen för forskning och forskarutbildning, en ökning med fem procentenheter sedan föregående

budgetår. Omräknat till 12 månader och jämfört med föregående budgetår visar det sig att intäkterna från uppdragsforskningen är oförändrade medan bidragen från forskningsråd och liknande organisationer har ökat med tio procent. Bidragen från forskningsråd m fl redovisas i tabell 15 nedan.

EXTERNA BIDRAG TILL FORSKNING OCH FORSKARUTBILDNING, BUDGETÅRET 1995/96	tkr	andel (%)
Forskningsråd	232 350	40
Sektorsorgan	152 296	26
Övriga statliga myndigheter (inklusive affärsdrivande verk)	55 960	10
Kommuner och landsting	5 753	1
EU-medel	17 982	3
Svenska organisationer utan vinstsyfte	96 724	17
Svenska företag	5 048	1
Utländska företag	7 738	1
Utländska organisationer utan vinstsyfte	7 622	1
Summa	581 472	100

Tabell 15: Externa bidrag till forskning och forskarutbildning fördelat på typ av finansier, budgetåret 1995/96 (18 månader)

Omräknat till 12 månader och jämfört med föregående budgetår visar det sig att bidragen från forskningsråd, kommuner och landsting och svenska företag har minskat medan bidragen från de övriga finansierarna har ökat. Bidragen från EU har drygt fördubblats och bidragen från svenska organisationer utan vinstsyfte har nästan fördubblats. Sammanlagt uppgår intäkterna för forskning och forskarutbildning till 1 758,2 mkr.

Kostnader

Kostnaderna för forskning och forskarutbildning uppgår till 1 762,5 mkr och fördelar sig på olika ändamål enligt tabell 16.

KOSTNAD FÖRDELAD PÅ ÄNDAMÅL	1994/95 (%)	1995/96 (%)
Personalkostnader	60	62
Lokalkostnader	13	14
Övrig drift	21	20
Avskrivning o räntekostnader	5	5

Tabell 16: Kostnad för forskning och forskarutbildning fördelat på ändamål budgetåren 1994/95 och 1995/96

Fördelningen av kostnader på olika ändamål har förändrats endast marginellt mellan budgetåren och förändringen är mindre än motsvarande för grundutbildning. Kostnaden för lokaler utgör något mindre andel av de totala kostnaderna inom forskning och forskarutbildning jämfört med grundutbildningen, vilket beror att man inte har samma behov av lokaler för undervisning. Kostnaderna för det anslagsfinansierade studiestödet uppgår till 162 mkr.

Uppdragsforskning

Intäkterna och kostnaderna för uppdragsforskningen ingår i redovisningarna ovan. Intäkterna uppgår till 38,2 mkr eller 2 procent av de sammanlagda intäkterna. Statliga myndigheter inklusive affärsverken och kommuner och landsting svarar för drygt 75 procent av dessa intäkter. Kostnaderna för uppdragsforskningen uppgår till 41,4 mkr vilket ger till resultat för denna del av verksamheten ett underskott om 3,2 mkr.

Kapitalförändring

Som framgått ovan uppgår intäkterna för forskning och forskarutbildning till 1 758,2 mkr och kostnaderna till 1 762,5 mkr. Verksamhetsutfallet blir således ett underskott om 4,3 mkr. I och med att finansiella intäkter och kostnader för forskning och forskarutbildning ger ett positivt resultat blir det sammanlagda resultatet eller årets kapitalförändring inom forskning och forskarutbildning 9,7 mkr.

5 Kvalitetsarbetet åren 1994–1996

I detta kapitel redovisas kvalitetsarbetet under åren 1994–1996. Huvuddelen av arbetet har bedrivits inom fakultetsnämnderna och på institutionerna med stöd av särskilt anvisade medel. Utöver arbetet vid nämnder och institutioner har insatser gjorts på central nivå, exempelvis campuskonferenserna, främst med syftet att underlätta informations- och erfarenhetsutbytet över fakultetsgränserna.

Även om redovisningen är mycket kortfattad och summarisk tar den stort utrymme, vilket beror på att det är ett omfattande arbete på många händer under flera år som ska redovisas.

Inledning

Universitetsstyrelsen fastställde 1993-10-08 ett program för arbetet med kvalitetsutvecklingen inom universitetet. Programmet föreskriver att arbetet med kvalitetsutveckling skall bedrivas på samtliga nivåer inom universitetet och att varje nivå själv beslutar om innehåll och former för detta arbete. I styrelsens program betonades behovet av systematiserad informationsspridning gällande bl a tillvägagångssätt och resultat av kvalitetsutvecklingsarbetet mellan olika nivåer av universitetet men även mellan olika organ inom samma nivå, t ex mellan fakultetsnämnder och mellan institutioner. Det betonades också att kvalitetsutvecklingsarbete inte får isoleras från övrigt arbete. Det skall i stället ingå som en naturlig och integrerad del i fakultetsnämndernas och institutionernas arbete.

Det är viktigt att framhålla att frågorna om kvalitet och kvalitetssäkring alltid är aktuella inom såväl grundutbildning som forskning och forskarutbildning. Samtidigt är det klart att kvalitetsfrågorna kommit fram tydligare de senaste åren, särskilt inom grundutbildning, delvis tack vare de särskilda medel som ställts till förfogande för ändamålet. Inom forskning och forskarutbildning är dessa frågor mer inbyggda i systemet i och med granskning av ansökningar för forskningsanslag och publiceringen i vetenskapliga tidskrifter.

Universitetets pedagogiska handlingsprogram för kvalitet i grundutbildningen fastställdes redan 1990. Högskolereformen 1993 aktualiserade en revision av programmet som sedan fastställdes av universitetsstyrelsen i juni 1994. I detta program behandlas olika faktorer som är av betydelse för att institutionerna skall uppnå god kvalitet i grundutbildningen, som exempelvis nära samband mellan forskning och grundutbildning, ökad internationalisering och ökad jämställdhet. Vidare framhålls betydelsen av väl förberedda studenter för att uppnå god kvalitet varvid studievägledning och institutionernas informationsmaterial spelar stor roll.

Som ett stöd för fakultetsnämndernas och institutionernas arbete med kvalitetsfrågorna anordnade Pedagogiska rådet vid universitetet genom enheten för pedagogisk utveckling tre campuskonferenser under perioden i syfte att uppvisa goda exempel som kan spridas mellan olika institutioner och fakulteter. Den första campuskonferensen under perioden ägnades åt akademiskt skrivande och växte fram ur 1994 års konferens "Vad gör vi för att förbättra kvaliteten i utbildningen?" där ett tema var just skrivande. Den andra campuskonferensen behandlade frågan om hur institutionerna tar emot sina nya studenter och betydelsen av de första veckornas erfarenheter för de fortsatta studierna i ämnet. Den tredje campuskonferensen rörde det aktuella temat informations- teknologin i universitetsundervisningen. Varje konferens samlade ca 250 deltagare till några gemensamma plena och ett 30-tal parallella sessioner med presentationer av pro-

blem och lösningar för diskussion och erfarenhetsutbyte. Dessa konferenser har dokumenterats och dokumentationerna ingår i universitetets skriftserie från den pedagogiska utvecklingsenheten som sprids till institutionerna.

För att fästa uppmärksamheten på goda pedagogiska insatser har universitetet sedan ett antal år delat ut pedagogiska priser till en förtjänt lärare inom vardera fakulteten. Som en komplettering till dessa tillkom 1995/96 också ett kollektivt pedagogiskt pris till "Årets utbildningsinstitution", vilket denna gång erövrades av kriminologiska institutionen.

Även det under perioden fastställda måldokumentet för studentinflytande har stor betydelse för arbetet på alla nivåer och därmed för kvalitetsutvecklingen. I måldokumentet anges på vilket sätt studenternas erfarenheter och synpunkter skall tas till vara i det vardagliga arbetet. Vidare framhålls att det är viktigt att studenterna är representerade och deltar i beslutsorgan på alla nivåer för att besluten däri genom skall få en bättre kvalitet. Ett annat område där studenternas medverkan är värdefull är arbetet med kursvärderingar. Studentkåren har anskaffat apparatur för att underlätta bearbetningen av insamlade formulär.

Arbetet med kvalitetsutveckling inom de olika fakulteterna/sektionerna kan kortfattat beskrivas enligt följande.

Historisk-filosofiska sektionen

I början av november 1993 anmodades samtliga historisk-filosofiska institutioner och centra att till mitten av mars 1994 inkomma till historisk-filosofiska fakultetsnämnden med planer för kvalitetsutveckling inom grundläggande utbildning. I den skrivelse som nämnden då tillställde institutionerna anfördes att planerna skulle vara konkreta och väl dokumenterade, att de borde utgå från klart formulerade mål för verksamheten, att såväl alla fast anställda som representanter för studenterna skulle engageras i arbetet men att den enskilda institutionen skulle ges stor frihet när det gällde planernas närmare utformning.

Institutionerna skulle alltså i sin programskrivning inte vara bundna av strama direktiv och när programmen väl hade lämnats in ansåg sig nämnden kunna konstatera att tillvägagångssättet varit riktigt. Genom att inte i någon högre grad binda institutionerna kom det samlade programmaterialet att ge en rik provkarta på hur man på skilda vägar skulle kunna nå det för samtliga program gemensamma syftet. De delvis olikartade angreppssätten skapade också förutsättningar för ett fruktbart erfarenhetsutbyte institutionerna emellan.

Nämnden ansåg sig också kunna konstatera att flertalet program låg på en hög ambitionsnivå och att denna nivå sammanhängde med att man i sin programskrivning kunnat falla tillbaka på tidigare gjorda erfarenheter. Tanken på att man utifrån successivt vunna erfarenheter skulle kunna förändra den grundläggande utbildningen i syfte att höja dess kvalitet väcktes inte senhösten 1993. Inom sektionen har ett sådant arbete utan större åthävor bedrivits under många år.

Planerna för kvalitetsarbetet

I samband med att historisk-filosofiska fakultetsnämnden i början av mars 1994 överlämnade institutionernas program till rektor redovisade den också sin egen syn på hur kvalitetsutvecklingsarbetet borde bedrivas. Bland annat påpekades att det knappast var realistiskt att varje institution redan i förändringsarbetets inledningsskede penetrerade alla relevanta frågeställningar, att utvecklingsarbetet borde ses som en inom reguljära budgetramar pågående process, där det var naturligt att uppmärksamheten vid skilda tidpunkter riktades mot olika, centrala delproblem. Det viktiga var – menade

nämnden – att arbetet inte avstannade och att det var alla inblandades engagemang i en långsiktig, av genomtänkt analys präglad verksamhet, ej det ytliga svepet över hela det omfattande fältet, som på sikt skulle leda till bestående resultat.

Fakultetsnämnden anförde också att institutionerna i sitt arbete med kvalitetsfrågorna skulle lyfta fram såväl sina starka som svaga sidor, och därvid påpekades att den institution, som öppet redovisar sina brister, inte skall riskera att bli utsatt för negativa omdömen. De mindre goda omdömena borde snarare drabba den som vid beaktande av sitt verk till äventyrs skulle finna att allt var gott. Ty där kan man misstänka att självprövningen inte fungerat.

Redovisning av kvalitetsarbetet

Höstterminen 1995 inkom institutionerna med rapporter över det utvecklingsarbete, som med utgångspunkt i programmen genomförts under 1994/95.

Dessa rapporter, vilka sammantagna omfattar mer än 170 sidor, ger en variationsrik bild av institutionernas arbete. Flertalet institutioner redovisar hur de genom lärarmöten, konferenser och pedagogiska seminarier strävat efter att aktivera i första hand lärarna i det för institutionen gemensamma utvecklingsarbetet. Vid många institutioner har kursplanerna reviderats och kursvärderingarna stramats upp, detta för att värderingarna bättre än tidigare skall kunna tjäna som utgångspunkter för förändringsarbetet. Några institutioner har sett över sina introduktionsdagar i syfte att förbättra mottagandet av nya studenter, andra har vidtagit åtgärder avsedda att aktivera studenterna. I rapporterna nämns också översyn av examinationsformerna, uppföljning av skrivningsresultat, studie vägledning och handledning.

Några institutioner har genomfört särskilda undersökningar. Historiska institutionen har under sökt studenternas studievanor samt genom en enkät sökt utröna varför kvinnliga studenter i mindre utsträckning än sina manliga kamrater väljer att slutföra sina studier efter det första året; konstvetenskapliga institutionen har genom en enkät sökt nå bättre kunskap om studenternas motivation och förväntningar inför de konstvetenskapliga studierna; inom kulturvetarlinjen genomfördes under 1995/96 en stor enkätundersökning, vilka omfattade samtliga studenter, som 1985/86 påbörjade studier på linjen; enkätsvaren har gett intressant information och tagit upp många synpunkter på utbildningen.

Filmvetenskapliga institutionen har en utländsk extern bedömare för en utvärdering, och i litteraturvetenskap har uppsatserna på kandidat- och magisternivåerna granskats av två inhemska externa bedömare.

Historisk-filosofiska fakultetsnämnden har haft ett övergripande ansvar för sektionens kvalitetsarbete, detta även om den helt övervägande delen av arbetet bedrivits på institutionsnivå. Förutom att nämnden fördelat medel för kvalitetsarbetet, dels som generell stimulans, dels för specifika undersökningar, har den ansvarat och genomfört sju studierektorskonferenser, den första i december 1993 och den hittills senaste i november 1996.

Några av institutionerna har i sina rapporter påpekat att påbyggnadskursernas uppsatsmoment är ett stort problem och bl a av den anledningen tillsatte fakultetsnämnden i oktober 1996 en arbetsgrupp bestående av studierektorer och studentrepresentanter, med uppgift att penetrera problemen inom historisk-filosofiska sektionens utbildning på påbyggnadsnivå.

I december 1996 presenterade gruppen sina överväganden och förslag. Inledningsvis slås fast att studietiden på påbyggnadsnivå är alltför lång i flertalet ämnen och att alltför

många studenter, som börjar utbildning på denna nivå, aldrig slutför sina studier. Därefter identifierar gruppen några av orsakerna till nu rådande förhållanden och mot bakgrund härav läggs ett antal förslag till åtgärder.

Det viktigaste konstaterandet är att avståndet mellan de två första terminernas studier och den tredje terminen är för stort. För att lösa påbyggnadskursernas problem krävs en genomgripande översyn av hela utbildningen på A-, B- och C-nivå. Under de två inledande terminerna skall studenterna ha fått den kritiska grundsyn och alla de verktyg som krävs för den tredje terminens arbete. Detta gäller såväl de mer hantverksmässiga reglerna – citat, notsystem, käll- och litteraturförteckning, litteratursökning, disposition, språkbehandling – som de grundläggande vetenskapliga metoderna. Gruppen anser det också nödvändigt att studenterna kontinuerligt och redan under den första terminen får skrivträning i form av några mindre uppgifter. Vidare betonas betydelsen av en aktiv handledning, en handledning som enligt gruppens mening bör innebära att den tredje terminen delas in i ett antal etapper med klart formulerade etappmål samt att studenterna till varje etappmål färdigställer ett skriftligt dokument, från en första, kortfattad promemoria till en preliminär version av hela uppsatsen.

Gruppens rapport har remitterats till institutionerna, vilka beretts tillfälle att inkomma med synpunkter, och fakultetsnämnden har beslutat att som en del av sitt eget kvalitetsutvecklingsprogram för perioden 1997–1999 leda ett projekt med syfte att förbättra de förhållanden som nu råder på påbyggnadsnivå.

Språkvetenskapliga sektionen

Språkvetenskapliga fakultetsnämnden – har liksom övriga nämnder – det övergripande ansvaret för utbildningarna inom sitt område. Den har också ansvaret för innehållet i de nya grundutbildningsexamina, både vad avser fördjupningsstudier och breddningskurser. Nämnden har – som framgått tidigare – beslutat om fördjupningsstudier som för flera språkämnen innebär att man kräver 80 poäng för kandidatexamen och 100 poäng för magisterexamen, för några ämnen är talen 100 respektive 120 poäng. Sådana fördjupningsnivåer höjer kvaliteten på grundutbildningen, och de ger bättre förutsättningar än tidigare för kvalitetsutveckling även för forskarutbildningen, till vilken nämnden för övrigt skärpt de särskilda behörighetsvillkoren.

Nämnden har också sedan mer än ett decennium bekostat ett årligt språkpedagogiskt seminarium, som hittills administrerats av universitetets pedagogiska utvecklingsenhet.

En utgångspunkt för den språkvetenskapliga fakultetsnämndens hittillsvarande kvalitetsarbete har varit att institutionerna själva skall ha det avgörande inflytandet över såväl målformuleringar som utvärderingen av den egna verksamheten.

Måldokument

I början av november 1993 ombads samtliga institutioner inom nämndens område att komma in med planer för sin grundutbildning vilka skulle tjäna som institutionernas måldokument. Planerna skulle kunna förverkligas under en treårsperiod och förutsättningen för institutionernas arbete med dem skulle vara oförändrade resurser och oförändrat utbildningsuppdrag. Nämnden gav inte några bestämda direktiv för institutionernas arbete med måldokumentet utan bara några exempel på vad man kunde ta upp.

Två av de nämnda språkpedagogiska seminarierna ägnades under våren 1994 åt frågor som rörde målformulering, utvärdering och uppföljning av den grundläggande språk-

utbildningen. Seminarierna var avsedda att ge institutionerna vägledning för arbetet med sina måldokument.

Generellt bekräftades i institutionernas dokument det som sagts om att institutionerna fort löpande verkar för att värdera och förnya utbildningen. Flera institutioner pekade på betydelsen av att den grundläggande utbildningen på olika sätt lägger vikt vid självständigt arbete, en vetenskaplig grundsyn och en helhetssyn på ämnena, bland annat genom att man redan på de grundläggande nivåerna (A- och B-nivå) kräver självständigt uppsatsskrivande, och att man knyter an uppsatsarbeten på kandidat- och magisternivåerna till institutionernas forskning. Man ville också anknyta språkfärdighetsundervisningen i de moderna språken till forskning om språkinläring. Några institutioner redovisade planer på att ånyo föra in sluttentamen som avslutning på kurserna.

De flesta institutionerna ville satsa på information och studievägledning, dels för att rekrytera bra studenter, dels för att hjälpa de studenter som finns i systemet men som inte tagit betyg på hela kurser. Man önskade också i något fall anordna antagningsprov, något som tyvärr ej tycks kunna bli verklighet på grund av de nyligen beslutade kraven på standardbehörighet. Man pekade vidare på de första studieveckornas betydelse.

Flera institutioner avsåg att genom översyn av kursplanerna skapa en bättre samordning mellan olika moment och olika nivåer. Vidare föreslogs olika åtgärder för att öka antalet studenter på högre nivåer i ämnena, bl a genom ämnenas kandidat- och magisterkurser. Flera institutioner ville också satsa mer på intern ämnesmässig och pedagogisk fortbildning av lärarna.

Dokumentet delgavs samtliga institutioner och bildade underlag för en sektionskonferens som hölls i mitten av maj 1994.

Utvärderingen av måldokumentet

Trots den olika utformningen av måldokumentet och institutionernas olika upp-
läggningar av kvalitetsarbetet finns många gemensamma drag i det utvecklingsarbete som bedrivits under perioden. De problem som uppmärksammas i samband med utvärderingen av måldokumentet är också i många fall gemensamma för flera institutioner. Tidsbrist och lärarbrist orsakade av minskade ekonomiska resurser och ökad studenttillströmning samt ökad administration nämns bland de viktiga hindrande faktorerna. Institutionernas satsningar på internationalisering i form av bl a student- och lärarutbyte har också medfört ökat administrativt arbete.

De åtgärder som institutionerna vidtagit utifrån arbetet med måldokumentet har varit inriktade på

- förbättrad information till och kontakt med studenterna
- studenternas studiesituation och medverkan i kvalitetsarbetet
- undervisnings- och examinationsformer, läromedel
- lärarnas kompetensutveckling
- kursutbud och kursutveckling bl a för att öka forskningsanknytningen
- institutionernas kontakter med omvärlden.

Kvalitetsförbättringarna i utbildningen kan sägas i viss mån ha skett på bekostnad av lärarnas arbetssituation. Under perioden har många åtgärder varit direkt inriktade på att förbättra studenternas studiesituation medan planerade åtgärder för att utveckla lärarnas pedagogiska och vetenskapliga kompetens inte kunnat vidtagas i lika hög utsträckning.

Extern utvärdering

Vid den ovan nämnda konferensen i maj 1994 rådde en ganska stor enighet om att en extern utvärdering av institutionernas verksamhet kunde förutsättas bidra till förbättring – eller vidmakthållande – av utbildningens kvalitet. Viktigt sades dock att en sådan utvärdering måste ske på institutionernas villkor och vara inriktad på frågor som är angelägna för de institutioner som utvärderas.

Fakultetsnämnden fördelade hösten 1994 medel till institutionerna att använda till extern utvärdering av grundutbildningen; utvärderingen skulle vara avslutad i och med budgetåret 1996/97. Institutionerna förutsattes själva besluta om formerna för den externa utvärderingen. Den skulle också kunna koncentreras till delar av verksamheten, t ex examinationen, de självständiga arbetena, utbildningen på grundkursnivå eller till de olika studieformerna (heltids-/deltidsutbildning).

Nedan ges några exempel om områden som de externa utvärderarna skulle granska:

- de teoretiska lingvistiska och litterära översiktskurserna på B-nivån samt kvaliteten på magisteruppsatserna
- grundutbildningens båda grenar (studenter utan respektive med förkunskaper i målspråket) från grundkursnivå till magisternivå
- kandidat-/magisteruppsatserna liksom förutsättningar och villkor som leder fram till 10-poängsuppsatser i ett modernt främmande språk (ingångsnivå, ämnesval, handledarsituation, krav på vetenskaplighet etc)
- undervisningen, såväl läromedel som pedagogisk uppläggning
- grundutbildningen med avseende på såväl forskningsanknytningen som relationen mellan språkfärdighetsmoment och teoretiska studier
- momentet muntlig språkfärdighet på samtliga nivåer.

Det samlade intryck som de externa utvärderingarna förmedlar är dels hur mycket som faktiskt är jämförbar problematik, institutionerna emellan, dels hur vissa av förutsättningarna för språkundervisningen kan variera kraftigt såväl mellan som inom institutionerna. Exempelvis ges undervisning å ena sidan för infödda talare av målspråket, å andra sidan för nybörjare, dvs andraspråksinlärare, ofta med varierande förkunskaper och olika syften med språkstudierna. Skillnaderna mellan studier i de inomeuropeiska respektive utomeuropeiska språken är ytterligare ett exempel, där de senare studierna ofta även förutsätter inläring av ett helt nytt skriftsystem. Detta medför helt naturligt ganska skiftande krav på grundutbildningens karaktär, samtidigt som alla institutioner har som mål att uppnå en god vetenskaplig nivå och att så tidigt som möjligt anknäta undervisningen till pågående forskning i ämnet.

Som en röd tråd genom flertalet av utvärderingarna, liksom i institutionernas egna kommentarer, löper resursfrågorna eller snarare bristen på resurser. Oftast beskrivs ett allmänt behov av ökade undervisningsresurser, dels genom ökad satsning på datorstödd undervisning och framtagning av förbättrade läromedel, dels genom utökning av antalet lektorstjänster, bland annat i form av utländska lektorat i vissa ämnen.

Om samtliga redovisade externa utvärderingar kan sägas, att de är ambitiöst genomförda, präglas av konstruktiv kritik och bygger på i grunden positiva omdömen om de granskade institutionerna. Utbildningen bedöms genomgående hålla en god kvalitet och kan därför sägas stå sig väl vid internationell jämförelse.

Fakultetsnämndens summering

En uppenbar fördel med den minimala styrningen från nämndens sida har varit att kvalitetsarbetet kunnat ges bred förankring på institutionsnivå. Det har kunnat integreras i institutionernas ordinarie verksamhet och anpassas till institutionernas förutsättningar

och individuella särdrag. Genom olikheterna i uppläggningsen av måldokumentet och de externa utvärderingarna har ett mycket brett spektrum av frågor belyst.

En summering av institutionernas kvalitetsarbete visar på problemområden som kan fokuseras i kommande perioders arbete. Två sådana områden skulle kunna vara dels studentinflytande, dvs studenternas medverkan i utformningen samt utvärderingen av måldokumentet, dels lärarnas kompetensutveckling.

Generellt, anser nämnden, att måldokumentet fungerat väl som styrinstrument för det konkreta kvalitetsarbetet vid institutionerna under perioden. Institutionernas redovisningar visar att många av de åtgärder som föreslagits för att nå de uppställda målen har vidtagits och konkreta resultat har kunnat redovisas i form av exempelvis ökad genomströmning.

Juridiska fakulteten

Det kvalitetsutvecklingsarbete som skett under den gångna treårsperioden inom juridiska fakulteten inleddes redan innan något uppdrag från statsmakterna härom givits genom den juridisk-pedagogiska framtidskonferens som den juridiska institutionen anordnade vårterminen 1992.

Vid juridiska fakulteten är sedan gammalt forskning/forskarutbildning och grundutbildning starkt integrerade, vilket dels säkrar den vetenskapliga standarden inom grundutbildningen, dels borgar för att studenterna får ta del av de allra senaste forskningsresultaten. Denna integration leder också till att studenterna tidigt får möta fakultetens unga forskare och kanske ta intryck av deras entusiasm för sitt arbete.

Integrationen mellan forskning/forskarutbildning och grundutbildning bäddar för en kontinuitet i kvalitetsarbetet och åtgärder av kvalitetshöjande karaktär som vidtas inom den ena delen av verksamheten får betydelse för den andra.

Juridiska fakultetsnämnden ger sedan 1979 årligen ut en verksamhetsberättelse, vilken verkar kvalitetsbevakande, eftersom de verksamma forskarna däri redovisar vad de gjort under åren i form av bl a antal vetenskapliga publikationer i form av monografier och lagkommentarer, tidskriftsartiklar, läromedelsproduktionen, lagstiftningsarbetet genom kommittéuppdrag och expertremisser och handledning av doktorander.

I verksamhetsberättelsen redovisas också t ex gästforskare, gästföreläsare och de egna forskarnas utlandsvistelser.

Nämnden vill också erinra om de speciella förhållanden som präglar juridiska fakulteten. Fakulteten omfattar bara en institution, vilket medför att uppföljning och utvärdering görs i nära samarbete mellan fakultet och institution. Dessutom har nämnden delegerat frågor inom grundutbildningen till utbildningsutskottet och frågor om forskarutbildning till forskningsutskottet.

Den nya grundutbildningen

Framtidskonferensen ledde fram till att juridiska linjenämnden 1993-05-26 beslutade om en ny lokal utbildningsplan för juristlinjen. Denna kunde genomföras i och med det nya anslagssystemet från 1993-07-01, vilket medförde en kraftig resursförstärkning för den juridiska utbildningen och nästan jämställde denna med humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningar inom universitetet.

Andra betydelsefulla förutsättningar för den ändrade inriktningen av utbildningen, utgörs av två nya lokaler som institutionen kunde börja använda läsåret 1994/95. Genom välvilligt bistånd av Stockholms tingsrätt tillkom en autentiskt inredd rätte-

gångssal med moderna hjälpmedel som videokameror och storbilds-TV som stimulerat användningen av rättegångs- och förhandlingsspel. Vidare kunde det gamla datorlaboratoriet, Lexlab, ersättas med två helt nyinredda laboratorier med sammanlagt 30 arbetsplatser för de studerande, något som i hög grad gagnar den ökade användningen av IT i utbildningen.

Den nya utbildningsplanen innebär bl a att det första året ägnas åt att ge en stabil och mera metodinriktad grund inför de fortsatta studierna.

I förnyelsearbetet ingick även inrättandet av en juris magisterexamen med inriktning mot europeisk rätt (Master of European Law) vilken gavs för första gången läsåret 1994/95. För övrigt har specialkurser inom juristlinjen givits på engelska sedan höstterminen 1990.

Samtidigt har som ett led i det pågående kvalitetsarbetet en omfattande pedagogisk förnyelse av utbildningen skett. Utbildningen har således getts en mer laborativ inriktning genom införande av IT-baserad undervisning, rättegångs- och förhandlingsspel samt en utökning av andra studentaktiverande inslag som PM-uppgifter med rättsfallsanalyser och liknande uppgifter.

En studie av fördelningen av undervisningstimmar mellan olika typer av undervisning och mellan olika lärarkategorier visar att mängden undervisning per vecka ökat och att mer tid används till lektioner, seminarier, rättegångs- och förhandlingsspel och annan smågruppsundervisning.

För att förankra reformarbetet och det pågående kvalitetsarbetet inom verksamheten anordnades i oktober 1994 en konferens med deltagande av samtliga kursföreståndare inom grundutbildningen. Vid konferensen redovisades ett antal pedagogiska experiment med såväl positiva som negativa erfarenheter. Denna oktoberkonferens har senare följts upp med ett par heldagskonferenser och vid en av dessa deltog samtlig personal vid institutionen, ledamöter och suppleanter i utbildningsutskottet, studenter och företrädare för yrkeslivet för att därigenom sprida kunskap om det pågående utvecklingsarbetet till en vidare krets.

En av de frågor som diskuterats vid senare konferenser är införandet av introduktionsdagar för nyantagna till juristlinjen, något som nu realiserats.

Arbetet med kursvärderingar genom juridiska linjerådets försorg har fortsatt på samma sätt som tidigare. Resultatet av dessa delges regelbundet kursföreståndaren, prefekten för juridiska institutionen och ordföranden i fakultetens utbildningsutskott.

De nya undervisningsformer som införts och den ökade tonvikten på skriftlig och muntlig färdighetsträning ställer stora krav på ett väl fungerande universitetsbibliotek med god tillgång på arbetsplatser. Fakulteten har för att möjliggöra detta gjort stora satsningar på att förstärka bibliotekets internationella bokbestånd.

I juridiska institutionens planer ingår att ge studenterna möjlighet att via Internet kunna utnyttja institutionens eget nät, Iusnet, och dess olika resurser i form av förberedda studie material, konferenser och elektronisk post. För närvarande har ett drygt tusental studenter e-postadress genom institutionens försorg.

Här kan också nämnas att doktorandrådet vid fakulteten på eget initiativ anordnar seminarier kring pedagogiska frågor som Sokratisk metod, case-metodik och kursutvärderingar, något som kommer att vara till nytta i doktorandernas framtida lärargärning.

Enkäter riktade till examinerade

Vad nyutexaminerade tycker om juristutbildningen.

Vid två tillfällen har nyutexaminerade fått besvara frågor rörande sin syn på den utbildning de just avslutat. Den första undersökningen genomfördes 1991 och den andra till dem som ansökt om att utfå examen under perioden december 1993–juni 1994.

I den senare undersökningen är man mer positiv till en introduktionstermin, datorstödd undervisning, case-studier osv, förmodligen beroende på att man numera har mer erfarenhet av sådan undervisning.

Studenterna efterlyser fortfarande mer träning i muntlig och skriftlig framställning i utbildningen och mer lärarledd undervisning, liksom fler inslag på främmande språk och större inslag med internationella perspektiv.

Examinationens inflytande på sättet att studera tycks ha minskat. I 1991 års undersökning tyckte 80 procent att examinationen styrde inläringen medan den åsikten delades av 70 procent i den senare undersökningen.

Rättegångstävlingar

Förutom ovan redovisade kvalitetsinriktade studier möjliggör deltagande i internationella rättegångstävlingar en jämförelse av den nivå fakultetens studenter håller jämfört med andra länders. Stockholms universitets juridiska institution deltar för närvarande i två sådana tävlingar.

Vid den första tävlingen, European Community Law Moot Court Competition, deltar varje år 60-70 lag från olika europeiska universitet och endast fyra går till final. Finalen äger rum i EG-domstolen i Luxemburg och som domare fungerar en panel bestående domare och generaladvokater från EG-domstolen och Första instansrätten. Lag med studenter från Stockholms universitet har kvalificerat sig till semifinal varje gång och till final tre av de fem år man deltagit och därmed visat att Stockholms juristutbildning är bland de bästa i Europa.

Vid den andra tävlingen, Tävlingen om det Sporrang-Lönnrothska priset, deltar 12 lag advokatklubbar, fyra från Stockholm och en från vardera Lund, Uppsala, Reykjavik, Oslo, Bergen, Köpenhamn, Aarhus och Helsingfors. Som domare fungerar nordiska domare från Europeiska Domstolen i Strasbourg och domare från de högsta domstolarna och förvaltningsdomstolarna i de nordiska länderna. Stockholmslagen, som utgör endast ca 30 procent av de deltagande lagen, har lyckats mycket bra i konkurrensen genom att de senaste sex åren belägga 50 procent av första- och 67 procent av andraplatserna.

Forskarutbildningen

Genom tillkomsten av forskningsutskottet inleddes en medvetet intensivare fas i reformeringen av doktorandutbildningen. Det har bl a och främst kommit till uttryck i den uppstramning av rekryteringen till forskarutbildning som tog sin början 1993. Genom det nya, strängare urvalsförfarandet bedöms de sökande främst utifrån det forskningsprogram de presenterar samt tidigare meriter. Juridiska fakultetens forskningsutskott har också slagit fast att man inte bör anta fler doktorander än man på sikt kan erbjuda tjänster eller annan finansiering.

En gång årligen skall handledare avge rapport till forskningsutskottet om studieresultatet för de doktorander han/hon handleder. Rapporteringen har hittills sin tyngdpunkt i uppgifter som behövs för studiestatistiken, t ex om arbetsinsatsens

omfattning och hur långt avhandlingsarbetet hunnit, men är avsedd att utvecklas till ett mer informativt bedömningsinstrument.

Utskottet har funnit det angeläget att handledarna regelbundet möts och diskuterar tillämpade metoder och resultat för uppföljning och utbyte av erfarenheter från forskarutbildningen inom ämnet.

Samhällsvetenskapliga fakulteten

Den samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden valde att utveckla ett sammanhållet program och beslutade 1994-03-25 om ett principprogram för kvalitetssäkring med de sedvanliga inslagen eller faserna 1) självvärdering, 2) extern bedömning (eller bedömning genom parvis jämförelse) och 3) åtgärder och uppföljning. Det som gör att programmet kan betecknas som sammanhållet är att fas 2, jämförandebedömning, skulle, där så var möjligt, göras tillsammans med systerinstitutionen vid Det samhällsvetenskapliga fakultet vid universitetet i Oslo. Denna del av programmet kom att gå under beteckningen SODA-projektet (Stockholm-Oslo Dokumentation-Analys). Fakultetsnämndens principprogram för kvalitetssäkring var sammanhållet även i det avseendet att programmet skulle gälla institutionernas hela verksamhet, dvs utöver grundutbildning även forskning och forskarutbildning samt administration.

Sammanfattningsvis har således fakultetens samtliga institutioner och forskningsinstitut genomfört och redovisat fas 1 självvärdering, vilket bidragit till en förstärkt medvetenhet hos enheterna om förhållandena på den egna enheten.

Jämförelsebedömning

För sex av fakultetens 16 institutioner, nämligen institutionerna för nationalekonomi, pedagogik, psykologi, social antropologi, sociologi och statsvetenskap var det möjligt att göra fas 2, jämförelsebedömningen med systerinstitutionerna i Oslo. Dessa institutioner svarar för knappt hälften av fakultetens verksamhet inom grundutbildningen och inom forskning och forskarutbildningen.

De övriga institutionerna och forskningsinstituten uppmanades att söka i första hand en nordisk partner att göra jämförelsebedömningen med och i andra hand annan extern bedömare. Huvuddelen av institutionerna och forskningsinstituten har genomfört fas 2, jämförelsebedömning (eller bedömning av extern bedömare).

Vid en konferens i januari 1996 med deltagare och medverkande från universitetet, Högskoleverket och systerfakulteterna i Oslo och i Köpenhamn presenterades en rapport, *Kvalitetsrapport, Samhällsvetenskapliga fakulteten: En jämförande självvärdering 1994–1995*. I rapporten redovisas resultaten av jämförandebedömningarna från sju institutioner och fakultetskansliet samt en sammanfattande självvärdering.

I rapporten konstateras att

- forskningen inom fakulteten är omfattande, mångskiftande och till stor del av god eller mycket god kvalitet
- det svenska systemet med ojämn fördelning av forskningsmöjligheterna kan begränsa de bästa forskarnas deltagande i grundutbildningen
- den grundläggande utbildningen utgörs till mycket stor del av nybörjarstudier
- kursstruktur och examinationsformer är i för liten utsträckning inriktad på överblick och syntes
- administrationen kännetecknas av måttlig hierarki och, i jämförelse med Oslo, en begränsad byråkrati.

Ur institutionernas redovisningar kan man utläsa att institutionerna, i många fall som en följd av självvärdering och jämförelsebedömning, beslutat se över kursplaner och under visnings- och examinationsformer med syfte att öka integrationen inom och mellan kurser och kursnivåer, förstärka forskningsanknytningen, motverka "snuttifieringen" (att kurser delas upp i för små delkurser som examineras var för sig) och utveckla och använda examinationsformer som ställer krav på självständig bearbetning och analys snarare än referat.

Särskilda kvalitetsprojekt

Fakultetsnämnden beslutade i mars 1995 att fördela medel till vissa kvalitetsutvecklingsprojekt som i institutionerna tagit fram som ett resultat av kvalitetsarbetet. Dessa projekt behandlade

- förhållandet mellan bredd och djup i kursinnehållet
- användningen av IT (e-post) i handledningsarbetet
- faktorer bakom beslut om fördjupade studier i ämnet och attityden till en akademisk karriär
- urvalsmetoder och utveckling av intervjun som urvalsinstrument
- kollegial handledning som stöd för lärares pedagogiska utveckling
- nybörjarnas förkunskaper
- institutionsövergripande kompetensutveckling för kvinnliga lektorer.

Uppnådda resultat

Att avläsa några tydliga effekter i form av kvalitetsförbättringar inom grundutbildningen har ännu så länge ej varit möjligt. En utbildnings kvalitet handlar inte bara om de kunskaper som studenten tillägnar sig i utbildningen. Minst lika väsentligt är det att studenten tillägnar sig ett kritiskt förhållningssätt, en förmåga att ifrågasätta och granska kunskapen. Kvantitativa mått på detta är inte lätta att finna.

Det som kan göras är därför främst att söka efter faktorer som kan vara av betydelse för att uppnå kvalitet, dvs indicier snarare än kriterier på kvalitet. Exempel på sådana indicier är utbildningens forskningsanknytning, lärarnas vetenskapliga kompetens, lärarnas pedagogiska kompetens, utbildningens internationalisering, kontakt mellan lärare och studenter, intellektuell stimulans och studenternas förkunskaper.

De ovan nämnda faktorerna återfinns samtliga i institutionernas redovisningar men däremot inga (kvantifierbara) värden eller värdeförändringar på indikatorerna. Anledningen till detta är dels att det har inte funnits tid att göra de effektstudier som skulle behövas för att kunna göra en kvantitativ redovisning och dels att det finns påtagliga validitetsproblem för några av de föreslagna indikatorerna.

Det finns emellertid vissa andra typer av resultat relevanta för kvaliteten inom grundutbildningen. Några institutioner har ökat andelen som går vidare till fördjupade studier.

En annan typ av resultat är de som gäller genomströmning. Ungefär hälften av institutionerna kan redovisa något högre genomströmning (poäng-)¹¹ på AB-nivån 1995/96 jämfört med 1993/94.

Ett minst lika intressant mått på genomströmningen utgörs av kursgenomströmning¹². En jämförelse avseende samma ämnesgrundkurser med kursstart höstterminen 1991 respektive 1994 visar att 8 av 12 grundkurser har högre kursgenomströmning höst-

¹¹ Med poänggenomströmning avses antal helårsprestationer dividerat med antal helårsstudenter.

¹² Kursgenomströmning anger hur stor andel av de som gått kursen en viss termin som blivit klara med hela kursen.

terminen 1994 än höstterminen 1991 och i några fall är det frågan om väsentliga höjningar/förbättringar. Två institutioner har lägre kursgenomströmning vid det senare tillfället.

Dessa data måste emellertid tolkas med viss försiktighet. För att man skall kunna använda dem som underlag för kvalitetsbedömning krävs fler mätpunkter än vad som redovisas här.

Inom forskarutbildningen har de av fakultetsnämnden 1993 beslutade reglerna för bibehållande av plats (minst 20 poäng per tre terminer) stor betydelse för ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Fakultetsnämnden tillämpar också sedan ett par år prestationsbudgetering¹³ vid fördelning av resurser till institutionerna för forskning och forskarutbildning. Båda dessa åtgärder medför ökade krav på resultat för såväl doktorander som institutioner.

Drygt hälften av institutionerna/instituten redovisar åtgärder inom forskarutbildningen med syfte att öka aktiviteten och förbättra examinationen, exempelvis systematisering av arbete med individuella studieplaner, inrättande av arbetsplatser för forskarstuderande, inrättande av uppdrag som studierektor för forskarutbildningen, revidering av studieplaner och antagningsformer samt komplettering av fakultetsfinansierade studiestöd med hjälp av donationsstipendier så att forskarstuderande med godtagbara framsteg i större utsträckning än tidigare kan få studiestöd. Dock dröjer det några år innan effekter av dessa åtgärder syns.

Under de två senaste läsåren har sammanlagt 37 personer utnämnts till docenter av fakultetsnämnden. Det stora flertalet av dessa har sin huvudsakliga verksamhet förlagd till universitetet. Dessa utnämningar kan ses som ett resultat av forskningsverksamheten och dess kvalitet likaväl som ett kvalitetshöjande resurstillskott.

Bland resultaten av kvalitetsarbetet vad gäller institutionernas administration kan nämnas att två institutioner inrättat kvalificerade tjänster som administrativa chefer som således kan avlasta prefekten en del administrativa uppgifter.

Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten

Hög kvalitet inom fakultetens forskning är en förutsättning för hög kvalitet inom såväl grundutbildning som forskarutbildning. Den höga kvaliteten är även en förutsättning för att erhålla externa medel och för publicering i internationella vetenskapliga tidskrifter. Vid ansökningsförfaranden kvalitetsbedöms forskningen av forskningsråden och andra organ och denna bedömning sker både i nationell och internationell konkurrens. Fakultetens fördelning av studiestöd grundar sig på bl a antalet examinerade i forskarutbildningen och fakulteten överväger att i framtiden fördela anslaget för forskning och forskarutbildning åtminstone delvis efter prestationsrelaterade kriterier.

Matematisk-naturvetenskapliga fakultetsnämnden har tidigare fastslagit att arbetet med uppföljning, utvärdering och kvalitetsutveckling kan stimuleras av fakultetsnämnden men måste, för att vara framgångsrikt, utgå ifrån och bedrivas av institutionerna själva. De särskilda medel som har tilldelats fakulteten har, med utgångspunkt i nämnda uttalande, fördelats efter ett ansökningsförfarande. Institutionerna fick då själva ta initiativ till de projekt som bäst motsvarade deras behov. Fakulteten har styrt verksamheten genom att göra ett urval mellan olika projektförslag och därigenom låtit nämndens prioriteringar komma till uttryck i fördelningsbeslutet. Efter en uppmaning till enskilda och grupperingar inom fakulteten att lämna förslag till projekt som skulle

¹³ En mindre del, ca 10 % av anslaget fördelas efter examination inom forskarutbildningen.

stödjas av dessa medel inkom 24 förslag för totalt 4 126 tkr. Detta återspeglar det stora intresset för kvalitetsutvecklingsfrågor inom fakulteten.

Institutionernas kvalitetsutvecklingsarbete

Institutionerna har efter anmodan från fakultetsnämnden inkommit med en analys av hur de tidigare planerna för kvalitetsarbetet genomförts på institutionerna. De inkomna rapporterna visar att det pågår ett omfattande kvalitetsarbete. De vidtagna åtgärderna berör många olika delar av institutionernas arbete och kan innebära exempelvis

- heldagsmöten med hela institutionspersonalen kring frågor om kvalitetsförbättring
- olika typer av fortbildning för lärarpersonalen för att utveckla undervisningen
- försök med alternativa pedagogiska inriktningar, t ex mer problemorienterad eller mer projektinriktad undervisning
- satsning för att öka studenternas inflytande på undervisningen genom ett utökat samarbete med ämnesråden vad gäller kursutvärderingar
- inom forskarutbildningen en förbättrad doktoranduppföljning, baserad på KUF-gruppens (kommittén för utvärdering av forskarutbildning) arbete där många institutioner vidareutvecklat och ytterligare preciserat projektplaner och tidsplaner för de antagna doktoranderna.

Mycket av det kvalitetsarbete som kontinuerligt pågår vid institutionerna har på detta sätt synliggjorts. Att de idéer och erfarenheter som kommer till uttryck i dessa redogörelser kommer andra institutioner till godo är en mycket viktig del av fakultetens roll inom kvalitetsutvecklingsarbetet. Fakultetsnämnden kommer att sammanställa de inkomna rapporterna till en idébank som sedan skall distribueras till institutionerna.

Grundutbildning

Beträffande grundutbildningen har fakultetsnämnden fördelat en större del av de anvisade medlen till tre typer av projekt: utvärderingar, lärarresor och uppföljningsprojekt.

Utvärderingsprojekt

Ett omfattande utvärderingsprojekt har bedrivits inom institutionen för biologisk grundutbildning med start hösten 1993. Projektet startade under hösten 1993 med en självvärdering och sommaren 1994 kom de externa bedömarens rapport. En konferens med studierektorer, studievägledare, pedagogisk konsult och de externa bedömare utmynnade i ett handlingsprogram.

Ett liknande utvärderingsprojekt påbörjades under våren 1994 inom den kemiska sektionen. Många av de aktiviteter som planerades inom detta projekt har genomförts trots att institutionerna under samma tid flyttat in i helt nya laborationslokaler. Projektet startade med ett heldagsseminarium där alla personalkategorier deltog. Mötet utmynnade i att fyra arbetsgrupper tillsattes och dessa fick som uppdrag att arbeta vidare med de idéer som framförts under seminariet. En omformning och anpassning av de grundläggande kurserna i kemi för att starkare koppla den allmänna kemien till den fortsatta kemiutbildningen blev ett resultat av seminariet. Frågor rörande information till högstadie- och gymnasieelever kommer att prioriteras.

Lärarresor

Flera av ansökningarna om medel rörde nationellt och internationellt lärarutbyte. Fakulteten anser att resor för lärare till andra lärosäten är en mycket viktig och givande del av kvalitetsarbetet och att utrymme för sådana satsningar inte finns inom ramen för andra

”sponsorer”. En summa avsattes för att lärare ur samtliga sektioner skulle ha möjlighet att resa.

Fakultetsnämnden har sedan tagit del av lärarnas reseberättelser. Vad lärarna framhåller är det positiva i att få en möjlighet att utbyta erfarenheter med kollegor i Sverige och i andra länder och att detta i vissa fall också har lett till konkreta förbättringar i undervisningen där ändring av kurslitteratur, nya laborationer etc kan nämnas men även att ett underlag för fortsatt informationsutbyte har skapats. Denna typ av satsning ser fakultetsnämnden som ett viktigt inslag i det kvalitetsarbete som pågår.

Uppföljningsprojekt

Ett viktigt projekt som bedrivits inom ramen för kvalitetsutvecklingsarbetet utgörs av en stor uppföljning av 1 224 studenter, som mellan åren 1985 och 1995 har utfört examensarbete inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. I undersökningen har ingått en del som behandlar hur naturvetaren ser på sin utbildning och de olika moment som ingår i utbildningen. Den andra delen innehåller en studie där man genom intervjuer tagit reda på vad de företag, myndigheter, högskolor och organisationer som anställer naturvetare anser om naturvetarnas utbildning och vad de anser om naturvetarnas framtid. Undersökningen som redovisas i rapporten *Efter studierna, naturvetare i arbetslivet, Stockholms universitet 1996*, är unik i sin omfattning och kommer att utgöra en viktig utgångspunkt för det kommande kvalitetsarbetet.

Bland undersökningens resultat kan nämnas

- ca 85 procent av naturvetarna är nöjda med sin utbildning,
- mer än hälften av de tidigare studenterna arbetar utanför universitetsvärlden,
- universitet och högskolor är den största arbetsgivarkategorin,
- arbetsuppgifter är huvudsakligen forskning och utredning, utveckling och planering samt undervisning,
- hälften av naturvetarna har även läst icke-naturvetenskapliga ämnen, främst språk, ekonomi och juridik,
- de intervjuade arbetsgivarna föredrar naturvetare med en bred utbildning,
- flertalet arbetsgivare anser att utöver utbildning är social kompetens (kommunikativ förmåga och samarbetsförmåga) viktig vid rekrytering av nya medarbetare,
- de laborativa inslagen bedöms vara mycket värdefulla för utbildningen,
- mer än hälften av naturvetarna vill ha mer träning i skriftlig och muntlig framställning,
- många arbetsgivare anser att utbildningen lägger för liten vikt vid skriftlig och muntlig framställning.

En grundutbildningskonferens i februari 1997 kommer helt och hållet att ägnas åt denna rapport och de slutsatser som fakultetsnämnden drar utifrån det insamlade materialet. Det material som ej ingår i den tryckta rapporten kommer att distribueras till studievägledare i respektive ämne och andra berörda för vidare hantering, vilket kommer att vara ett mycket viktigt underlag för vidare kvalitetshöjande aktiviteter inom grundutbildningen.

Förutom att fördela medel inom dessa tre typer av projekt har fakultetsnämnden även fördelat mindre summor till institutionen för biologisk grundutbildning för försöksverksamhet med intervjuer som urvalsmetod vid antagning till biologlinjen. Denna försöksverksamhet är nu avslutad och en utvärdering kommer att ske när de som antagits via intervju har kommit längre i sin utbildning. Medel har även avsatts för försöksverksamhet med externa examinatorer och mindre omfattande externa utvärderingar.

En fullständig värdering av resultaten från de olika projekten inom grundutbildningen kan ännu inte göras. Vad man dock kan konstatera är att den process som kvalitetsutveckling innebär, och som alltid pågår på institutionerna, har givits möjlighet att utvidgas genom de av fakulteten tilldelade extra medlen. En mängd olika aktiviteter och mindre projekt har startats utanför det område som den specificerade ansökan om medel berörde. Detta ser fakultetsnämnden som ett mycket viktigt och värdefullt resultat av denna speciella satsning på kvalitetsarbetet.

Forskarutbildning

Kommittén för utvärdering av forskarutbildningen (KUF) tillsattes av fakultetsnämnden i november 1993 med uppgift att utvärdera forskarutbildningen vid fakulteten samt föreslå kvalitetshöjande och effektiviserande åtgärder. Jämställdhetsaspekten skulle härvid beaktas. Bakgrunden till beslutet var bl a att regeringens s.k. Resursberedning hade lagt fram förslag om att resurstilldelningen till universitet och högskolor skulle relateras till uppnådda resultat i grundutbildning och forskarutbildning.

KUF inriktade sig inledningsvis på att undersöka examinationen och genomströmningen i forskarutbildningen vid de enskilda institutionerna och i februari 1994 lade KUF fram en rapport för fakultetsnämnden. Där redovisades de analyser som kommittén gjort och ett antal problem framhölls.

Följande åtgärder föreslog kommittén:

- införande av en intern (post)doktorstjänst som kan innehas i ett år efter avlagd doktorsexamen. Denna tjänst skall stimulera doktorander att avlägga doktorsexamen snabbt. Doktorstjänsten skall ge något högre lön än doktorandtjänsten. Denna tjänst infördes genom beslut av fakultetsnämnden i februari 1994
- ökning av resurserna för studiestöd i forskarutbildningen genom omprioritering inom anslaget för forskning och forskarutbildning
- rekommendation om att licentiatexamen regelmässigt tas ut
- anordnande av en temadag om uppföljning, utvärdering och kvalitetsutveckling av forskarutbildningen för fakultetens ämnesföreträdare, prefekter och andra intresserade.

En temadag kring forskarutbildning genomfördes våren 1994. Då diskuterades ett antal problemområden, i första hand bristen på resurser för studiestöd. För vissa ämnen framhölls lokalbrist och svårigheter med rekryteringen. Det betonades att små forskarutbildningsämnen har särskilda problem. Mötet diskuterade KUF:s förslag om licentiatexamen och fann att fördelarna med denna examen som etappmål övervägde nackdelarna. Fakultetens institutioner rekommenderades därför av mötet att i större utsträckning använda licentiatexamen.

Under perioden 1994–1995 lät KUF göra en intervjuundersökning bland de forskarstuderande vid fakulteten. Resultatet publicerades i en rapport som delgavs alla institutioner inom fakulteten.

Mot bakgrund av det som framkommit i rapporten beslutade fakultetsnämnden i december 1995, i enlighet med KUF:s förslag, om en gemensam policy för forskarutbildningen och om vissa åtgärder, bland annat att alla doktorander tidigt i sin utbildning i samråd med handledare skriver en första projekt-/forskarutbildningsplan och att den enskilde doktorandens forskning, studier och planer utvärderas minst en gång per år.

Som ett led i KUF:s kvalitetsarbete har det goda exemplet betydelse framhållits. Kommittén lät därför göra en utförlig beskrivning av den väl fungerande forskarutbildningen

vid institutionen för organisk kemi. Denna har distribuerats till samtliga prefekter vid fakulteten.

Vidare har KUF samlat in statistik rörande antal forskarstuderande, examination, genomströmning mm som delgivits institutionerna. Avsikten är att denna statistik skall kunna användas för den interna kvalitetsutvecklingen.

Under vårterminen 1996 ordnades en konferens där inbjudna prefekter, ämnesföreträdare och doktorander diskuterade kvalitetsfrågor inom forskarutbildningen. KUF-gruppen presenterade sitt arbete och exempel på doktorandutvärderingar inom fakulteten.

På uppdrag av fakultetsnämnden har KUF tagit initiativ till att utarbeta en doktorandhandbok. Denna skall precisera doktorandens, handledarens och institutionens ansvar och kommer att innehålla både för fakulteten gemensamma bestämmelser och för varje institution specifika anvisningar. Handboken kommer att spridas till institutionerna under våren 1997.

Andra insatser för kvalitetsutveckling

Bland andra åtgärder för kvalitetsutveckling som ligger utanför fakultetsnämndernas område kan nämnas pedagogiska utvecklingsenhetens (PU-enheten) olika verksamheter och personalbyråns verksamhet för personalutbildning vid sidan av den pedagogiska.

Universitetspedagogiska kurser

Ett annat sätt att arbeta med kvalitetsutveckling är att sörja för att lärarnas pedagogiska kompetens och skicklighet utvecklas. Yngre lärare och doktorander har under året, liksom under de senast gångna åren, visat ett påtagligt större intresse för deltagande i den inom universitetet terminsvis anordnade utbildningen Universitetspedagogik – teori och praktik.

Under de tre senaste terminerna har sammanlagt 100 personer deltagit i den universitetspedagogiska kursen som ofta ger 3 poäng i forskarutbildningen vid ett stort antal institutioner. Detta har inneburit att två grupper om drygt 15 personer varje termin kunnat bearbeta pedagogiska frågor såväl praktiskt som teoretiskt. Från och med höstterminen 1996 har ett krav för deltagande varit att man har en pedagogisk mentor vid sin institution. Genom detta förfarande kan man bättre förankra de pedagogiska diskussionerna på deltagarnas 'hemmaplan'.

Kursgrupperna har haft en jämn könsfördelning. Flertalet deltagare är doktorander med någon undervisning vid sin institution.

Det finns anledning att tolka det växande intresset för universitetspedagogiken som ett uttryck för ökad medvetenhet om betydelsen av grundutbildningens kvalitet men även som uttryck för en mera professionell syn på lärargärningen. Till detta kommer dessutom en ökad insikt om den pedagogiska meriteringens betydelse inför framtida konkurrens om lärartjänster.

Lärostudions digitalisering

Lärostudion, universitetets centrum för i första hand språkstudenternas självstudier, fick 7,5 mkr i bidrag från de båda Wallenberg-stiftelserna för metodutveckling och övergång till modern digital teknik. Datorstöd och multimedia tillämpningar kommer därigenom att kunna erbjudas såväl språkstudenterna som studenter i annan studiegång som önskar komplettera sina examina med fackinriktade språkstudier. Arbetet med Lärostudions digitalisering inleds under 1997 och beräknas vara genomfört inom tre år.

Pedagogisk IT-konsult

Universitetets satsning på informationsteknik utifrån flera olika handlingsprogram innebar bl a att det pedagogiska utvecklingsarbetet med IT-tillämpningar inom grundutbildningen anvisades medel för motsvarande en heltidstjänst som pedagogisk IT-konsult. Arbetet med att kartlägga kommande arbetsuppgifter och utformandet av en arbetsbeskrivning har inletts under hösten 1996.

Rörlig pedagogisk resurs

Vid enheten för pedagogisk utveckling har inrättats en rörlig resurs för pedagogiskt arbete som kan ses som en motsvarighet till den rörliga resurs som finns inom anslaget för forskning och forskarutbildning. Resursen skall innehas av en pedagogiskt väl meriterad lärare för en period av exempelvis tre år och möjliggöra pedagogiskt utvecklingsarbete på halvtid. Härigenom kan lärare med direkt koppling till institutionsarbetet rekryteras till PU-enheten och med sina kunskaper och erfarenheter bidra till den pedagogiska förnyelsen.

Övrig kompetensutveckling

Verksamhetens kvalitet är inte beroende enbart av lärare/forskares vetenskapliga och pedagogiska kompetens och studenternas förkunskaper, attityder och vilja att nå goda resultat. Även lärare/forskares kompetens inom andra områden liksom andra personalgruppers kompetens är av stor betydelse.

Stor del av den kompetensutveckling av personalen som förekommer vid universitetet sker genom de enskilda institutionernas och forskningsinstitutens försorg. Omfattningen av denna finns det för närvarande inga säkra uppgifter om.

Vissa typer av kurser och andra kompetensutvecklingsåtgärder planeras och genomförs vid enheten för personal- och organisationsutveckling vid personalbyrån, det gäller främst kurser och seminarier som är av generell karaktär och relevanta för anställda från olika institutioner. Förutom att dessa utbildningsinsatser ger av sedd kompetenshöjning ger de dessutom tillfälle för anställda från olika institutioner och andra arbetsenheter att träffas och utbyta erfarenheter.

Under budgetåret 1995/96 (18 månader), har utbildningar erbjudits inom områdena ledarskap, ekonomi, allmän administration, språk och arbetsmiljö, totalt 27 olika ämnen var till kommer 20 olika datakurser. Sammanlagt har enheten för personal- och organisationsutveckling genomfört utbildningsinsatser motsvarande 186 utbildningsdagar med 1 729 deltagare.

Sammanfattning

Av redovisningarna ovan av fakultetsnämnders och institutioners arbete framgår att de gångna årens program för kvalitetsutveckling har resulterat i en betydande aktivitet och avsatt många resultat av skiftande slag. I universitetsstyrelsens beslut i oktober 1993 om arbetet med kvalitetsutveckling fastslås att detta arbete skall bedrivas på samtliga nivåer och att varje nivå själv beslutar om innehåll och former för detta arbete.

En fördel med denna fördelning av ansvar och beslut är att målen och formerna för kvalitetsarbetet har kunnat avpassas till de speciella förutsättningarna och svårigheterna vid varje fakultet respektive institution. Campuskonferenserna och det pedagogiska handlingsprogrammet har funnits som stöd för fakultetsnämndernas och institutionernas arbete.

Redovisningen ovan visar på en stor provkarta av insatser och verksamheter, alla med samma syfte, att bidra till en förhöjd kvalitet på verksamheten. Samtidigt som kvalitetsarbetet präglas av stor spridning finns det vissa typer verksamhet som återkommer i de olika redovisningarna, bland annat externa bedömare, revision av kursplaner, nya undervisningsformer och mentorskap.

Samtidigt som fakultetsnämnder och institutioner även tidigare haft höga ambitioner när det gäller att åstadkomma bra kvalitet såväl inom grundutbildning som inom forskning och forskarutbildning, så är det helt klart att den myckenhet av insatser som gjorts de senaste åren hade varit omöjliga att åstadkomma utan det nationella projekt för kvalitetsutveckling som universitetskanslern, numera Högskoleverket bedrivit. Alla de diskussioner som förekommit härvid lag har på sitt sätt bidragit till att öka medvetenheten om kvalitetsfrågornas komplexitet och samband med många olika förhållanden.

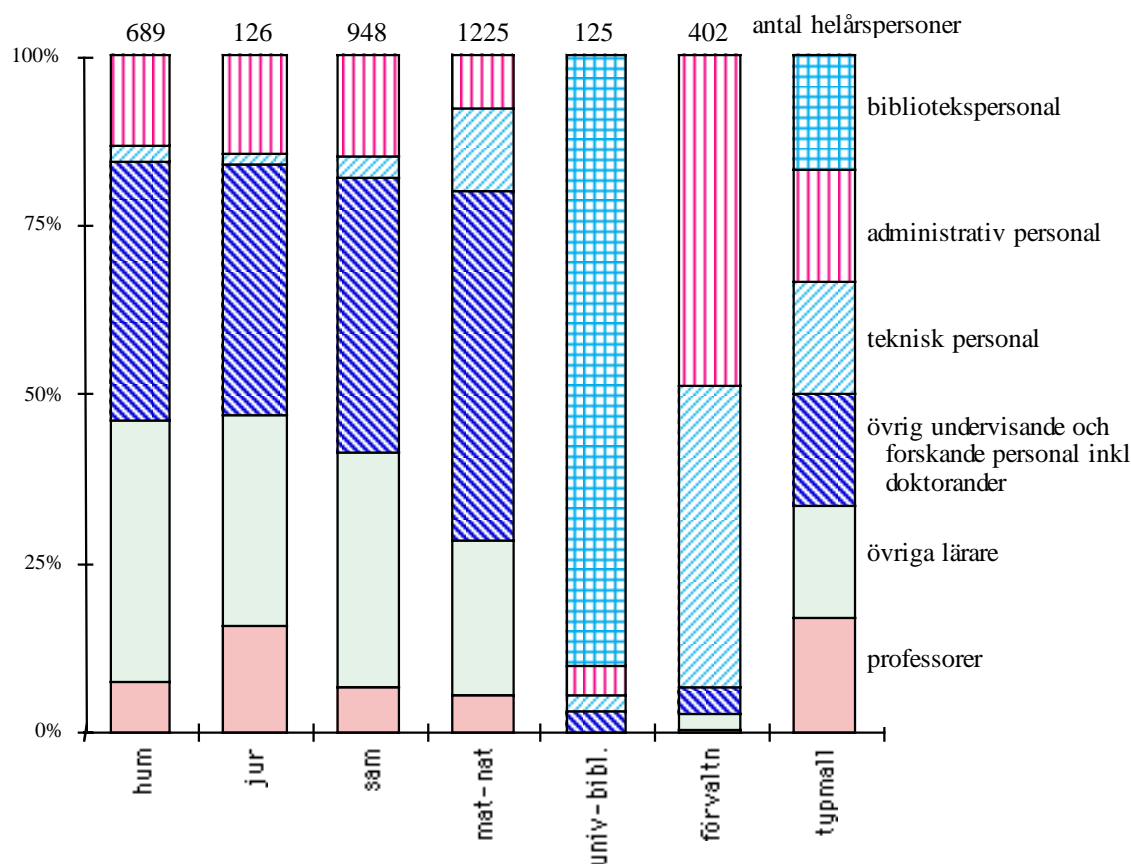
6 Personal

För att åstadkomma de resultat som redovisats i de tidigare kapitlen har universitetet en mångsidigt sammansatt personalstyrka på olika typer av tjänster, från professorer till lokalvårdare. För läsåret 1995/96 uppgår personalstyrkan till sammanlagt 3 516 helårspersoner varav de anställda vid institutionerna, där den egentliga verksamheten bedrivs, uppgår till 2 988 helårspersoner, eller 85 procent av samtliga anställda. Den centrala förvaltningen inklusive biblioteket utgör 527 helårspersoner eller 15 procent. Dessa uppgifter, liksom de följande om inget annat sägs, bygger på uppgifter sammanställda och redovisade till Högskoleverket att ingå i NU-databasen. Uppgifterna avser läsåret 1995/96 och speglar anställningsförhållanden i mars 1996 för både tillsvidareanställda och tidsbegränsat anställda.

Personalstruktur

Jämfört med föregående läsåret har för universitetet som helhet personalstyrkan ökat med 199 helårspersoner eller sex procent. Den större delen av denna ökning utgörs av gäst- och timlärare som inte ingick i underlaget tidigare och dessa uppgår till sammanlagt 127 helårspersoner eller fyra procent. Kvar blir en verklig ökning om 82 helårspersoner eller 2,5 procent.

Personalstyrkans storlek inom respektive fakultet och fördelning på olika typer av tjänster framgår av figur 4 nedan.

Figur 4: Personalen fördelad på olika tjänstekategorier läsåret 1995/96 för fakulteter, universitetsbiblioteket och förvaltningen

Av figuren framgår att den matematisk–naturvetenskapliga fakulteten är den största, 1225 helårspersoner och den juridiska är den minsta, 126 helårspersoner.

Fördelning på tjänstetyper

Av institutionernas personal utgör de med lärartjänst i högskoleförordningens mening (professor, adj. professor, universitetslektor, forskarassistent och universitetsadjunkt) mellan 30-40 procent. Antalet lärare har ökat med 25 helårspersoner eller två procent under detta läsår vilket är mindre jämfört med föregående. Universitetsadjunkter har ökat mest i antal, med åtta helårspersoner, vilket ger fem procent eftersom det är en relativt liten personalgrupp vid universitetet. Föregående läsår ökade antalet lärare med ungefär 150 helårspersoner och även då låg ökningen främst bland universitetsadjunkterna. Antalet forskarassistenter har minskat med åtta helårspersoner eller sex procent vilket främst beror på att tjänster som forskarassistent kommit att stå obesatta i samband med tjänste tillsättningar.

Utöver lärarna finns det vid institutionerna annan forskande och undervisande personal, vanligast med tjänst som forskare eller forskningsassistent, samt doktorandtjänstinnehavare som är engagerade i forskningsverksamheten och i begränsad omfattning i undervisningen. Dessa uppgår tillsammans till 1 199 personer varav doktorandtjänstinnehavarna utgör knappt hälften.

Möjligheten att ordna studiefinansiering med utbildningsbidrag har medfört att antalet doktorandtjänster har minskat med 41 helårspersoner eller sju procent. Möjligheten att ge studiestöd via utbildningsbidrag betyder nämligen att fler forskarstuderande kan få studiestöd. Institutionerna använder i allmänhet denna möjlighet så att under det första året av studiestöd utgår utbildningsbidrag och därefter kan doktorandtjänst komma ifråga.

Utöver dessa anställda använder sig institutionerna för olika speciella undervisningsuppgifter av ett antal timanställda lärare. Sammanlagt är det ungefär 1 900 personer som medverkar i undervisningen som gäst- och timlärare. Vanligtvis använder sig institutionerna av dessa lärare i undervisningen för att få tillgång till kompetens som inte finns inom institutionen, men orsaken kan också vara att den egna lärarstyrkan inte räcker till i ett visst läge. Gäst- och timlärarna uppgår sammanlagt till 127 helårspersoner eller knappt fem procent av personalstyrkan vid fakulteterna. Vid juridiska fakulteten utgör de nära 15 procent och vid matematisk–naturvetenskapliga fakulteten ungefär en procent.

Sammantaget utgör lärarna, annan undervisande och forskande personal samt gäst- och timlärarna över 75 procent av personalen vid institutionerna. Om man dessutom inkluderar större delen av den tekniska personalen innebär det att mellan 80-90 procent av institutionernas personal arbetar med undervisning eller forskning. Resten är administrativt arbete. Omfattningen av det administrativa arbetet är dock större än vad siffrorna ovan implicerar då även undervisande och forskande personal har vissa arbetsuppgifter av administrativ karaktär, t ex prefekt, studierektor och forskningschef.

I diagram 4 ovan kan man se att de tre "torra" fakulteterna har en relativt lik artad personalsammansättning. Visserligen har juridiska fakulteten nära dubbelt så många professorer men samtidigt färre antal övriga lärare vilket förklaras av att fakultetens professorer fullgör en stor del av sin undervisning inom grundutbildningen. Den mest slående skillnaden mellan de "torra" fakulteterna och den matematisk–naturvetenskapliga är den senare fakultetens större andel av övrig undervisande och forskande personal inklusive doktorandtjänstinnehavarna och av teknisk personal.

Förvaltningens personal utgörs till största delen av administrativ personal och teknisk personal inklusive lokalvårdare. Den lilla gruppen lärare och annan undervisande personal som är knuten till förvaltningen, är knuten till dels Tolk- och översättarinstitutet som ännu inte ingår i någon fakultet och dels till universitetets teckentolksverksamhet. Personalen vid universitetsbiblioteket består nästan enbart av bibliotekspersonal. Administrativ, teknisk och undervisande personal utgör sammanlagt tio procent.

Andelen lärare med doktorsexamen

Ett av statsmakternas allmänna mål innevarande år – liksom tidigare år – är att andelen lärare med doktorsexamen skall öka. Detta ligger självklart även i fakulteternas och institutionerna intresse då detta ses som ett av de viktiga medlen för att öka forskningsanknytningen och därmed förbättra grundutbildningen. Sedan högskolereformen 1993 med dess krav på doktorsexamen för att vara behörig till lektorstjänst och tjänst som forskarassistent har endast personer med doktorsexamen fått tillsvidareanställning som lektor eller forskarassistent. Det förekommer emellertid undantagsvis att personer utan doktorsexamen får ett tidsbegränsat korttidsvikariat på en sådan tjänst.

Av tillgänglig statistik att döma har universitetet under det gångna budgetåret inte lyckats uppnå målet att öka andelen lärare med doktorsexamen trots högskoleförordningens villkor för tjänst och särskilda medel för odisputerade lärare och trots universitetet policy de senaste åren, att inte anställa universitetsadjunkter om inte särskilda skäl föreligger.

Andelen lärare med doktorsexamen är störst vid den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten, 90 procent, därefter följer den humanistiska, 68 procent, den samhällsvetenskapliga, 64 procent, och den juridiska med 58 procent.

Andelen lärare med doktorsexamen har minskat vid alla fakulteterna enligt tillgänglig statistik men minskningen rör sig endast om enstaka procent utom för den humanistiska där andelen minskat med åtta procentenheter. Denna minskning beror till övervägande delen på att kurserna i svenska för utomnordiska studenter flyttades till fakulteten i samband med den tidigare beskrivna omorganisationen av The Institute for English-Speaking Students (IES). Undervisningen på dessa kurser görs till övervägande delen av universitetsadjunkter. Utöver detta tillskott har institutionerna inom den humanistiska fakulteten anställt universitetsadjunkter motsvarande nio helårspersoner, samtliga utan doktorsexamen.

Förklaringen till den ökade andelen lärare utan doktorsexamen kan sökas längs tre vägar. En kan vara att institutionerna för att lösa akuta problem har anställt en icke-behörig lärare på ett korttidsvikariat. En annan del av förklaringen ligger sannolikt däri att det – som framkommit ovan – har anställts relativt fler universitetsadjunkter för vilka doktorsexamen inte krävs.

Universitetsadjunkter används i stor utsträckning för studievägledande uppgifter, där det ofta kan vara svårt att rekrytera en person med kompetens för lektorstjänst. Dessutom finns det vid några institutioner, t ex institutionen för journalistik, massmedia och kommunikation ett antal lärare främst i moment av tillämpad karaktär, som rekryterats på andra meriter än vetenskapliga, oftast kvalificerade yrkesmeriter.

Slutligen kan den minskade andelen lärare med doktorsexamen bero på brister i det statistiska underlaget. Det har visat sig att just uppgifter om högsta examen i några fall är ofullständiga. Detta gäller främst dem som varit anställda länge vid universitetet och där deras högsta examen ändrats utan att detta noterats i personalregistret.

Ålders- och könsfördelning

Medianåldern är högst vid den humanistiska fakulteten, ca 45 år, vid de övriga fakulteterna är den omkring 40 år. Andelen kvinnor är likaledes störst vid den humanistiska fakulteten, 50 procent, och minst vid den matematisk-naturvetenskapliga, 39 procent.

I tabell 17 nedan redovisas antalet helårspersoner för tjänster som professor, universitetslektor och forskarassistent samt andelen kvinnor och andelarna över 54 år respektive under 45 år för de olika fakulteterna. Man skall vara medveten om – särskilt när det gäller forskarassistenterna – att procent-talen är beräknade på en ganska liten bas. Om exempelvis antalet kvinnliga forskarassistenter inom den samhällsvetenskapliga fakulteten ökar med fyra kommer andelen kvinnor bland forskarassistenterna att uppgå till 42 procent.

Av tabellen framgår inte överraskande att andelen kvinnor, räknat över alla fakulteterna, är minst bland professorerna och störst bland lektorerna. Andelen lärare över 54 år är störst bland professorerna och minst bland forskarassistenterna, vilket också är vad man kan vänta.

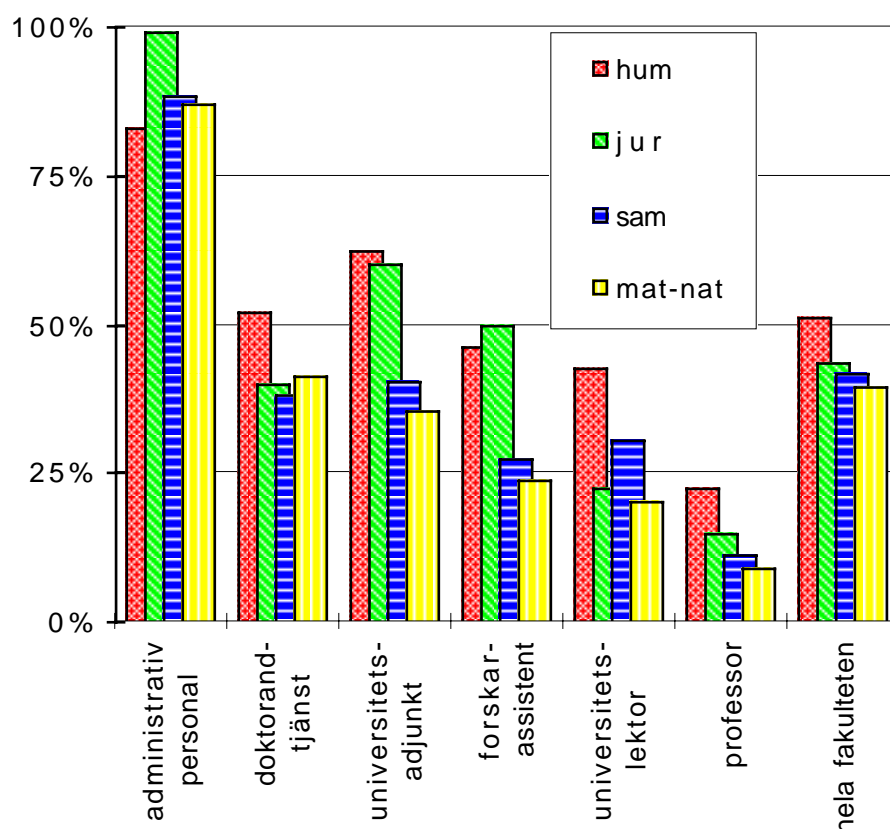
Av tabellen kan man även utläsa att nära hälften av den humanistiska fakultetens professorer avgår med pension inom de kommande tio åren.

	Antal	Andel kvinnor (%)	Andel över 54 år (%)	Andel under 45 år (%)
Professor				
Humanistisk	49	22	49	8
Juridisk	20	15	25	15
Samh.vet	62	11	34	11
Mat-nat.vet	66	9	39	21
Samtliga fakulteter	197	14	39	14
Lektor				
Humanistisk	189	42	25	30
Juridisk	27	22	7	63
Samh.vet	240	30	23	31
Mat-nat.vet	184	20	18	40
Samtliga fakulteter	640	31	22	34
Forskarassistent				
Humanistisk	26	46	6	62
Juridisk	2	50	0	100
Samh.vet	26	27	0	73
Mat-nat.vet	67	24	0	93
Samtliga fakulteter	121	30	1	82

Tabell 17: Antalet helårspersoner för tjänster som professor, universitetslektor och forskarassistent samt andelen kvinnor och andelarna över 54 år respektive under 45 år för de olika fakulteterna

I figur 5 nedan visas andelen kvinnor för olika tjänstetyper vid respektive fakultet samt andelen kvinnor av samtliga anställda vid respektive fakultet. Av diagrammet framgår att andelen kvinnor är störst bland den administrativa personalen och minst bland professorerna

Sammanräknat över alla anställda vid de olika fakulteternas institutioner visar det sig att andelen kvinnor är störst vid den humanistiska och minst vid den matematisk-naturvetenskapliga.

Figur 5: Andelen kvinnor i olika tjänstetyper, per fakultet samt för alla anställda vid respektive fakultet

Jämfört med föregående läsår är förändringarna mycket små och de går åt olika håll. Andelen kvinnor har sammanlagt ökat vid de humanistiska, juridiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna med 1-3 procent och minskat med en procent vid den samhällsvetenskapliga fakulteten. Andelen kvinnor har ökat mest för de administrativa tjänsterna, tre procent, och minskat mest, tre procent, på universitetslektoren. Bland professorerna är andelen kvinnor oförändrad.

Kompetensutveckling

Ämnesmässig kompetens

Stöd till icke-disputerade lärare

Som framgått tidigare är ett av universitetets mål att öka andelen lärare med doktors-examen. Man kan öka denna andel på i huvudsak två sätt, 1) vid nyrekrytering endast anställa lärare med doktorsexamen och 2) bereda odisputerade lärare sådana arbetsförhållanden så att de kan slutföra sitt avhandlingsarbete. Universitetet har under åren 1992/93–1995/96 erhållit särskilda medel för att odisputerade skall få möjlighet att slutföra sitt avhandlingsarbete. Hittills har tio lärare avlagt doktorsexamen och sex licentiatexamen. Ytterligare ca fem är nästan klara att lägga fram sina avhandlingar.

Biträdande professor

Det kan vara värt att notera i sammanhanget att hittills 20 lektorer utnämns till biträdande professorer efter noggrann prövning av deras vetenskapliga och pedagogiska kompetens. Enligt de lokala riktlinjerna skall en utnämning inte ses som ett generellt slutsteg i en lärarkarriär utan som en selektion eller premiering. Den som utnämns till biträdande professor skall ha framstående meritering inom såväl forskning som undervisning, vilket innebär vetenskaplig kompetens motsvarande den som krävs för en professur och stor pedagogisk skicklighet visad på samtliga utbildningsnivåer.

Pedagogisk kompetensutveckling

I kapitlet Kvalitetsarbetet åren 1994–1996 återfinns kortfattade redovisningar av insatser för den pedagogiska kompetensutvecklingen, både de som sker vid institutionerna och vid enheten för pedagogisk utveckling. Av dessa framgår att intresset för de universitetspedagogiska kurserna är stort och ökande, att man vid flera institutioner haft studiedagar eller konferenser kring pedagogiska frågor och att man vid några institutioner infört mentorskap för yngre lärare.

Utöver dessa redovisningar kan nämnas att fakultetsnämnderna under höstterminen 1996 genomförde en utbildningsdag för de nya ledamöterna i tjänsteförslagsnämnderna. Ett viktigt inslag var information och diskussion kring den pedagogiska meriteringen och dess betydelse.

Jämställdhetsarbete

I kapitlet Grundutbildning, Forskarutbildning och Forskning redovisas dels könsfördelningen avseende nybörjare, studenter och examina inom olika delar av verksamheten, dels vissa åtgärder som vidtagits för att åstadkomma en jämnare könsfördelning. Tidigare i detta kapitel har redovisats könsfördelningen bland de anställda.

Inom många delar av verksamheten är det en god balans mellan kvinnor och män både vad gäller studenter och anställda på olika nivåer. Samtidigt återfinns man ofta samma mönster, nämligen att kvinnorna dominerar antalsmässigt på grundkurser, lägre akademiska tjänster och administrativa tjänster medan männen dominerar antalsmässigt på de högre utbildningsnivåerna och på de högre tjänsterna.

Stockholms universitets aktuella jämställdhetsprogram knyter an till de prioriterade åtgärderna i universitetets jämställdhetsplan, Jämställdhet för kvalitet, för perioden 1994/95-1995/96, förlängd till utgången av år 1996.

Hösten 1995 initierade jämställdhetshandläggarna vid Stockholms universitet, Karolinska institutet, Kungliga tekniska högskolan, Sveriges lantbruksuniversitet och Uppsala universitet, projektet PUFF - pilotutbildning med genusperspektiv för forskarhandledare. Regeringen beviljade 450.000 kronor till projektet. Syftet med utbildningen var att lära deltagarna vilken betydelse genus har i forskarhandledning, samt vad genusperspektiv innebär i forskning. Tio manliga forskarhandledare, två från varje lärosäte deltog i pilotutbildningen våren 1996. Från Stockholms universitet deltog en professor i ekonomisk historia och en dekan, tillika professor i finska.

Jämställdhetshandläggaren deltog september 1995 i NGO:s (Non-Governmental Organisations) kvinnokonferens i Huairou, Kina i anslutning till FN:s stora kvinnokonferens.

Under vårterminen 1996 anställdes en forskare på halvtid som ansvarig för universitetets mentorprojekt som riktar sig till kvinnliga doktorander. Projektet skall pågå i ett år och är en del av det större projektet *Fler kvinnor i forskarkarriären*.

En ny jämställdhetskommitté har utsetts från 1996-07-01, och under hösten har två nya jämställdhetshandläggare, vardera med 50 procents tjänstgöring, anställts.

Under september 1996 ordnades en nordisk jämställdhetskongress i Reykjavik. Stockholms universitet representerades av en deltagare.

Personalbyrån har kartlagt och redovisat en lönestatistik för olika tjänstetyper vid Stockholms universitet i enlighet med jämställdhetslagen (JL 9 §) och informerat prefekter, föreståndare och enhetschefer inför de lokala löneförhandlingarna om åtgärder för att utjämna och förhindra löneskillnader som beror på kön.

Broschyren Jämställdhet och tjänstetillsättningar, handledning för tjänsteförslagsnämnden, har reviderats under våren 1996 och sedan sålts i ca 1 500 exemplar.

7 Information och bibliotek

Informationsverksamheten

Enligt högskolelagen ingår i forskning och utvecklingsarbete att sprida kännedom om verksamheten. Det handlar om högskolans förhållande till det omgivande samhället, den tredje uppgiften. Hösten 1996 antog universitetsstyrelsen ett måldokument för universitetets informationsverksamhet. Det har arbetats fram av en grupp med representanter från de fyra fakulteterna i samarbete med informationsenheten. I måldokumentet sägs bl a att varje enskild forskare har ansvar för att aktivt föra ut kunskap om sin forskning, att varje prefekt ansvarar för informationen om den egna verksamheten, att rektor har ansvar för universitetets övergripande information samt att informationsenheten svarar för att universitetets externa och interna information fungerar.

Särskilda satsningar

Den forskningsinformation som ges vid Stockholms universitet finansieras både inom ramen för den ordinarie verksamheten och med särskilda medel. Utöver den verksamhet som redovisas nedan görs mycket vid institutionerna i form av symposier, rapporter, årsberättelser mm.

Öppna föreläsningar

Ett sätt att informera om pågående forskning är genom de öppna föreläsningar som anordnas varje termin och oftast är tvärvetenskapliga. Syftet är att i populärvetenskaplig form ge exempel på den forskning som bedrivs vid universitetet och visa på forskningens bredd. Det framgår av rubrikerna på verksamhetsårets föreläsningsserier Den spännande medeltiden, Universum i centrum och Att överskrida gränser. Den sistnämnda gavs med anledning av det s.k. Migrationsåret '96, som initierades av den förra regeringen för att fira minnet av den första utvandringen till Nordamerika för 150 år sedan. Serien gavs i aulan i universitetets nya lokaler i det renoverade fd Sveaplans gymnasium. Föreläsningarna, som är mycket uppskattade, har nu blivit en "institution" och har i regel 200-300 åhörare. Föreläsningarna inkluderar alltid en frågestund. För verksamheten svarar informationsenheten.

Ett annat slag av öppna föreläsningar med samma syfte är den s.k. Lördagsakademien, som är ett samarbete med Folkuniversitetet. Årets serier har varit De osynliga hoten (med anledning av det s.k. Allergiåret), Miljön i tropiska länder och Hälsa och miljö. Ansvarig från universitetets sida är Centrum för naturresurs- och miljöforskning (CNM).

Information till barn och skolungdom

Universitetet har en rad projekt som vänder sig till barn och ungdom. Syftet är att öka kunskapen om forskning och forskarnas sätt att arbeta samt att stimulera intresset för studier. Projekten sker i nära samverkan med regionens skolor. Här kan nämnas bland annat Vetenskapslab vid Fysikum.

Universitetslektor Henrik Mickos vid institutionen för organisk kemi har under flera år drivit ett mycket uppskattat forskningsinformationsprojekt som riktar sig till några av gymnasieskolorna i regionen. Projektet består dels av att elever under några sommarveckor får utföra ett mindre forskningsanknutet projekt som är till nytta både för eleven och den handledande forskaren, dels det s.k. telefonprojektet som har samma syfte men sker på distans.

Miljöinformation

Universitetet bedriver i samarbetet med Bergianska trädgården en aktiv forskningsinformation om miljöfrågor och om universitetets miljöforskning som vänder sig till lärare och elever i regionens skolor. Denna verksamhet består dels av miljöskola och miljöstig, dels av lärarfortbildning. Trädgården har börjat anlägga "den miljövänliga trädgården" i samarbete med Naturskyddsföreningen.

Populärvetenskaplig vecka

Under några dagar i november 1995 medverkade universitetet vid den s.k. Populärvetenskapliga veckan som arrangerades av Forskningsrådsnämnden (FRN) i samarbete med universiteten och forskningsråden. Det var utställningar, föredrag, vetenskaplig underhållning mm. Målgruppen var dels allmänheten, dels skolorna för vilka speciella program ordnades.

Nobelpriset

1995 års Nobelpris i kemi tilldelades tre personer, varav en var holländaren Paul Crutzen. Han hade fått sin utbildning vid universitetets meteorologiska institution där han även disputerat och forskat om ozonet, för vilket han fick priset. Universitetet utnyttjade detta tillfälle till att sprida information om denna forskning som är mycket stark vid universitetet och världsledande. Bland annat bjöds ca 350 gymnasister från de skolor som deltar i Henrik Mickos' forskarskola. Eleverna lyssnade med stort intresse och fick också ställa frågor till den svensktalande Paul Crutzen.

NFR 50 år

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) firade sitt 50-årsjubileum hösten 1996, bland annat genom att låta en budkavle gå till universiteten med uppmaning att ordna forskarmöten, symposier mm. Först ut var Stockholms universitet som under en hel dag presenterade fakultetens profilmråden med titeln *Universum, jorden och livet*.

Wallenberglaboratoriet 25 år

I april 1996 firade Wallenberglaboratoriet 25 år. Däri inryms för närvarande institutionerna för miljökemi, genetisk och cellulär toxikologi och forskargruppen för biokemisk toxikologi och tidigare bland annat även strålningsbiologi, immunbiologi, immunologi, miljötoxikologi. Till jubileet utgavs en bok, *Livaktig forskning*. Man ordnade även ett öppet hus för allmänheten, som var välbesökt.

Tidningar

Under året utkom första numret av tidningen *Akademiska Go'bitar*. Där får studenter och doktorander presentera delar av sina arbeten, vilket ger de medverkande erfarenhet av att presentera sitt arbete för icke-fackfolk. Tidningen sprids både internt och externt och skall förhoppningsvis bidra till att skapa nya kontakter och väcka intresse för pågående forskning.

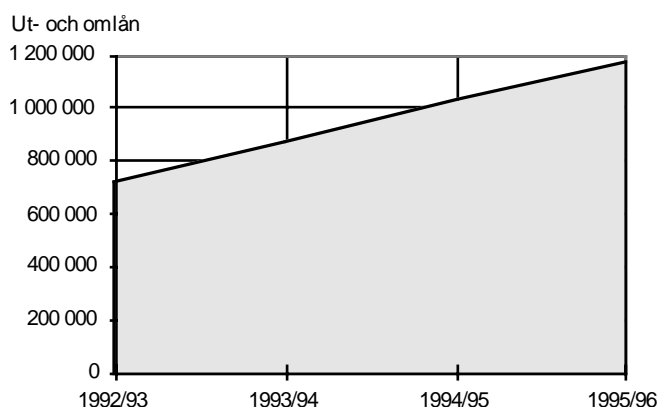
Universitetet medverkar vid utgivningen av tidningen *Teknik och vetenskap* och har i varje nummer ett givet utrymme för information om forskning mm inom den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten.

Biblioteksverksamheten

Ökat nyttjande

Det ökande utnyttjandet av bibliotekets tjänster har fortsatt även under 1995/96. Antalet utpasseringar under året uppgick till drygt 2,3 miljoner. De lokala lånen, från huvud-

och kursbiblioteket var drygt 700 000. Även fjärrlånen ökade, inte minst på grund av tillväxten av lokala högskolor utan egna samlingar. Ytterligare en bidragande faktor kan antas vara den nya högskolan i Södertörn som i en inledningsfas är beroende av andra biblioteks bestånd. Bibliotekets popularitet som studie- och samlingsplats har också inneburit att ett stort antal studerande vid andra högskolor söker sig hit. De stora besöksantalen ställer därför höga krav på den fysiska miljön och personalen.

Figur 6: Antal ut- och omlån vid Stockholms universitetsbibliotek 1995/96

Nytt bibliotekssystem

Under året upphandlades och implementerades det nya bibliotekssystemet Voyager. Den underliggande kravspecifikationen utarbetades av en arbetsgrupp med representanter från de olika verksamheterna. Synpunkter från den övriga bibliotekspersonalen beaktades noga och inarbetades i den slutgiltiga versionen. Systemet medför dels en förbättrad service till universitetets forskare och studenter, dels en utveckling av bibliotekets inre arbete. I den nya versionen av systemet som kommer under budgetåret 1997 kan låntagarna ställa sig på kö, göra omlån m m. Detta kommer naturligtvis att underlätta det dagliga arbetet för i första hand personalen i yttre tjänst. Den bärande idén bakom systemutvecklingen är att låntagarna skall göra så mycket som möjligt själva. Införandet av det nya bibliotekssystemet gick enligt tidsplanen. Att implementera ett så omfattande och komplicerat system innebär naturligtvis en stor påfrestning på bibliotekets verksamhet. Att det kunde göras så smidigt beror på det fantastiska arbete som både arbetsgruppen och personalen i sin helhet lade ned.

Internationella projekt

Förutom verksamheten som är riktad mot universitetet har biblioteket varit aktiv i flera internationella projekt. Under verksamhetsåret startade EU-projektet ELVIL som är ett samarbetsprojekt mellan biblioteket och flera institutioner vid Stockholms universitet - statsvetenskapliga institutionen, Institutet för rättsinformatik vid juridiska institutionen och enheten för datorlingvistik vid institutionen för lingvistik. Genom projektet kommer parlamentsdatabaser samt annan juridisk och politisk information att bli lätt tillgänglig via Internet och studenter samt övriga medborgare kommer via multimedia att få undervisning om den demokratiska beslutsprocessen i Europa.

Under 1997 beräknas ett annat EU-projekt, EQLIPSE, avslutas. Projektet har i huvudsak varit inriktat på att utforma metoder för kvalitetsmätningar på bibliotek, ett område som är angeläget att fortsätta arbeta med på Stockholms universitetsbibliotek.

8 Övrig verksamhet

Fondförvaltningen

Summan av gåvo- och donationskapitalet uppgick vid budgetårets slut till 457 mkr inkluderande årets resultat på 75,7 mkr och balanserade disponibla medel på 17,1 mkr. Årets finansiella intäkter uppgick till 41 mkr och realisationsvinsterna till 42 mkr.

De ökade finansiella intäkterna beror dels på att svenska företag har haft högre utdelning dels på att universitetet har en mer aktiv förvaltning.

Nettoavkastningen exklusive realisationsvinster uppgick för 12 månader till 32,6 mkr att jämföras med föregående år som var 20 mkr. Nettoavkastningen på genomsnittligt kapital för 12 månader var 9,6 procent att jämföras med föregående år som var 6,7 procent.

Fondförvaltningens målsättning är att bibehålla avkastningen även kommande år, trots fallande marknadsräntor.

Bergianska botaniska trädgården

Bergianska botaniska trädgården har en särställning i universitetets organisation; trädgårdens uppgifter är mångskiftande och ett avtal mellan staten och Kungl. Vetenskapsakademien reglerar förhållandet mellan trädgården och universitetet.

Trädgårdens huvudsakliga uppgifter ligger vid sidan av verksamheten för universitetets institutioner och studenter. En viktig uppgift för trädgården gentemot några av universitetets naturvetenskapliga institutioner är att tillhandahålla material för den botaniska och genetiska utbildningen och forskningen. Trädgårdens betydelse för universitetet har ökat under senare år; trädgården framstår alltmer som ett värdefullt stöd för universitetet i de ökade kontakterna med allmänheten.

Manne Siegbahnlaboratoriet

Manne Siegbahnlaboratoriets (MSL) verksamhet är uppbyggd kring CRYRING, en accelerations- och lagringsring med injektorer och kringutrustning. Anläggningen, som främst är avsedd för kollisionstudier inom atom-, molekyl-, kärn- och acceleratorfysik, används av forskare från universitet, högskolor och industri och med stort internationellt inslag. Sedan 1995-07-01 har MSL status som nationell forskningsanläggning varför laboratoriets drift finansieras av Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR). Anläggningen är nu klar i sitt grundutförande. Alla delsystemen användes för första gången samtidigt hösten 1995 när den dielektroniska rekombinationshastigheten mättes för bl a Pb54+. Studierna av atomära och molekylära joners kollisioner med elektroner och laserfotoner har kunnat göras med oöverträffad precision tack vare lagringsringen och den elektronkylningsteknik som först introducerades vid MSL. För den fortsatta utvecklingen av verksamheten vid anläggningen har en alternativ joninjektor konstruerats och montering påbörjats under hösten 1996. Med en nyinköpt supraledande solenoid kommer elektronkylningen förbättras ytterligare ca tio gånger. Ett system för introduktion av atomer i den cirkulerande strålen kommer att tillåta studier av jon-atomkollisioner.

Kostnaderna för avskrivningar på anläggningstillgångar och för lokaler uppgår till sammanlagt 1 559 tkr motsvarande sex procent av MSL totala kostnader under budgetåret. Avskrivningskostnaden gäller nästan helt CRYRING och kringutrustning till denna. Dessa kostnader har finansierats av universitetet via Fysikum.

Annan verksamhet

Intäkter från annan verksamhet av betydande omfattning uppgår till sammanlagt 112,8 mkr, motsvarande fyra procent av de totala intäkterna. Stora poster härvidlag är försäljning av tjänster, 39,2 mkr, externa intäkter administrerade av förvaltningen, 29,5 mkr, försäljning av kompendier, 15,8 mkr och högskoleprovet, 11,9 mkr.

Kostnaderna uppgår till sammanlagt 118,2 mkr och differensen utgörs av kostnader för ev fondförvaltning som inte motsvaras av några intäkter.

Intäkter och kostnader avseende delposter som högskoleprovet eller kompendieförsäljning ingår i de intäkter och kostnader som redovisas i kapitlen Grundutbildning och Forskning.

9 Lednings- och organisationsfrågor

Lednings- och styrsystem

Under senare år har lednings- och styrsystemet inom universitetet utvecklats mot en ökad delegering. Universitetsstyrelse/rektor ger ramar för verksamheten, dels i form av övergripande regler eller ställningstagande i policyfrågor, dels i form av ekonomiska ramar för de olika verksamhetsområdena.

Universitetsstyrelse/rektor riktar sig i vanliga fall till nämndorganisationen, som efter 1993 i stort sett är kongruent med fakultetsorganisationen. Genom delegering av beslutanderätten från universitetsstyrelse/rektor beslutar nämnderna inom sina fakulteter om fördelning av utbildningsuppdrag och ekonomiska ramar på institutionerna, om kursutbud inom grundläggande utbildning och om volymen på forskarutbildningen och beslutar dessutom i många tjänsteställningsärenden. I varierande grad har nämnderna vidaredelegerat sin beslutanderätt till institutionerna.

Det grundläggande motivet bakom den här delegeringen av beslutanderätten är att besluten blir bättre förankrade i de enskilda institutionernas skiftande villkor, universitetet är för stort och förhållandena alltför varierade för att det skall vara möjligt eller lämpligt med en centralisering av beslutanderätten. Ett annat skäl är att en långt driven decentralisering av beslutsfattandet genom delegeringsförfarandet är nödvändig för att beslut av universitetsstyrelse/rektor skall ha tillräcklig legitimitet i de fall centrala beslut verkligen är nödvändiga. Ytterligare en annan omständighet har att göra med vad som kan komma att hända i en situation med resursbrist; decentralisering är då nödvändig för att nödvändiga besparingar skall kunna åstadkommas.

Universitetets beslutsordning kan beskrivas så, att fakultetsnämnder och dekaner utgör centra för den akademiska ledningen av verksamheten. Vid sidan av detta finns ett administrativt styrsystem. Också här spelar nämnder och dekaner en viktig roll, men här finns utrymme för och behov av kontakter direkt mellan universitetsledning och institutioner. De här kontakterna sker i många olika former. Viktiga är de s.k. prefektdagarna, till vilka grupper av prefekter från olika fakultetsområden inbjuds. Nya prefekter informeras i särskild ordning. Synpunkter utbyts, kontakter knyts mellan verksamhetsföreträdarna och universitetets ledning håller sig underrättad om hur den dagliga verksamheten vid institutionerna utvecklas.

Delegering av beslutanderätten kräver uppföljning. Det är en viktig uppgift att inom universitetet utveckla formerna för denna uppföljning, som innefattar både uppföljning av verksamhetsdata och ekonomiska data. Årsredovisningen utgör basen för uppföljningen. Den kompletteras successivt med uppgiftsinsamlande och uppgiftsredovisning av särskilda aspekter av verksamheten. Av särskilt stor vikt är kvalitetsfrågorna. I en situation med minskade ekonomiska resurser kommer också kontinuerlig ekonomisk uppföljning att få ökad betydelse.

Ekonomi

Budgetåret 1995/96 måste verksamheten vid universitetet för första gången på mycket länge bedrivas med reellt minskade ekonomiska ramar. Det är viktigt att organisation samt lednings- och styrsystem har varit förberedda för att hantera denna nya situation.

Som redan nämnts är decentraliseringen långt driven. Detta innebär, att beslut om hur besparingarna skall hanteras kommer att fattas på institutionsnivån. Självklart är kunskaperna om hur man bör gå tillväga för att besparingarna skall bli minst skadliga

störst på institutionerna. Decentraliseringen kommer genom detta att underlätta anpassningen till en lägre resursnivå.

Universitetets centrala organisation måste också anpassas efter de nya förhållanden. Sedan många år tillbaka har universitetets centrala organisation minskat procentuellt sett. Detta är en följd av att universitetet tidigt övergav den beräkningsmetod som innebär att den centrala organisationens kostnader alltid skall utgöra en viss procentuell andel av omslutningen. Utgångspunkten har istället varit att kostnaderna för den centrala organisationen hållits oförändrad i absoluta tal. Varje ökning har måst motiveras särskilt och beslutats av universitetsstyrelsen. I en situation med ökad verksamhet har detta inneburit minskad procentuell andel för central administration.

Under de senaste åren har stora delar av medel för tidigare centralt fastställda kostnader fördelats till nämnder och institutioner. Det största beloppet står lokalkostnader och kostnader för lokalvård för. Institutionerna kan nu i princip genom egna beslut avgöra kostnaderna för lokaler, lokalvård och annan service. Omfattningen av universitetets gemensamma service styrs genom detta av de behov institutionerna anser att de har. I samband med detta överfördes också alla resurser för universitetsbiblioteket till nämnderna. Biblioteket finansieras nu helt och hållet genom medel som ställs till förfogande genom fakultetsnämndsbeslut.

Universitetsstyrelsen har i beslut 1993 givit vissa riktlinjer för hur universitetets administrativa system bör utformas. Den i det här sammanhanget viktigaste punkten är betoningen av enkla och överskådliga administrativa system. Det bör vara klart för alla berörda hur en viss fråga skall hanteras, undantagen från huvudlinjerna bör begränsas och i alla sammanhang bör den enklaste administrativa lösningen väljas bland flera ur andra aspekter likvärdiga. Om detta sker konsekvent kommer kostnaderna för gemensam administration och inte minst för institutionsadministrationen att på sikt minska inte obetydligt.

När det gäller beredskapen inom universitetet för kommande besparingar skall ytterligare två aspekter nämnas. Den första har redan berörts; det är viktigt i en situation med minskade resurser att den ekonomiska uppföljningen förbättras. Den andra aspekten berör beräkningen av kostnaderna för gemensamma funktioner. Inom universitetet har under året beslutats om övergång från 1997-01-01 till en s.k. täckningsbidragsmodell som innebär, att nämnder och institutioner tilldelas samtliga medel och sedan debiteras för kostnaderna för den gemensamma organisationen. Det grundläggande syftet med detta är just vad som berördes ovan. Modellen med täckningsbidrag förenklar i hög grad – främst genom att den komplicerade hanteringen kring avsättningen för gemensamma kostnader på externa medel bortfaller – ekonomistationen både centralt och vid institutionerna och bidrar därför till hushållning med de administrativa resurserna. Ekonomiskt sett innebär på kort sikt en sådan modell varken ökade eller minskade resurser till institutionerna.

Institutionsorganisationen

Våren 1991 fattade universitetsstyrelsen beslut om att tillsätta en utredning med syfte att se över institutionsorganisationen vid universitetet. Tyngdpunkten i arbetet skulle vara att med organisatoriska förändringar skapa bättre förutsättningar för utbildning och forskning. Utredningens slutrapport remitterades till nämnder och institutioner för yttrande. 1993 fattade universitetsstyrelsen beslut med anledning av utredningsrapporten.

Utgångspunkten för beslutet var att sammanslagning av institutioner endast skulle ske om sammanslagningen tillstyrktes av de inblandade. Med denna utgångspunkt visade

det sig att möjligheterna att slå samman institutioner var små. Ett viktigt skäl till detta, som också framfördes i flera av remissvaren, var att institutionsindelningen i många fall är resultatet av vetenskapliga bedömningar av innehållet i verksamheten.

Institutionsindelningen blir genom detta bara sekundärt en administrativ fråga. Behovet av administrativ rationalitet genom större och färre institutioner står alltså inte sällan i motsatsställning till verksamhetens krav.

Universitetsstyrelsen uppmanade nämnderna att fortsättningsvis bevaka frågan om institutionsindelningen och kontinuerligt lämna förslag till universitetsstyrelsen om möjligheter till institutionssammanslagningar öppnade sig. Detta beslut gäller fortfarande.

Under året har institutionsorganisationen ändrats i två fall. Institutionen för teater- och filmvetenskap har delats i två, filmvetenskapliga institutionen och teatervetenskapliga institutionen. Institutionen för slaviska och baltiska språk har delats och den baltiska delen har tillsammans med Centrum för baltiska studier bildat institutionen för baltiska studier. Den slaviska delen heter numera slaviska institutionen. En förteckning över samtliga institutioner, institut och centra återfinns i bilaga 1.

Internrevisionsverksamheten

Den första tjänsten som internrevisor tillträdde i april 1994, drygt ett år innan Förordningen om intern revision vid statliga myndigheter m.fl. trädde i kraft. Internrevisionen gör bl a en självständig granskning av universitetets kontroll i system, rutiner och organisation (intern kontroll) och hur universitetet fullgör sina ekonomiska redovisningsskyldigheter. Därtill kommer arbetsuppgifter av utvärderande karaktär och rådgivning. Revisionsarbetet baseras på en upprättad riskanalys och samråd sker med Riksrevisionsverket vid den årliga planeringen av revisionen. Internrevisionen spänner således över ett vitt område med varierande arbetsuppgifter.

De under 1990-talet förändrade kraven i den ekonomiska redovisningen har medfört att granskningens tyngdpunkt detta och föregående budgetår legat på det ekonomiska området.

Under budgetåret 1995/96 har internrevisionsverksamheten koncentrerats till revision av olika institutioner, där kärnan i universitetets verksamhet bedrivs.

Universitetsstyrelsen fattar beslut om revisionsplanen och internrevisionen redovisar sina iakttagelser bl a till universitetsstyrelsen.

Ledamöter i universitetsstyrelsen 1995/96.

Företrädare för verksamheten

Rektor, professor Gustaf Lindencrona, ordförande
Prorektor, professor Gunnel Engwall, vice ordförande
Professor Kjell Goldmann (tom 1996-06-30)
Professor Eskil Wadensjö (from 1996-07-01)
Professor Leif Wastenson

gruppsuppleanter:

Professor Dag Prawitz
Professor Jan Ramberg (tom 1996-06-30)
Professor Peter Seipel (from 1996-07-01)

Företrädare för allmänna intressen

Förra riksantikvarien Margareta Biörnstad

Fil dr Hans Furuhagen
Redaktör Håkan Hagwall
Riksdagsledamoten Eva Johansson
Justitierådet Gertrud Lennander
Direktör Lennart Lübeck
Dr Kerstin Sirvell
Förra utrikesministern Margaretha af Ugglas
Direktör Björn Wolrath

Företrädare för studenterna

Mattias Rådström (tom 1996-06-30)
Carin Sjöström (tom 1996-06-30)
Erik Huhtanen (from 1996-07-01)
Charlotte Sommarin (from 1996-07-01)

gruppsuppleant:

Andreas von Uexküll (tom 1996-06-30)
Antonia Ribbing (from 1996-07-01)

Representanter för de anställda

(har närvaro- och yttranderätt)
Byrådirektör Lillemor Moberg (ATF)
Forskningsingenjör Erik Skogh (SEKO)
Universitetslektor Kristina Svartholm (SACO)

10 Lokaler

Vid slutet av budgetåret uppgick den lokalyta som Stockholms universitet hyr till c:a 245.000 kvm. Detta innebar en viss ökning från föregående år, framförallt genom långtidsförhyrningen av fd Sveaplans gymnasium (c:a 7200 kvm). Efter genomgripande men pietetsfulla renoveringar invigdes lokalerna våren 1996 och inrymmer nu institutionen för socialt arbete – Socialhögskolan och delar av universitetsförvaltningen.

I början av budgetåret kunde grundutbildningen i kemi flyttas från nedslitna lokaler till det nya kemiska övningslaboratoriet, en tillbyggnad om c:a 7600 kvm till Arrheniuslaboratoriet.

Ett första steg mot en fortsatt flyttning av de samhällsvetenskapliga institutionerna till Kräftriket i enlighet med utvecklingsplanen från juni 1995 togs när c:a 1400 kvm i två hus gavs en provisorisk upprustning för SCORE och delar av den företagsekonomiska institutionen.

I övrigt har institutionen för data- och systemvetenskap expanderat med 450 kvm i den nya etappen av Electrumkomplexet i Kista.

Under året påbörjades Aula Magna medan arbetet med Geovetenskapshuset fortskred för inflyttning nästkommande budgetår.

Under våren 1996 omförhandlades drygt hälften av universitetets hyresavtal varvid åstadkoms en viss hyressänkning.

Styrelsen har under budgetåret fördelat samtliga medel för lokaler till fakultetsnivån. Fakulteterna har i sedan i olika utsträckning fördelat dessa medel vidare till de enskilda institutionerna.

11 Ekonomisk redovisning

Inledning

I detta kapitel återfinns resultat- och balansräkning med tillhörande noter, och finansieringsanalys för universitetets totala verksamhet inkl fondförvaltningen, samt anslagsredovisning. För fondförvaltningen redovisas även separat resultat- och balansräkning. Kapitlet inleds med en sammanställning över vissa uppgifter enligt Riksrevisionsverkets anvisningar, och en redogörelse för de redovisningsprinciper och värderingsgrunder som ligger till grund för framställandet av resultat- och balansräkningen. Sist i kapitlet återfinns underlag för (beräkning av) slutgiltigt anslag gällande grundutbildning

Årets totala verksamhetsutfall före finansiella intäkter och kostnader visar ett underskott på 28 mkr. Efter finansiella intäkter och kostnader samt transfereringar uppvisas ett totalt överskott på 81,4 mkr. Av det totala överskottet avser drygt 75 mkr Fonder och samförvaltade donationer och knappt 6 mkr verksamheten, varav grundutbildningen uppvisar ett underskott på 3,3 mkr och forskning och forskarutbildningen ett överskott på 9,7 mkr.

Sammanställning

Sammanställning över väsentliga uppgifter enl § 5, Förordningen om myndigheters
Årsredovisning

Budgetår		1995/96	1994/95	1993/94
Alla belopp i 1 000 kr (tkr)				
Låneram i Riksgäldskontoret: ¹⁴	beviljad	250 000	165 000	-
	utnyttjad	190 316	125 265	-
Kontokredit hos Riksgäldskontoret:	beviljad	145 865	136 330	195 419
	max utnyttjad	--	--	--
Räntekonto:	intäkter	50 173	26 707	16 394
	kostnader	--	--	--
Avgifter:	intäkter	293 990	132 367	83 814
Anslagskredit:	beviljad	--	--	--
	utnyttjad	--	--	--
Utgående reservationer:		9 351	103	29 063
Anslagssparande:		--	--	--
Intecknade framtida åtagande:			Finns inga	
Medeltalet anställda (st):		3 450		
Antalet årsarbetskrafter ¹⁵ (åk):		3 304	3 318	3 508
Driftskostnad per åk ¹⁶ :		570	540	464
Årets kapitalförändring:		81 435	170 505	36 706
(varav gåvo- och donationskapital ¹⁷):		75 728	32 530	45 261
Balanserad kapitalförändring:		191 755	67 295	196 784

¹⁴ 1994/95 var första året som anläggningstillgångar finansierades med lån.

¹⁵ Antalet årsarbetskrafter 1995/96 avser 12 månader. Värdet är beräknat på annat sätt än tidigare år varför jämförelser över tiden blir osäkra. Detsamma gäller driftskostnad per årsarbetskraft.

¹⁶ Se föregående fotnot.

¹⁷ I enlighet med Stiftelselagen (SFS 1994:1230) redovisas gåvo och donationskapitalet som egna juridiska personer från och med räkenskapsåret 1997.

Bokslut

Redovisningsprinciper och värderingsgrunder

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen om myndigheters årsredovisning och anslagsframställan (1993:134) respektive 3-9 §§ förordningen om myndigheters årsredovisning mm (1996:882). Universitetets redovisning följer bokföringsförordningen (1979:1212) och god redovisningssed.

Förlängt räkenskapsår

Räkenskapsåret 1995/96 är förlängt till 18 månader. En övergång till kalenderår innebär att räkenskapsåret inte längre kommer att sammanfalla med läsåret. Terminindelningen sammanfaller inte heller med räkenskapsåret. De delar av höstterminens prestationer som slutförs i januari 1997 får ej tillgodoräknas räkenskapsåret 1995/96 enligt Högskoleverkets anvisningar. Kostnader avseende dessa prestationer som uppstått 1996 har belastat räkenskapsåret 1995/96.

Under räkenskapsåret har två delårsrapporter (1995-12-31 och 1996-06-30) avlämnats.

Samtliga belopp i den ekonomiska redovisningen redovisas i tusental kronor.

Ändrade redovisningsprinciper

Räkenskapsårets förlängning innebär bl a att semesterlöneskuldens sammansättning blir annorlunda jämfört med föregående räkenskapsår. Universitetets semesterår baseras på kalenderåret och intjänandeår och utnyttjandeår sammanfaller. Detta innebär att vid ett brutet räkenskapsår är under året intjänad ej uttagen semester större än när räkenskapsåret sammanfaller med kalenderåret. Övergången till kalenderår borde då leda till en positiv effekt på resultatet. En förändring av sättet att redovisa semesterlöneskulden till lärare har dock inneburit att den totala effekten på resultatet är negativ. Vid det brutna räkenskapsåret har antagits att lärarna har tagit ut den del av kalenderårets semester som avser första halvåret och därmed har ingen semesterlöneskuld redovisats för lärarna. Eventuella sparade dagar har ej inrapporterats till personalavdelningen och därmed ej i redovisningen. Under hösten 1996 har en successiv inrapportering skett från institutionerna till personalbyrån som har uppdaterat redovisningen. Inrapportering skall vara färdig under 1997. Årets resultat har därmed påverkats negativt med 8 171 tkr för lärarnas semesterlöneskuld.

Upplupna sociala kostnader som avser upplupen semesterlöneskuld har påverkat resultatet på samma sätt.

Fonder och samförvaltade donationer

Fonder och samförvaltade donationer ingår som en del i universitetets resultat- och balansräkning, men särredovisas också. I universitetets resultaträkning redovisas nettot av realisationsvinster och realisationsförluster under rubriken Finansiella intäkter och i resultaträkningen för fonderna under rubriken Verksamhetens intäkter.

Från och med räkenskapsåret 1997 kommer de fonder och samförvaltade donationer som enligt Stiftelselagen (1994:1220) är att betrakta som stiftelser och därmed egna juridiska personer att brytas ut från universitetets redovisning. Stockholms universitet kommer även i fortsättningen att vara huvudman för förvaltningen av stiftelserna.

Av universitetets totala resultat, 81 435 tkr, avser 75 728 tkr fonderna.

Tillgångar

Tillgångar har värderats enligt lägsta värdets princip. Fordringar har tagits upp med de belopp de beräknas inflyta. Fordringar och värdepapper som förfaller inom räkenskapsåret 1997 har klassificerats som omsättningstillgång. Samtliga värdepapper är kollektivt värderade för respektive värdepapperstyp.

Anläggningstillgångar

Inventarier med ett anskaffningsvärde på minst 10 000 kr och med en ekonomisk livslängd på minst 3 år redovisas som anläggningstillgång. Anläggningstillgångar avskrivs enligt plan med följande avskrivningstider:

- 3 år Datorer
- 5 år Kontorsmaskiner, inredningsinventarier, elektriska apparater, bilar m m
- 10 år Byggnadsinventarier och skepp
- 50 år Byggnader

Mark och konst avskrivs ej. Någon invärdering av universitetets konstsamling har ej gjorts.

Externmedelsfinansierade projekt

I den löpande redovisningen bokförs inbetalda projektmedel (förskott) som en skuld till finansiären. Kostnader som avser projektet bokförs löpande när de uppstår. För bidragsfinansierade projekt bokförs vid varje månads slut intäkter motsvarande månadens kostnader, vilket medför att löpande under året har de bidragsfinansierade projekten ett nollresultat. Vid bokslutet balanseras återstående medel för projekt där avtalet medger en dispositionstid efter 1996-12-31. I de fall kostnaderna under året har varit större än inbetalda medel, dvs skulden till finansiären har bokföringsmässigt blivit en fordran på finansiären, sker en omklassificering till tillgångssidan på balansräkningen.

Uppdragsprojekt erhåller normalt sett inga förskott. Kostnader bokförs löpande under året men ingen intäktsavräkning sker vid månadens slut. För uppdragsprojekt som inte är avslutade vid upprättande av delårsbokslut och årsbokslut betraktas över- och underskott som förutbetalda intäkt respektive upplupen intäkt.

Bidragsprojekt, där dispositionstiden löper ut 1996-12-31 och ingen reglering ska ske med bidragsgivaren resultatförs, likaså uppdragsprojekt som avslutas vid delårsbokslut eller bokslut. Projekt som avslutas under löpande år, resultatförs i samband med avslutet.

Väsentliga verksamhetsändringar jämfört med föregående år

Sveriges Universitets- och Högskoleförbund (SUHF) ingår sedan oktober 1995 i universitetets redovisning. Förbundet bildades oktober 1995 av Sveriges universitet och högskolor för att driva gemensamma frågor inom forskning och högre utbildning.

Förbundets verksamhet redovisas som övrig verksamhet och har påverkat årets resultat positivt med 957 tkr.

Ersättningar och förmåner

Nedan redovisas ersättningar och förmåner till universitetsstyrelsen och förvaltningschefen. Övriga styrelseuppdrag redovisas enbart för de ledande befattningshavarna och de styrelseledamöter som är utsedda av regeringen.

Enligt universitetsstyrelsens beslut om arvode till externa ledamöter utgår för de ordinarie ledamöterna 6 000 kr per år och 1 500 kr per sammanträde samt för suppleanterna 1 500 kr per sammanträde. För studentrepresentanterna har beslutats, efter förslag från studentkåren att både ordinarie ledamöter och suppleanter ersätts med 4 000 kr per år och 1 500 kr per sammanträde.

Belopp för 18månader (kr)	Övriga styrelseuppdrag
<i>Rektor, prorektor och förvaltningschef</i>	
Gustaf Lindencrona 1 008 000	HSV:s styrelse Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (ordf)
Gunnel Engwall 785 724	HSFR
Leif Lindfors 812 550	Högskolerestauranger AB
<i>Övriga styrelseledamöter</i>	
Margareta Biörnstad 25 560	Styrelsen för Livrustkammaren, Skoklosters Slott och Hallwylska museet (ordf)
Hans Furuhagen 22 300	--
Håkan Hagwall 25 560	--
Eva Johansson 18 000	Östersjöstiftelsen
Gertrud Lennander 22 300	--
Lennart Lübeck 19 040	SMHI, Svenska rymdaktiebolaget SSC Satellitbild (ordf) Videolink Scandinavia Miljödatacentrum i Kiruna GP&C Sweden IM Innovationsmäklarna AB Tele 1 Europe AB
Kerstin Sirvell 16 500	FOA FFA KTH Holding AB Securum AB
Margaretha af Ugglas 19 500	--
Björn Wolrath 16 300	Försäkrings AB Skandia Industrivärlden AB Telia AB
Kjell Goldmann 827 574	
Eskil Wadensjö 675 840	
Leif Wastenson 957 922	
Dag Prawitz 625 158	
Jan Ramberg 751 158	
Peter Seipel 765 670	
Erik Huhtanen 3 500	
Charlotte Sommarin 3 500	
Antonia Ribbing 172 040	
Mattias Rådström 14 500	
Carin Sjöström 14 500	
Andreas von Uexküll 14 500	
7 617 196	

Resultaträkning

HELA VERKSAMHETEN (tkr)	Not 1	1995-07-01 -1996-12-31	1996-01-01 -1996-12-31	1994-07-01 -1995-06-30
Verksamhetens intäkter				
Intäkter av anslag		2 103 631	1 397 212	1 402 483
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	Not 2	292 825	242 770	132 367
Intäkter av bidrag		608 055	435 645	448 874
Summa intäkter		3 004 511	2 075 627	1 983 724
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader		-1 826 654	-1 258 540	-1 123 933
Lokalkostnader		-508 254	-344 566	-310 494
Övriga driftskostnader		-578 051	-413 452	-357 255
Avskrivningar		-119 593	-83 837	-71 100
Summa kostnader		-3 032 552	-2 100 395	-1 862 784
VERKSAMHETSUTFALL		-28 041	-24 768	120 941
Finansiella intäkter och kostnader				
Ränteintäkter	Not 3	134 001	96 320	64 945
Räntekostnader		-24 525	-16 874	-15 380
Summa finansiella intäkter och kostnader		109 476	79 446	49 565
Resultat efter finansnetto		81 435	54 678	170 506
Transfereringar				
Från statsbudgeten erhållna anslagsmedel		33 243	25 558	24 736
Lämnade bidrag mm		-33 243	-25 558	-24 736
Summa transfereringar		0	0	0
Resultat efter transfereringar		81 435	54 678	170 506
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING (resultat)		81 435	54 678	170 506

FONDER OCH SAMFÖRVALTADE DONATIONER

(tkr)	1995-07-01	1996-01-01	1994-07-01
	-1996-12-31	-1996-12-31	-1995-06-30
Verksamhetens intäkter			
Värdepappersförsäljning	42 018	37 280	12 483
Fastighetsförsäljning	-2 992	-2 992	0
Övriga intäkter	371	222	3 321
Summa rörelseintäkter	39 397	34 510	15 804
Verksamhetens kostnader			
Övriga driftskostnader	-2 402	-1 758	-1 413
Avskrivningar	-231	-137	-188
Summa kostnader	-2 633	-1 895	-1 601
VERKSAMHETSUTFALL	36 764	32 615	14 203
Finansiella intäkter och kostnader Not 3			
Finansiella intäkter	40 989	32 275	21 132
Finansiella kostnader	-2 015	-1 645	-2 852
Summa finansiella intäkter och kostnader	38 974	30 630	18 280
Resultat efter finansnetto	75 738	63 245	32 483
Skatt	-10	1	48
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING Not 16	75 728	63 246	32 531

Balansräkning

HELA VERKSAMHETEN

TILLGÅNGAR (tkr)		1996-12-31	1995-12-31	1995-06-30
Omsättningstillgångar				
Kassa, bank mm		25 818	73 876	47 108
Tillgodohavande hos Riksgälden	Not 4	414 362	450 020	426 869
Värdepapper och andelar		51 641	13 399	28 992
Fordringar hos andra myndigheter		47 205	25 343	26 240
Kundfordringar		12 758	11 125	9 650
Övriga fordringar		51 070	56 408	30 298
Varulager och förråd		4 980	8 928	2 587
Summa omsättningstillgångar		607 834	639 099	571 744
Periodavgränsningsposter	Not 5	116 921	120 498	101 191
Avräkning med statsverket	Not 6	-9 351	1 954	-14 582
Anläggningstillgångar				
<u>Finansiella tillgångar</u>				
Aktier och andelar	Not 7	241 606	176 863	161 178
Andra långfristiga värdepappersinnehav	Not 8	57 590	110 679	97 842
Andra långfristiga fordringar	Not 9	61 227	66 659	19 659
Summa finansiella tillgångar		360 423	354 201	278 679
<u>Materiella anläggningstillgångar</u>				
Tekniska anläggningar, maskiner	Not 10	7 654	13 258	12 540
Transportmedel, inventarier, övriga anläggningar	Not 10	211 053	193 956	169 567
Skepp	Not 10	1 490	1 834	2 007
Pågående nyanläggningar	Not 10	6 855	5 730	0
Byggnader	Not 11	1 032	5 301	5 749
Mark och annan fast egendom	Not 11	100	100	100
Summa materiella anläggningstillgångar		228 184	220 179	189 963
Summa anläggningstillgångar		588 607	574 380	468 641
SUMMA TILLGÅNGAR		1 304 011	1 335 931	1 126 994

SKULDER (tkr)		1996-12-31	1995-12-31	1995-06-30
Kortfristiga skulder				
Skuld till andra myndigheter		235 490	319 129	216 575
Leverantörsskulder		10 560	20 605	29 101
Personalens källskatt		25 814	22 716	23 744
Depositioner		216	230	191
Övriga skulder		7 486	7 902	814
Förskott från externa finansiärer (exkl uppdrag)		106 514	156 741	138 034
Summa kortfristiga skulder		386 080	527 323	408 459
Periodavgränsningsposter	Not 12	101 330	97 244	82 585
Långfristiga skulder				
Skuld till Riksgäldskontoret	Not 13	190 316	184 435	125 265
Summa långfristiga skulder		190 316	184 435	125 265
Myndighetskapital				
Gåvo- och donationskapital		353 095	277 104	272 885
Balanserad kapitalförändring		191 755	223 069	67 294
Årets kapitalförändring enligt resultaträkningen		81 435	26 756	170 506
Summa kapital	Not 14, 15	626 285	526 929	510 685
SUMMA SKULDER OCH KAPITAL		1 304 011	1 335 931	1 126 994
ANSVARSFÖRBINDELSER		Inga	Inga	Inga

FONDER OCH SAMFÖRVALTADE DONATIONER

TILLGÅNGAR (tkr)		1996-12-31	1995-12-31	1995-06-30
Omsättningstillgångar				
Kassa, bank mm		17 992	6 315	6 826
Korta räntebärande värdepapper		51 641	13 399	28 992
Kundfordringar		1 256	62	25
Övriga fordringar		17 514	3 739	6 432
Summa omsättningstillgångar		88 403	23 515	42 275
Periodavgränsningsposter		11 395	9 165	8 726
Anläggningstillgångar				
<u>Finansiella tillgångar</u>				
Akier och andelar	Not 7	241 606	176 863	161 178
Långa räntebärande värdepapper	Not 8	57 590	110 679	97 842
Övriga långfristiga fordringar	Not 9	61 227	16 659	19 659
Summa finansiella tillgångar		360 423	304 201	278 679
<u>Materiella anläggningstillgångar</u>				
Inventarier		34	187	225
Byggnader	Not 11	75	4 849	4 905
Mark	Not 11	100	100	100
Summa materiella anläggningstillgångar		209	5 136	5 230
Summa anläggningstillgångar		360 632	309 337	283 909
SUMMA TILLGÅNGAR		460 430	342 017	334 910
SKULDER (tkr)				
Kortfristiga skulder				
Leverantörsskulder		68	44	13
Övriga kortfristiga skulder		3 198	5 731	625
Summa kortfristiga skulder		3 266	5 775	638
Eget kapital	Not 14			
Gåvo- och donationskapital		353 095	277 104	272 884
Balanserat överskott		17 596	28 216	9 303
Årets disposition		-458	7 236	19 554
Reservfond		10 703	10 703	0
Reparationsfond		500	500	0
Årets resultat	Not 16	75 728	12 483	32 531
Summa kapital		457 164	336 242	334 272
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL		460 430	342 017	334 910

Anslagsredovisning

Anslagsredovisning, utgifter, för Stockholms universitet 1996-12-31

Anslag	Benämning	Tillgängliga medel			Utgifter	Inkomster	Kvarstående medel
		Ingående reservation	Regeringsbrev	Fördelningsbrev			
08:B:002:O:002	Bidrag för tolkutbildning och teckenspråkläroverutbildning		48 802 000,00		36 588 372,41		12 213 627,59
08:B:002:O:003	Bidrag till Stockholms universitet för förvaltningskostnader vid Tolk- och översättarinstitutet		700 000,00		700 000,00		0,00
08:C:007:R	Grundutbildning		903 440 000,00		903 440 000,00		0,00
08:C:008:R:001	Forskning och forskarutbildning - humanistisk fakultet		163 828 000,00		163 828 000,00		0,00
08:C:008:R:002	Forskning och forskarutbildning - juridisk fakultet		31 170 000,00		31 170 000,00		0,00
08:C:008:R:003	Forskning och forskarutbildning - samhällsvetenskaplig fakultet		186 993 000,00		186 993 000,00		0,00
08:C:008:R:004	Forskning och forskarutbildning - matematisk/naturvetenskaplig fakultet		417 870 000,00		417 870 000,00		0,00
08:C:008:R:005	Forskning och forskarutbildning - IMI		2 449 000,00		2 449 000,00		0,00
08:C:008:R:006	Forskning och forskarutbildning - LHS		10 170 000,00		10 170 000,00		0,00
08:C:008:R:007	Forskning och forskarutbildning - ersättning för lokalhyror		283 553 000,00		283 554 000,00		-1 000,00
08:C:044:R:004	Utvecklingsarbete och internationell samverkan		7 600 000,00		7 600 000,00		0,00
08:C:045:R:003:004	Kompetenshöjning av lärare		7 880 000,00		7 880 000,00		0,00
08:C:045:R:004:003	Finansiering av lånekostnader mm		19 458 000,00		19 458 000,00		0,00
08:C:045:R:012	Nationellt resurscentrum i kemi		600 000,00		600 000,00		0,00
08:C:045:R:013	Kompletteringsutbildning för socialarbetare		585 000,00		585 000,00		0,00
08:C:045:R:016:004	Studiefinansiering doktorander 9606-9612		492 000,00		492 000,00		0,00
08:C:045:R:017	Till regeringens disp.; Anpassning högskoleprovet till synskade och dyslektiker			140 000,00	140 000,00		0,00
08:C:045:R:018	Till regeringens disp.; Nordiska kurser i språk och litteratur			360 000,00	360 000,00		0,00
08:C:046:R:001:004	Distansutbildning			800 000,00	800 000,00		0,00
08:C:046:R:002:004	Basår		1 493 000,00		582 000,00		911 000,00
08:C:046:R:003:004	Sommarkurser	103 000,00	8 484 000,00		8 587 000,00		0,00
08:C:046:R:004:004	HSJ-Kurser		22 200 000,00		22 200 000,00		0,00
08:C:046:R:005:004	Aspirantutbildning		8 033 000,00		4 517 000,00		3 516 000,00
08:C:046:R:006:004	Språkkurser		5 426 000,00		5 426 000,00		0,00
08:C:046:R:007:004	NT-Utbildning		16 027 000,00		11 104 000,00		4 923 000,00
08:C:047:R:001:004	Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål		7 265 000,00		7 265 000,00		0,00
08:C:047:R:001:018	Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål; Åtgärder för jämställdhet inom UoH			900 000,00	900 000,00		0,00
08:C:047:R:002:004	Studiefinansiering för doktorander		985 000,00		985 000,00		0,00
08:D:020:R:002	Vissa särskilda utgifter för forskningsändamål			630 000,00	630 000,00		0,00
Summa totalt		103 000,00	2 155 503 000,00	2 830 000,00	2 136 873 372,41		21 562 627,59

Anslagsredovisning, inkomster, för Stockholms universitet 1996-06-30

Inkomsttitel	Benämning	Beräknade medel	Utgifter	Inkomster	Aterstående medel
51031	Uppdragsmyndigheter mfl komplementkostnader			431 793,00	431 793,00
28011	Inleverans myndighetskapital			13 000 000,00	13 000 000,00
Summa totalt				13 431 793,00	13 431 793,00

Finansieringsanalys

FINANSIERINGSANALYS (tkr)	950701-961231	960101-961231	940701-950630
Kostnader exkl avskrivningar m m	2 932 874	2 029 057	1 807 294
<i>Finansiering genom avgifter och bidrag</i>			
Intäkter av avgifter och ersättningar	292 826	242 770	132 367
Intäkter av bidrag	608 055	435 645	448 874
Övriga intäkter	<u>91 982</u>	<u>59 039</u>	<u>52 462</u> 633 703
Summa	992 863	737 454	633 703
<i>Finansiering från statsbudgeten</i>			
Anslagsmedel som erhållits för drift	<u>2 103 631</u>	<u>1 397 212</u>	<u>1 402 483</u>
Överskott/underskott av medel från driften	163 619	105 610	228 893
Ökning(-)/minskning(+) av lager	-2 393	3 949	1 588
Ökning(-)/minskning(+) av kortfristiga fordringar	-60 576	-14 581	8 713
Ökning av kortfristiga skulder	2 866	<u>-60 103</u> -135 288	<u>-145 920</u> 9 230
Kassaflöde till/från drift	103 516	-40 310	248 423
Investeringsverksamhet			
Investering i finansiella tillgångar	253 609	158 843	4 161
Investering i materiella tillgångar	168 468	102 127	99 948
Investering i immateriella tillgångar			
<i>Summa investeringsutgifter</i>	422 077	260 970	104 108

Finansiering av investeringar:

Lån från riksgäldskontoret	164 533	76 238	197 950
-amorteringar	-99 482 65 051	-70 357 5 881	-72 685 125 266
Andra långfristiga lån			
-amorteringar			
Ökning av statskapital med medel som erhållits från statsbudgeten			
Minskning av statskapital med medel som erhållits från statsbudgeten			-141 690
Försäljning av anläggningstillgångar	197 278	157 570	84 249
Tillförda driftmedel			
Bidragsmedel			
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av investeringsverksamhet</i>	262 329	163 451	67 824
Över/underskott av medel från investeringsverksamhet	-159 749	-97 519	-36 284
Minskning av kortfristiga skulder avseende investeringar	-6 499	-1 869	18 834
<i>Kassaflöde till/från investeringsverksamhet</i>	<i>-166 247</i>	<i>-99 388</i>	<i>-17 450</i>

FINANSIERINGSANALYS, forts (tkr)	950701-961231	960101-961231	940701-950630
Transfereringar			
Utbetalade bidrag	33 243	25 558	24 736
Ökning(+)/minskning(-) av kortfristiga skulder avseende bidrag			
<i>Kassaflöde till transfereringar</i>	33 243	33 243	25 558
			25 558
			24 736
			24 736
Finansieringar av bidragsutbetalningar			
- medel från statsbudgeten	33 243	25 558	24 736
- medel från andra myndigheter			
<i>Summa medel som erhållits för finansiering av bidragsutbetalningar</i>	33 243	33 243	25 558
			25 558
			24 736
			24 736
<i>Övrigt</i>			
Ökning av myndighetskapital.			
Grafiska Institutet (GI/IHR)			5 331
Ökning(+)/Minskning(-)av gåvo- och donationskapital	47 164	57 677	-46 304
Inleverans av överskott till statsverket	-13 000	-13 000	
Förändring av likvida medel (not 11)	-28 567	-95 021	190 000
Not 11			
Likvida medel vid årets början	459 396	525 850	269 396
Ökning(+)/minskning(-) av kassa postgiro	-56	-87	-11
Minskning av tillgodohavande hos RGK- räntekonto	-12 507	-35 658	202 438
Ökning(+)/minskning(-) banktillgodohavanden	-21 234	-47 971	12 943
Ökning av fordran på statsverket		-1 954	-10 789
Minskning av skuld till statsverket	5 231	-9 351	-14 582
Ökning(-)/minskning(+) av skuld till RGK - räntekonto			
<i>Summa förändring av likvida medel</i>	<i>-28 567</i>	<i>-95 021</i>	<i>190 000</i>
Likvida medel vid årets slut	430 829	430 829	459 396

Noter till resultat- och balansräkning

Not 1 Resultaträkningen fördelad på verksamhetsgrenar

Alla belopp i 1000-tal kronor (tkr)	Grund- utbildning	Forskarutb. Forskning	Fonder	Övrig Verksamhet	Totalt
Verksamhetens intäkter					
Anslag	992 916	1 110 715	0	0	2 103 631
Avgifter, andra ersättningar	209 138	72 953	371	10 363	292 825
Bidrag	9 014	574 527	0	24 514	608 055
Summa intäkter	1 211 068	1 758 195	371	34 877	3 004 511
Verksamhetens kostnader					
Personalkostnader	-722 436	-1 097 885	-960	-5 373	-1 826 654
Lokalkostnader	-263 680	-243 834	-96	-644	-508 254
Övriga driftskostnader	-196 497	-347 639	-4 338	-29 577	-578 051
Avskrivningar	-45 648	-73 177	-231	-537	-119 593
Summa kostnader	-1 228 261	-1 762 535	-5 625	-36 131	-3 032 552
Verksamhetsutfall	-17 193	-4 340	-5 254	-1 254	-28 041
Finansiella intäkter och kostnader					
Ränteintäkt Riksgäldskonto	25 138	25 010	0	25	50 173
Reavinster	0	0	42 018	0	42 018
Övriga finansiella intäkter	285	-75	40 989	611	41 810
Finansiella kostnader	-11 556	-10 944	-2 025	0	-24 525
Summa finansposter	13 867	13 991	80 982	636	81 435
Årets kapitalförändring	-3 326	9 651	75 728	-618	81 435

Not 2 Intäkter enligt 4 § Avgiftsförordningen (1992:191)

Försäljning kompendier m m	15 773
Fakturerade kostnader	10 963
Försäljning tjänster	39 189
Extermedelsfinansierad förvaltning	29 515
Högskoleförbundet	5 363
Övrigt	65
Summa intäkter	100 868

Not 3 Finansiella intäkter och kostnader

Finansiella intäkter:	SU totalt	Varav fonder
Ränta på räntekonto hos Riksgäldskontoret	50 173	
Övriga ränteintäkter	30 820	30 514
Realisationsvinster värdepapper	42 018	42 018
Utdelningar mm	10 475	10 475
Övriga finansiella intäkter	515	
Summa finansiella intäkter	134 001	83 007
Finansiella kostnader	SU totalt	Varav fonder
Räntekostnader på lån i Riksgäldskontoret	20 487	
Övriga räntekostnader	300	
Finansiella kostnader värdepapper	2 025	2 025
Övriga finansiella kostnader	1 713	
Summa finansiella kostnader	24 525	2 025
FINANSNETTO	109 476	80 982

Realisationsvinster på värdepapper avser nettot av realisationsvinster och realisationsförluster vid försäljning av värdepapper i fonder och samförvaltade donationer.

Not 4 Räntekonto hos Riksgäldskontoret

Räntekontots saldo, 414 362 tkr, utgörs av cirka 26 % anslagsmedel och 74 % externmedel. Universitetets likviditetsbehov t o m den 24 januari utgör cirka 29 % (119 000 tkr) av tillgodohavandet hos Riksgäldskontoret. Personalrelaterade utbetalningar (löner, sociala avgifter ed) utgör cirka 88 % (104 000 tkr) av likviditetsbehovet.

Universitetet har tillgång till en kredit på räntekontot på 145 865 tkr. Krediten har ej utnyttjats.

Not 5 Periodavgränsningsposter

Förutbetalda hyreskostnader	79 925
Upplupna ränteintäkter	13 279
Upplupna intäkter uppdragsprojekt	15 957
Övriga periodavgränsningsposter	7 760
Summa periodavgränsningsposter	116 921

Not 6 Avräkning mot statsverket

Ingående balans -14 581

Avräknat mot statsbudgeten:

Inkomsttitlar	-13 432
Anslag	2 136 873

Avräkning mot statsverkets checkräkning:

Anslagsmedel som tillförts räntekontot	-2 109 533
Medel från räntekontot som tillförts inkomsttitlar	28 249
Transfereringar m m	-36 927
Utgående balans	-9 351

Not 7 Aktier och andelar

	Bokfört värde	Marknadsvärde
Svenska aktier och aktierrelaterade instrument	208 763	293 401
Utländska aktier och aktierrelaterade instrument	39 586	53 805
Summa	248 349	347 206
Avgår utlånade aktier	-6 743	
Summa aktier och aktierrelaterade instrument	241 606	

De största posterna i universitetets aktieinnehav är:

Svenska aktieposter:	Antal	Bokfört värde	Marknadsvärde
Astra Afr	81 000	21 500	26 729
Autoliv	46 100	8 646	13 647
Eriksson Bfr	182 000	17 701	38 037
Hennes & Mauritz Bfr	10 000	6 314	9 384
Investor Bfr	58 071	10 088	17 419
Nokia OY, svenskt depåbevis	27 000	9 476	10 644
Pharmacia & Upjohn, svenskt depåbevis	42 000	11 192	11 565
Skanska Bfr	49 300	9 950	14 459
Övriga svenska aktier		111 359	148 483
Summa svenska aktier		206 226	290 367
Utländska aktieposter			
Coca Cola	14 000	2 951	5 054
Deere & Co	8 100	1 398	2 255
Elsevier	52 000	3 491	5 882
General Electrics	4 000	953	2 707
Norsk Hydro	14 500	3 789	5 365
Övriga utländska aktier		10 270	11 004
Summa utländska aktier		22 852	32 267

	Bokfört värde	Marknadsvärde
Summa svenska och utländska aktier	229 078	322 576
Avgår svenska utlånade aktier	-6 743	
Utländska fondandelar	16 735	21 538
Svenska konvertibler	2 536	3 034
Summa aktier och aktierelaterade instrument	241 606	347 206

Det bokförda värdet på svenska utlånade aktier redovisas under balansposten Övriga fordringar.

Not 8 Andra långfristiga värdepappersinnehav

	Bokfört värde	Marknadsvärde
Svenska långa räntebärande värdepapper	104 306	109 553
Utländska långa räntebärande värdepapper	373	527
Övriga värdepapper	4 552	5 244
Summa andra värdepappersinnehav	109 231	115 324
Avgår räntebärande värdepapper med förfallodag under 1997	-51 641	
Summa andra långfristiga värdepappersinnehav	57 590	

De största innehaven är:	Ränta	Förfallodag	Nominellt värde
Riksobligation 1020	10,75%	1997-01-23	8 000
Spintab	11,00%	1998-09-16	6 000
Stockholms läns landsting	14,61%	2000-09-25	10 000
SBAB 112	11,00%	1997-01-21	12 000
SBAB 113	12,50%	1997-01-23	26 000
Övriga svenska obligationer		2005-06-19	12 000
Övriga svenska obligationer		2005-06-20	8 500
Övriga svenska obligationer		2005-06-22	1 000
Övriga svenska obligationer		2005-06-28	5 000
Summa svenska obligationer			88 500
Deutsche Bank	9,00%	2002	100
Övriga värdepapper		1997	3 900
Totalt nominellt värde			92 500

Not 9 Andra långfristiga fordringar

Ingående balans	19 659
Återföring av kortfristig del från föregående år	1 119
Nyutlåningar	50 000
Amorteringar	-1 049
Amorteringar inom räkenskapsåret 1997	-652
Avskriven fordran	-3 850
Löst fordran	-3 000
Uppsagd fordran omklassificerad till kortfristig fordran	-1 000
Utgående balans	61 227

Not 10 Materiella anläggningstillgångar

	<u>Tekniska anläggningar</u>	<u>Skepp</u>	<u>Transportmedel inventarier</u>	<u>Konst</u>	<u>Pågående nyanläggningar</u>
Anskaffningsvärde 950630	22 333	3 449	470 005	302	
Tillkommande/avgående	-675	0	132 624	113	6 855
Summa anskaffningsvärde	21 658	3 449	602 629	415	6 855
Årets avskrivning	4 978	575	91 252	0	0
Ackumulerade avskrivningar	14 004	1 959	391 991	0	0
Bokfört värde	7 654	1 490	210 638	415	6 855

Not 11 Byggnader och mark

	<u>Byggnader</u>	<u>Mark</u>
Anskaffningsvärde 950630	6 604	100
Tillkommande/avgående	-5 340	0
Summa anskaffningsvärde	1 264	100
Årets avskrivningar	35	0
Ackumulerade avskrivningar	232	0
Bokfört värde	1 032	100

Under året har en rörelsefastighet, med anskaffningsvärde 5 484 tkr, sålts med en förlust på 2 992 tkr. Realisationsförlusten är redovisad som en driftskostnad i universitets resultaträkning, men bland verksamhetens intäkter i fondernas resultaträkning.

Not 12 Periodavgränsningsposter

Upplupna personalkostnader	65 743
Förutbetalda uppdragsintäkter	33 044
Övriga upplupna kostnader	2 543
Summa periodavgränsningsposter	101 330

Not 13 Skuld till Riksgäldskontoret

Universitetet disponerar en låneram på 250 000 tkr i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål. Låneramen är ej fullt utnyttjad. Skulden till Riksgäldskontoret har ej delats upp i kort- och långfristig skuld. Uppdelningen som gjordes per 950630 har justerats och redovisas som långfristig skuld.

Årets förändring i den långfristiga skulden till Riksgäldskontoret:

Lån i Riksgäldskontoret per 1995-07-01	125 265
Under 1995/96 upptagna lån	161 739
Årets amorteringar	-96 688
Lån i Riksgäldskontoret per 1996-12-31	190 316

Not 14 Myndighetskapital

Årets kapitalförändring för verksamheten (exkl fondförvaltningen) som uppgår till 5 707 tkr motsvarar 0,1% av verksamhetens driftskostnader för räkenskapsåret 1995/96 (3 032 552 tkr).

Myndighetskapital per verksamhetsgren

Grundutbildning	97 282
Forskning och forskarutbildning	66 469
Invärderade anläggningstillgångar	5 872
Sveriges Universitets- och Högskoleförbund	957
Övrigt	-1 459
Totalt myndighetskapital exkl fonderna	169 121

Därav anslagsfinansierat 41 227

Förändring i myndighetskapitalet (exkl fonderna)

	Balanserad kapitalförändr.	Föregående års kapital förändr.	Årets kapitalförändr.	Totalt myndighetskapital
Ingående balans 1995-07-01	38 439	137 975		176 414
Omföring föregående års kapitalförändring	137 975	-137 975		0
Inlevererat mot inkomsttitel	28011	-13 000		-13 000
Årets kapitalförändring	5 707			5 707
Utgående balans 1996-12-31	163 414	0	5 707	

Not 15 Eget kapital, Fonder och samförvaltade donationer**Förändringar i egna kapitalet, Fonder och samförvaltade donationer**

	Kapital	Disponibla medel	Föregående års kapitalförändring	Bundet kapital	Årets Kapitalförändring	Totalt kapital
Ingående balans	272 885	28 856	32 531			334 272
Erhållna donationer	79 841					79 841
Utåående donationer	-3 850					-3 850
Kapitalisering	4 219		-4 219			0
Omf till disponibla medel		17 109	-17 109			0
Stipendier		-15 177				-15 177
Övriga använda medel		-13 650				-13 650
Reserverade medel			-11 203	11 203		0
Årets resultat					75 728	75 728
Utgående balans	353 095	17 138	0	11 203	75 728	457 164

Not 16 Disposition av årets resultat

Disposition av årets resultat

Till kapitalet	15 146
Till reservfonden	27 882
Till disposition	32 700
Totalt årets resultat	75 728

Respektive fonds del av årets resultat

Gemensamma förvaltningen Poolen	63 589
Stiftelsen C G Bergmans fond	558
Stiftelsen L & E Kinanders fond	5 026
Stiftelsen P & A Siljeström fond	205
E J Ljungbergs stipendiestiftelse	259
Stiftelsen Aula Magna	6 037
Övrigt	54
Totalt årets resultat	75 728

Stiftelsen E o H Rhodins Minne och Stiftelsen Widar Bagges stipendiefond förvaltas av S-E-Banken

Disponibel avkastning från Stiftelsen W Bagges stipendiefond, 1 111 tkr och E o H Rhodins Minnem 696 tkr.

Stockholm 28 februari 1997

Gustaf Lindencrona
Rektor

Styrelsens beslut

Styrelsen för Stockholms universitet har vid sammanträde i dag, den 28 februari 1997, fastställt Årsredovisningen för budgetåret 1995/96.

Rektor Gustaf Lindencrona
professor, ordförande

Prorektor Gunnel Engwall
professor, vice ordförande

Margareta Biörnstad
Förutvarande riksantikvarie

Hans Furuhausen
Fil dr

Håkan Hagwall
Redaktör

Eva Johansson
Riksdagsledamot

Gertrud Lennander
Justitieråd

Lennart Lübeck
Direktör

Kerstin Sirvell
Dr

Margaretha af Ugglas
Förutvarande utrikesminister

Björn Wolrath
Direktör

Eskil Wadensjö
Professor

Leif Wastenson
Professor

Dag Prawitz
Professor (suppl)

Peter Seipel
Professor (suppl)

Charlotte Sommarin
Studentrepresentant

Erik Huhtanen
Studentrepresentant

Antonia Ribbing
Studentrepresentant (suppl)